

DANIEL DEN HOED TERREIN
ALONE, TOGETHER

R O T T E R D A M

Afstudeeronderzoek

Alone, together
Ruimtelijke elementen waarmee sociale interactie wordt gestimuleerd om vereenzaming tegen te gaan.

26 augustus 2020

Student

Maxim Ross
0833932

Afstudeercommissie

Afstudeermentor
Externe criticus
Tweede extere criticus
Voorzitter

Laurens Boodt
Femke Feenstra
Marieke Kums
Willemijn Lofvers

Laurens Boodt Architect
Gortemaker Algra Feenstra
Studio Maks
Bureau Lofvers

SAMENVATTING

In Nederland is 44% van de bevolking eenzaam. Rotterdam staat in de top 5 van plaatsen met eenzame inwoners, waarbij met name Vreewijk slecht scoort met 57% van haar inwoners (RIVM, 2020).

Dit onderzoek be vraagt wat instrumenten zijn in de architectuur om ontmoeting en interactie te stimuleren en te versterken. Het resultaat is een reeks aan ruimtelijke elementen in zowel landschap, ruimtelijke opzet, programmering en architectuur die ontmoetingen moeten stimuleren en sociale cohesie bevorderen.

Deze instrumenten zijn ingezet in een plan in Vreewijk op het voormalige Daniël den Hoed terrein dat sinds enkele jaren leeg staat, maar een belangrijk onderdeel vormt van de ziel van Vreewijk en zijn bewoners. Een plan voor ontmoeten en samenzijn, maar ook om terug te trekken, en als ode naar het verleden van Vreewijk.

In het nieuwe Ensemble van Den Hoed zijn de verschillende gebouwen in een nieuwe configuratie met elkaar verbonden. Delen van het bestaande gebouw van Daniel den Hoed zijn bewaard, delen van de constructie hergebruikt en verweven met het nieuwe ontwerp. De constructie heeft een prominente rol; deze is een zichtbare herinnering aan het verleden en is de constructie van het heden.

De instrumenten worden ingezet in architectuur, alswel stedenbouw en landschap. Het totaalplan, het Ensemble van Den Hoed, is een samenhangende collectie van elementen en sferen. Het Hoedpark verbindt dit alles, een herinnering aan de voormalige Daniël den Hoed Kliniek die uitnodigt tot het delen van oude en het maken van nieuwe verhalen. Het nieuwe Ensemble van Den Hoed, van gebouwen, overgebleven constructie, de voormalige fundering welke is ingepast als landschappelijk element en de relaties met de omliggende buurten, samen met de architectuurtaal en de ingezette instrumenten vormen samen een bijzondere plek in Vreewijk.

Toekomstige bewoners kiezen hun woonplek aan de hand van een bepaalde ontmoeting, zoals collectieve woonkamers en straten die verticaal met elkaar zijn verbonden. Daarnaast biedt het plan een variëteit aan programma's en sferen van de gebouwen, mate van collectiviteit en mogelijkheid voor bewoners om zich terug te trekken. Er zijn collectieve functies op ensemble- en op wijkniveau; bijvoorbeeld een openbaar podium, bibliotheek met café en moestuin.

Het instrumentarium is onder andere vergaard middels closereading van referentieprojecten en workshops met de klankbordgroep, een vertegenwoordiging van bewoners in Vreewijk. De workshops hielpen bij het bevragen en bespreken van behoeften, aanscherpen van instrumenten en kennis over de locatie.

Met de kennis die is opgedaan kunnen toekomstige ontwerpers verschillende ruimtelijke elementen toepassen en als inspiratie gebruiken bij het maken van plannen. Het onderzoek biedt handvatten om juist te kijken naar de gebruiker, het stimuleren van interactie en ontmoeting. Deze instrumenten zijn niet de oplossing van het probleem, maar bieden wel ruimtelijke ingrediënten voor ontwerpers om bij te dragen aan het verminderen van eenzaamheid.

INHOUD

1	AANLEIDING	6
1	1 EENZAAMHEID IN DE MEDIA	14
2	OPGAVE	16
1	1 UITGANGSPUNTEN	18
2	2 PLANGEBIED	20
3	LOCATIE	24
1	1 DANIEL DEN HOED TERREIN	26
2	2 ONTWIKKELINGEN	32
3	3 VREEWIJK	34
4	4 BESTAANDE SITUATIE	36
5	5 LANDSCHAP	40
4	ONTMOETING	42
1	1 ONTMOETING REFERENTIEONDERZOEK	46
2	2 ONTMOETING VREEWIJK	70
3	3 ONTMOETING OPENBAAR/COLLECTIEF	78
4	4 MASSASTUDIE ENSEMBLE	82
5	5 OVERZICHT ELEMENTEN	
5	PROGRAMMERING EN CONTEXT	84
1	1 PRINCIPES EN CONTEXT	88
2	2 UITGANGSPUNTEN ARCHITECTUUR	90
3	3 LANDSCHAP	92
4	4 KLANKBORDGROEP VREEWIJK	94
5	5 GEBRUIKERSKEUZE TOETSING	96
6	6 CONCLUSIE ONDERZOEK	98
6	MASTERPLAN	100
1	1 MASTERPLAN	102
2	2 UITWERKING	106
	DOORSNEDE DEN HOED	108
	WEST	116
	OOST	124
	CENTRAAL	138
	NEXT	146
	WEESPER	160
	HOED	168
	KOPENHAGEN	176
	BERLIJN	184
7.	CONCLUSIE/REFLECTIE	190
	REFLECTIE	192
	DANKWOORD	194
A.	BIJLAGEN	196

1. AANLEIDING

1. AANLEIDING

*“Oud worden is leuk,
oud zijn niet”*

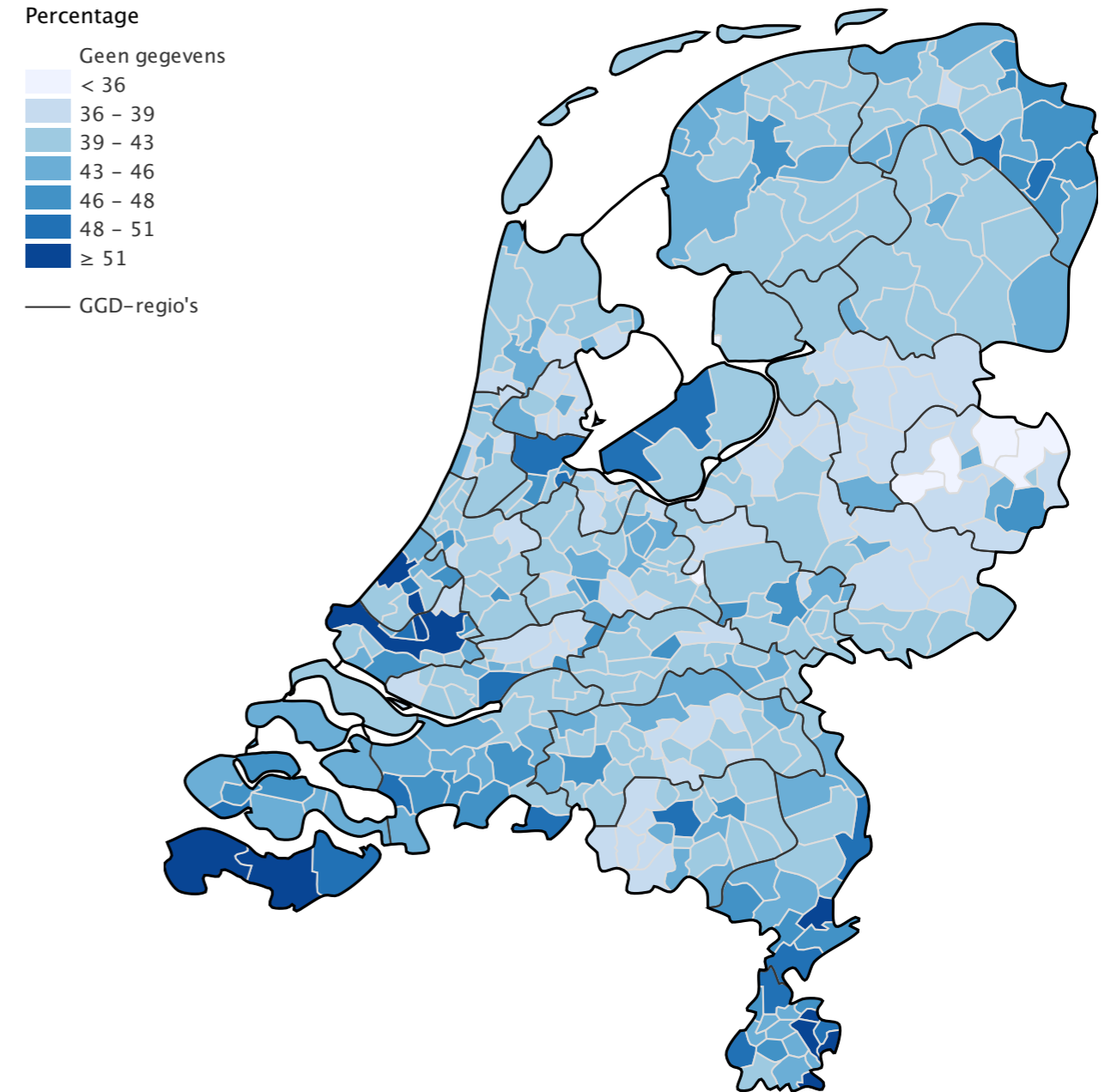
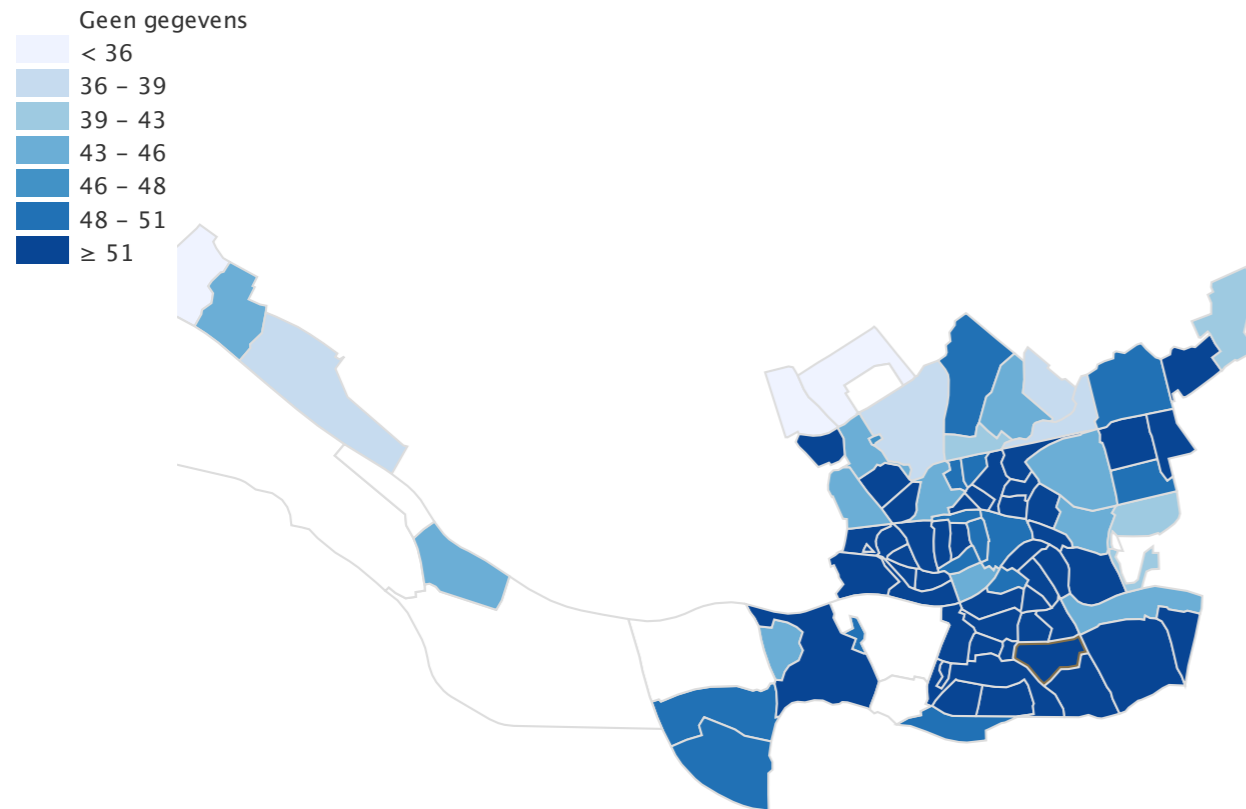
1. AANLEIDING

Een aantal jaar terug kwam het schrijvende verhaal van Bep de Bruin in het nieuws.

Bep werd door haar buurman dood werd gevonden in haar woning. Na 10 jaar. Haar buurman vond het wel verdacht rustig, niet wetende dat zij daar al jaren lag. Niemand in haar sociale omgeving had haar gemist. Dat vind ik erg.

Naast dit bericht zijn er de laatste jaren meer van deze berichtgevingen gemeld, waar buren na een paar jaar hun buurman/-vrouw levenloos ontdekken.

Ik ben mij gaan verdiepen, en kwam er al snel achter dat Rotterdam in de top 3 plekken in Nederland staat waar de eenzaamheid het heftigst is onder de inwoners. In Rotterdam gaat het om gemiddeld 56% van de 65-plussers.

RIVM (2020, 1 augustus). Eenzaamheid 2016. Wijkcijfers gemeente Rotterdam 2016.
Geraadpleegd van <https://www.rivm.nl/media/smapi/eenzaamheid.html?detail=wijk&gemeente=Rotterdam>.

1. AANLEIDING

Dit leidde tot de afstudeeropgave. Want (hoe) kun je (hier) als architect een bijdrage aan leveren, om eenzaamheid te verminderen? De opgave luidt: "Hoe kun je met architectuur sociale interactie stimuleren door toevoeging van elementen, ruimtelijke opzet en programmering, om eenzaamheid tegen te gaan?".

1. AANLEIDING

1.1 EENZAAMHEID IN DE MEDIA

De laatste jaren is middels verschillende mediakanalen, als kranten en televisie, getoond dat eenzaamheid een maatschappelijk probleem is. Ook zijn er documentaires waar ouderen en jongeren samen wonen en zo elkaar helpen.

Een van de verschillende inspirerende documentaires die destijd werd gedraaid, was de documentaire 'Goede bureu'. Hierin werden twee Rotterdamse vrijwilligers gevolgd: Ada en Wilma. Zij deden huis-aan-huis bezoeken bij 65-plussers om eenzaamheid in kaart te brengen. Hierbij gingen zij langs bij verschillende ouderen, die elk een indrukwekkend verhaal hadden.

Andere programma's waren 'Oudtopia' en 'Ouden bomen moet je niet verplanten' waarin inzicht werd gegeven in de situatie van ouderen en jongeren.

In de programma's kwam de problematiek van eenzaamheid goed naar voren. Niet alleen ouderen hebben daarmee te kampen. Ook jongeren treft eenzaamheid. Het is een groeiend maatschappelijk probleem. Enkele maatregelen werden getoond, om de eenzaamheid te verminderen, zoals het samenwonen van ouderen en jongeren onder een dak of het samen boodschappen doen en elkaar helpen.

Screenshots uit verschillende documentaires. Van boven naar beneden Oude bomen moet je niet verplanten, Goede bureu en Oudtopia.

2. OPGAVE

2.1 UITGANGSPUNTEN

Park Spoor Noord, Antwerpen.

“Hoe kan je met architectuur sociale interactie stimuleren door toevoeging van elementen, ruimtelijke opzet en programmering om eenzaamheid tegen te gaan?”

Om deze hoofdvraag te beantwoorden zijn er vanuit een ruimtelijk en sociaal onderzoek de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

‘Welke ontmoetingen wil ik gaan stimuleren en hoe koppel ik dit aan een ruimtelijk en sociale context?’

‘Kan ik de bestaande context gebruiken voor het ontwerp, en zo ja hoe combineer ik dat?’

‘Het ontwerp van Vreewijk bestond ook uit sociale en ruimtelijke uitgangspunten, welke waren dat en zijn die vandaag de dag nog bruikbaar?’

‘Hoe kom ik erachter welke voorzieningen en programma nodig zijn? Kunnen de bewoners van Vreewijk mij daarbij helpen?’

2.2 PLANGEBIED

Het terrein van Daniel den Hoed staat sinds midden mei 2018 leeg. Het voormalige kanker-instituut is verhuisd naar het Erasmus MC in het centrum van Rotterdam. Het terrein bestaat uit een tal van gebouwen, van beddenvleugel tot laboratorium. In de loop der jaren sinds de bouw in 1960, is het terrein uitgebreid.

Het terrein had altijd mijn interesse, ik fietste hierlangs naar school. Nu het verlaten is, zijn er ontwikkelingen om het te gaan slopen en nieuwbouw te plaatsen.

Het gegeven van zo'n groot instituut, met zorgmedewerkers die ook in de buurt kwamen wonen en het gedeelde verleden dat dit voor Vreewijk maakte, triggerde mij. Van een bevriende huisarts die werkzaam is in de wijk, leerde ik dat de eenzaamheid problematiek hier zeer ernstig is. De combinatie van deze factoren leidde tot de keuze voor deze locatie.

2.2 PLANGEBIED

Het plangebied ligt in Vreewijk, in Rotterdam-Zuid.

Kijkend naar het percentage eenzaamheid ligt dit in Vreewijk flink hoger dan gemiddeld in de rest van Rotterdam. Dit werd bevestigd door een huisarts die werkzaam is in het gebied.

Voor mij is Vreewijk, en het Daniel den Hoed gebied van kinds af aan vertrouwd gebied. Het verbaasde mij, en ik schrok ervan, dat de eenzaamheid hier zo hoog is.

De voormalige Daniel den Hoed Kliniek, staat al jaren leeg. De Daniel den Hoed Kliniek was, samen met het Zuiderziekenhuis, een belangrijke bron van verbinding in Vreewijk, met zijn vele medewerkers waarvan een deel ook in Vreewijk kwam te wonen. Nu de kliniek is vertrokken, is dit deel van de gezamenlijke identiteit vervaagd.

Dit bij elkaar opgeteld maakte de combinatie voor mijn afstudeeropgave.

3.1 LOCATIE DANIEL DEN HOED TERREIN

Het terrein van Daniel den Hoed in Vreewijk

3.1 LOCATIE DANIEL DEN HOED TERREIN

zicht op het terrein van Daniel den Hoed aan de Groene Hilledijk

3.1 LOCATIE DANIEL DEN HOED TERREIN

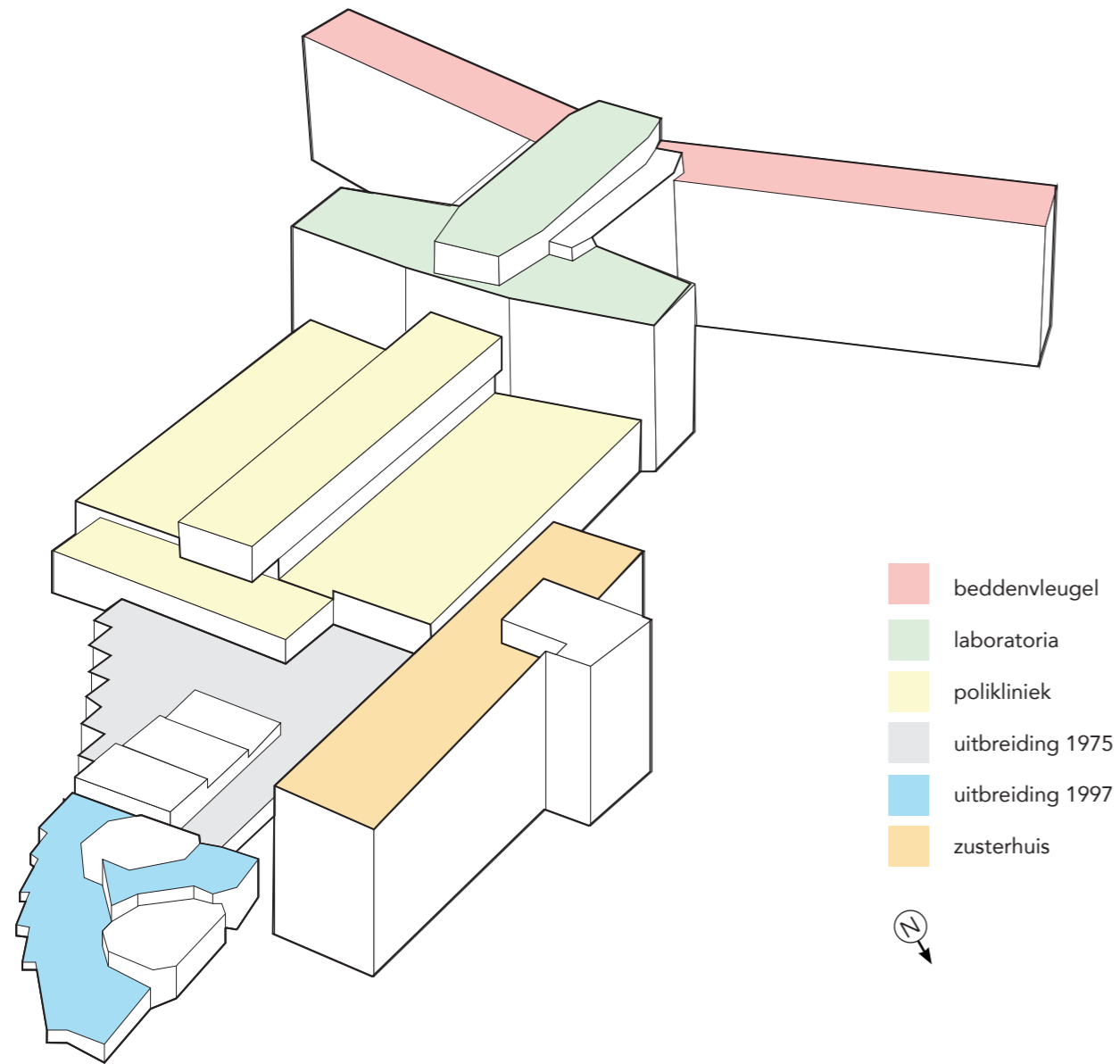

zicht vanuit de Valkeniersweide

zicht op de voormalige hoofdingang aan de Groene Hilledijk

3.2 LOCATIE ONTWIKKELINGEN

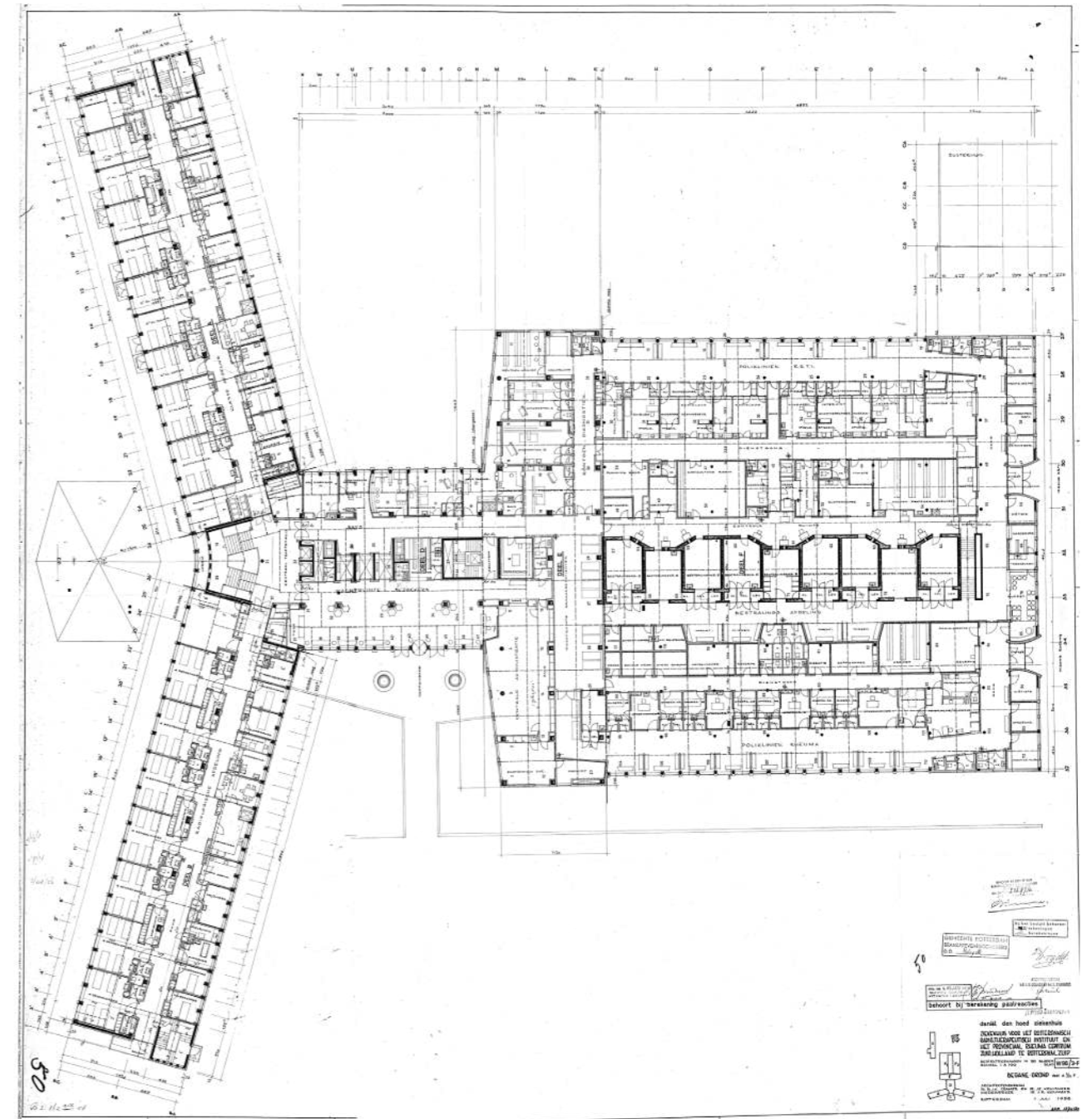

Schematische weergave bestaande gebouw Daniel den Hoed kliniek met duiding positie programma

In de loop der jaren na de bouw in 1965 is het Daniel den Hoed terrein verder uitgebreid. Het origineel bouwdeel bestond uit de beddenvleugels, laboratoria en de polikliniek. In 1975 en 1997 zijn daar delen aan toegevoegd.

Het Zuiderhof gelegen zuidelijk van het plangebied is recent ontwikkeld en bestaat uit 131 eengezinswoningen rond het oude Zuiderziekenhuis in Vreewijk.

De Daniel den Hoed kliniek is gelegen aan de Groene Hilledijk en is in 1965 gebouwd. Het groeide uit tot gerenommeerd multidisciplinair kankerinstituut. Het gebouw bestaat uit verschillende vleugels, en in de loop der jaren zijn er uitbreidingen aan toegevoegd.

Plattegrond oorspronkelijke gebouw Daniel den Hoed kliniek, 1955 (Gemeentearchief Rotterdam)

In het Rotterdams archief zijn plattegronden gevonden van de originele bouw van de Daniel den Hoed kliniek. Hier zijn de vleugels en polikliniek in gevestigd. Op de plattegronden is goed de betonnen kolomstructuur te zien. Met de bestaande context is onderzocht wat de mogelijkheden zijn om delen van het bestaande te hergebruiken en dit te gebruiken voor appartementen.

3.3 VREEWIJK

Achterpaden- en tuinen afgesloten door hekken en schuttingen.

De huidige situatie van Vreewijk heeft weinig van de originele uitgangspunten van de visie voor de wijk behouden. De heggen met overzicht naar de burens zijn vervangen door schuttingen en hekken.

De voetgangersdoorgang naar de Groene Hilledijk en de project locatie. Deze voetgangers verbinding zal opnieuw geactiveerd worden en zo verbinding maken met gebouwen Oost en Centraal.

3.4 SITUATIE DANIEL DEN HOED
BESTAANDE SITUATIE

3.4 LOCATIE DANIEL DEN HOED TERREIN PLANNEN IN DIRECTE OMGEVING

Plannen Zuiderziekenhuis 'het Zuider', waarbij getransformeerd wordt naar loft-appartementen en grondgebonden woningen. Daarnaast komt er (waarschijnlijk) een gymnasium.

Tekening Het Zuiderhof, plan bestaat uit grondgebonden eengezinswoningen.

Dhr. Teunissen van dienst Stadsontwikkeling bij Gemeente Rotterdam vertelde in een interview in juni 2019 over de plannen in de omgeving van de kozen projectlocatie.

Daarbij gaf hij aan dat de voormalige Daniel den Hoedkliniek is verkocht aan ontwikkelaar Impact. Zij beheren het nu, en zijn plannen aan het maken voor de locatie. Deze zijn nog niet bekend.

In de omgeving van het project zijn de laatste jaren ontwikkelingen gaande, zoals de transformatie van het Zuiderziekenhuis, de nieuwbouw Het Zuiderhof en daarnaast de bredere ontwikkelingen vanuit het NPRZ en het Rotterdams Mobiliteitsplan.

De uitkomst van dit onderzoek kan als inspiratie dienen voor de planontwikkeling.

3.5 LOCATIE LANDSCHAP

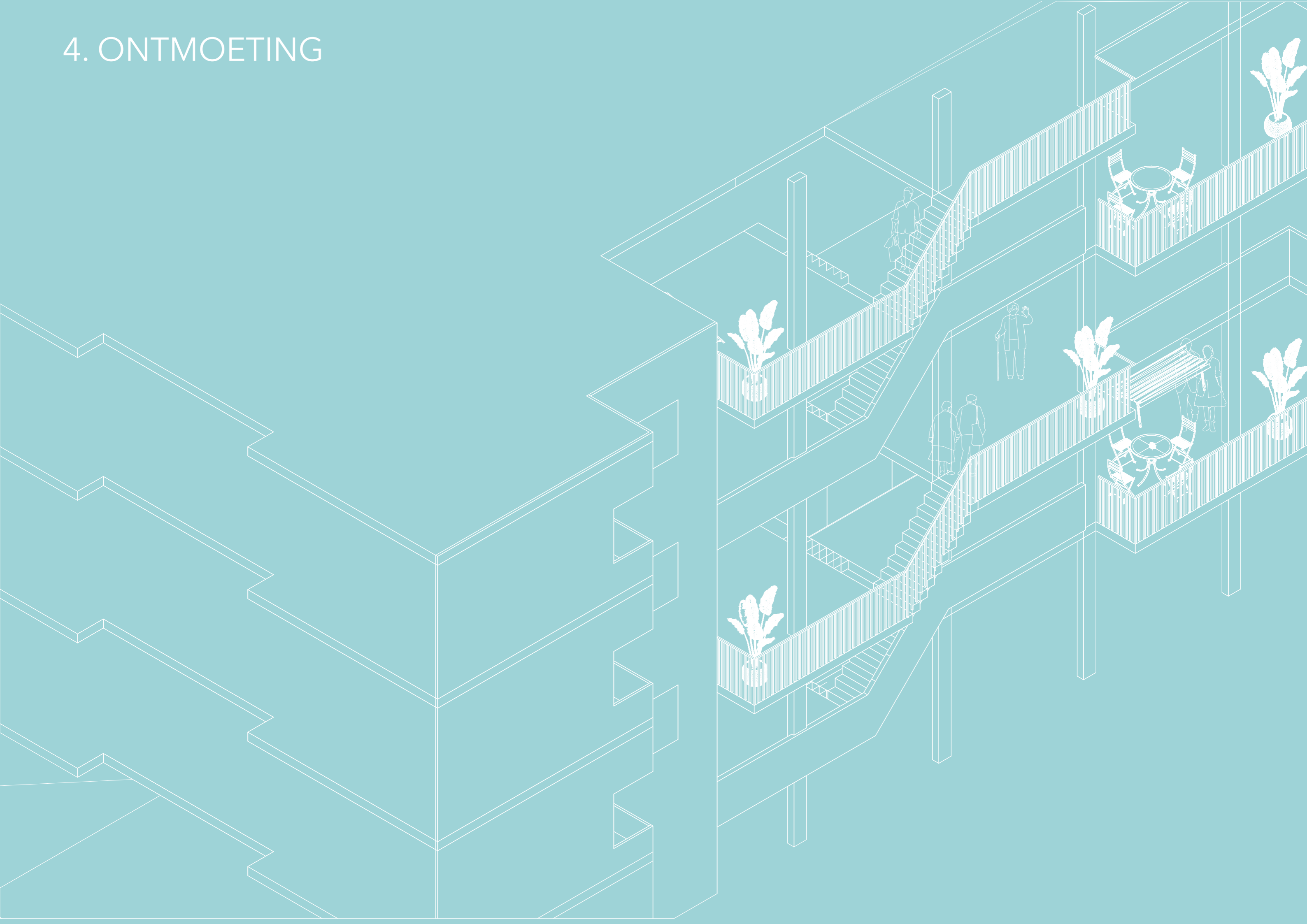

Referentie: Tainan springs, Tainan, MVRDV

Impressie principe. Het hergebruiken van de bestaande context, en dit verweven in het landschap zorgt mede voor nieuwe ontmoetingen en functies. De bestaande kolommenstructuur wordt gebruikt als landschaps-, speel- en zitelementen. De voormalige bestralingsruimte vormt het podium voor de wijk.

4. ONTMOETING

4. ONTMOETING

Weesperflat, Hertzberger

Om een antwoord te vinden op de volgende vragen:

'Welke ontmoetingen wil ik gaan stimuleren en hoe koppel ik dit aan ruimtelijke en sociale aspecten?'

'Kan ik de bestaande context gebruiken voor het ontwerp, en zo ja hoe combineer ik dat?'

'Het ontwerp van Vreewijk bestond ook uit sociale en ruimtelijke uitgangspunten, welke waren dat en zijn die vandaag de dag nog bruikbaar?'

'Hoe kom ik erachter welke voorzieningen en programma nodig zijn? Kunnen de bewoners van Vreewijk mij daarbij helpen?'

is onderzoek gedaan op verschillende onderdelen:

1. Ontmoeting referenties
Om zo achter de de ruimtelijke, sociale en programmatische aspecten voor het ontwerp te komen, is onderzoek gedaan naar verschillende referenties waarbij de ontmoeting wordt gestimuleerd. Het zijn vaak kleine ingrepen die een groot gebaar vormen. Zoals een horizontale straat op verdiepingsniveau met bankje waar die interactie plaats kan vinden. Zodoende is een palet aan ontmoetingselementen verzameld en deze op een eigen wijze herinterpreteert.
2. Ontmoeting Vreewijk
Het plan voor Vreewijk is bedacht door H.P. Berlage en verder uitgedacht door Granpré Molière, Verhagen en Kok en De Roos & Overeynder. Zij hadden een visie voor Vreewijk, en bepaalde ruimtelijke en sociale uitgangspunten om zo de wijk en bewoners met elkaar te verbinden. Kan ik dit gebruiken voor mijn plan?
3. Ontmoeting collectief/openbaar
Naast de ontmoetingen per gebouw biedt de omgeving kans voor een collectieve en/of openbare voorziening. Een voorziening die Vreewijk met het gebied verbindt.
4. Massastudie
Hoe het ensemble samen te stellen en te positioneren en verweven.
5. Ontmoeting stedenbouwkundig
Het terrein van Daniel den Hoed ligt nu als een barriere tussen Vreewijk, het Zuiderhof en de Valkeniersweide. Door de gebouwen zo te situeren ontstaan tussenruimten waar verschillende activiteiten plaats kunnen vinden en de ontmoeting kan worden gestimuleerd.
6. Ontmoeting landschap
De delen van de bestaande gebouwen worden gebruikt om de scheiding tussen prive en openbaar
7. Klankbordgroep

4.1 ONTMOETING REFERENTIEONDERZOEK

Middels referentieonderzoek zijn ontmoetingselementen onderzocht. De hiervoor geanalyseerde projecten zijn:

1. Weesperflat	Amsterdam	Herman Hertzberger
2. De drie hoven	Amsterdam	Herman Hertzberger
3. Diagoonwoning	Delft	Herman Hertzberger
4. Tietgenkollegiet	Kopenhagen	Lundgaard & Tranberg
5. Kalkbreite	Zürich	Müller Sigrist Architekten
6. Kraftwerk 2.0	Zürich	Adrian Streich Architekten
7. R50	Berlijn	Ifau und Jesko Fezer + Heide & Von Beckerath
8. Vreewijk	Rotterdam	H.P. Berlage, Granpré Molière

De hieruit gedistilleerde onderdelen zijn verzameld in de tabel op bladzijde 84. De verzamelde instrumenten zijn toegepast in het ontwerp van het Ensemble van Den Hoed, dat later in dit boek aan bod zal komen.

Vreewijk, oorspronkelijke situatie achterpad

4.1 ONTMOETING REFERENTIEONDERZOEK

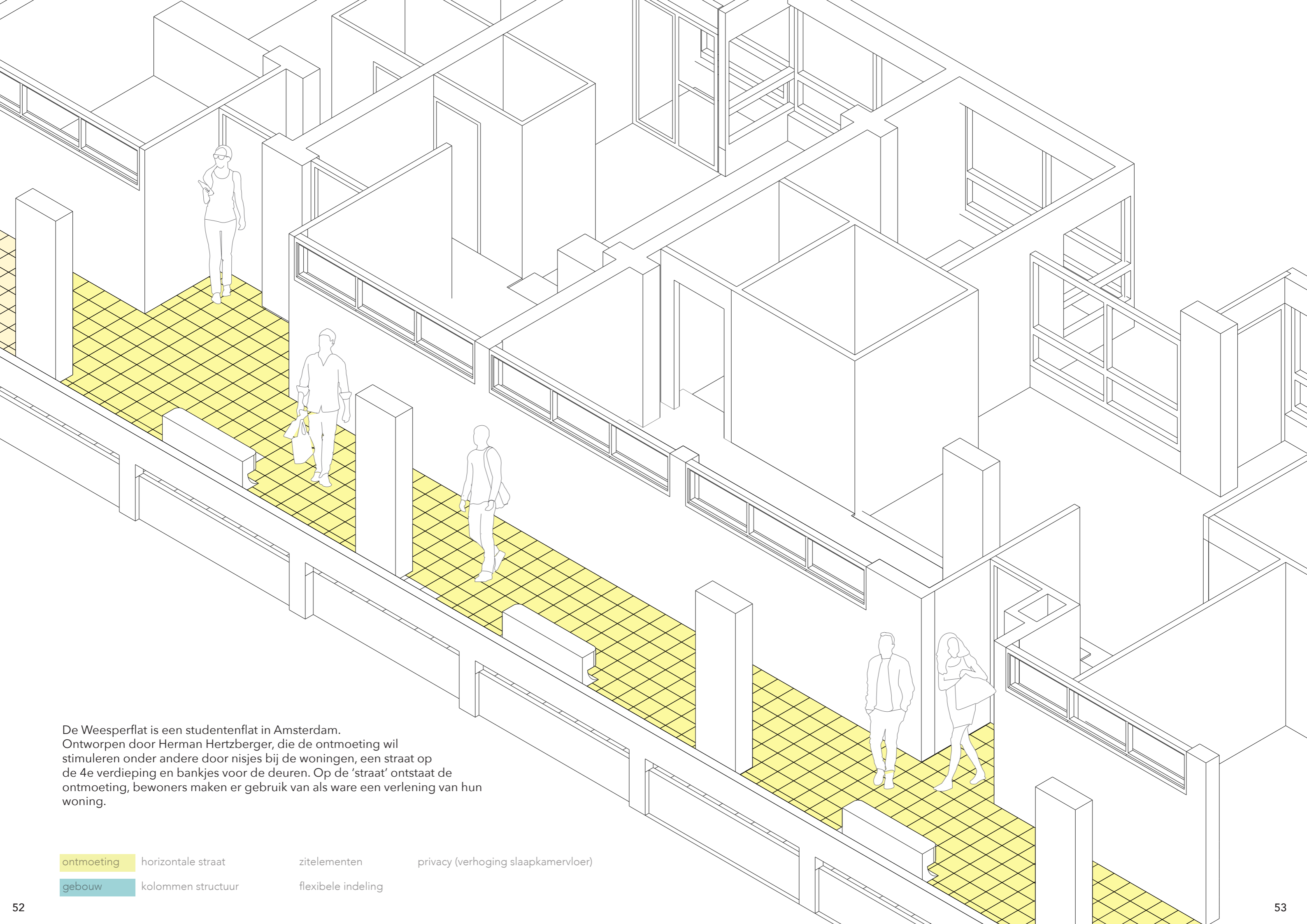
WEESPERFLAT, AMSTERDAM

Weesperflat, Hertzberger

Brede galerijen zodat ruimte ontstaat voor ontmoeting en toe-eigening van ruimte.

De Weesperflat is een studentenflat in Amsterdam. Ontworpen door Herman Hertzberger, die de ontmoeting wil stimuleren onder andere door nisjes bij de woningen, een straat op de 4e verdieping en bankjes voor de deuren. Op de 'straat' ontstaat de ontmoeting, bewoners maken er gebruik van als ware een verlenging van hun woning.

ontmoeting

horizontale straat

zitelementen

privacy (verhoging slaapkamervloer)

gebouw

kolommen structuur

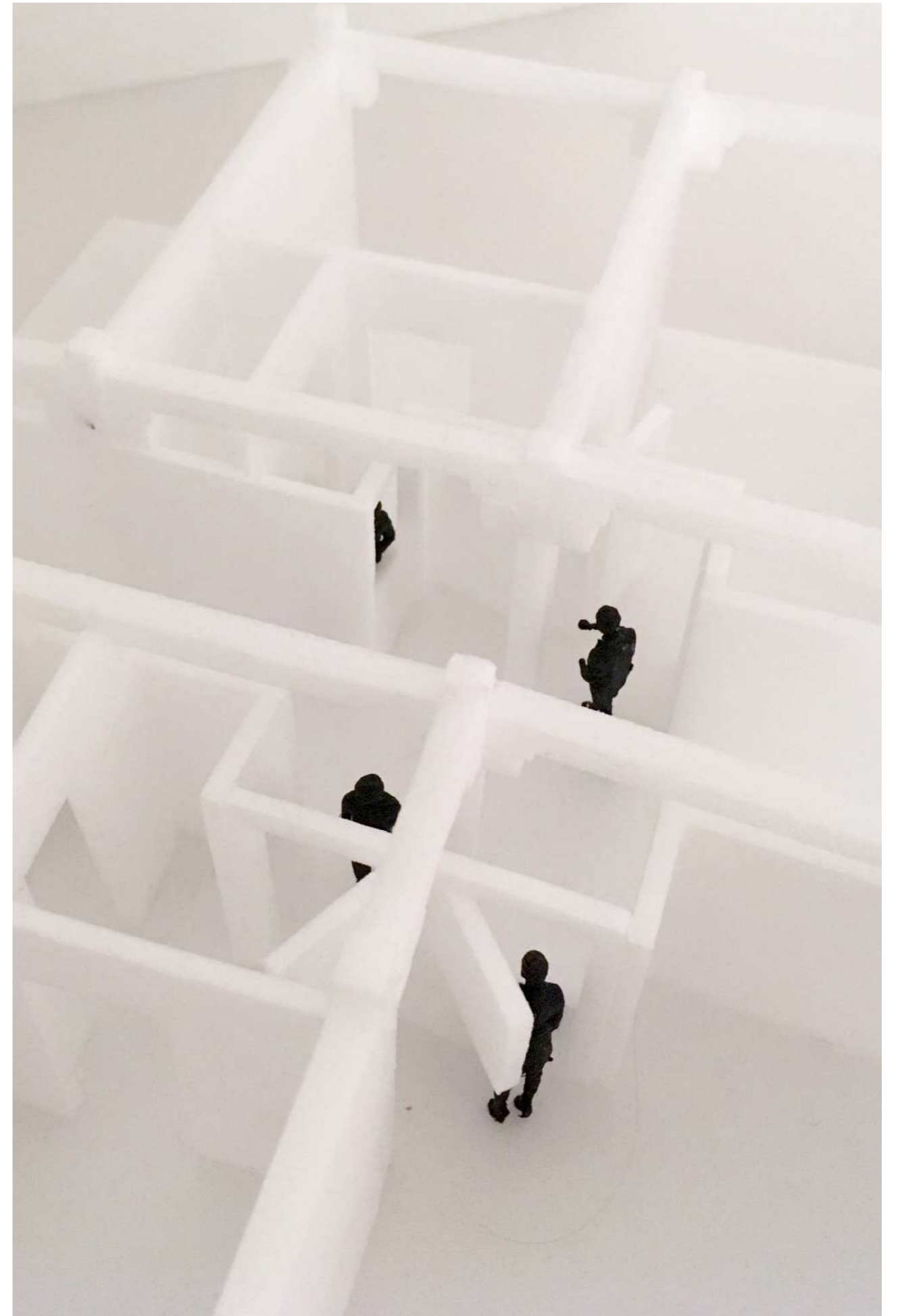
flexibele indeling

4.1 ONTMOETING REFERENTIEONDERZOEK

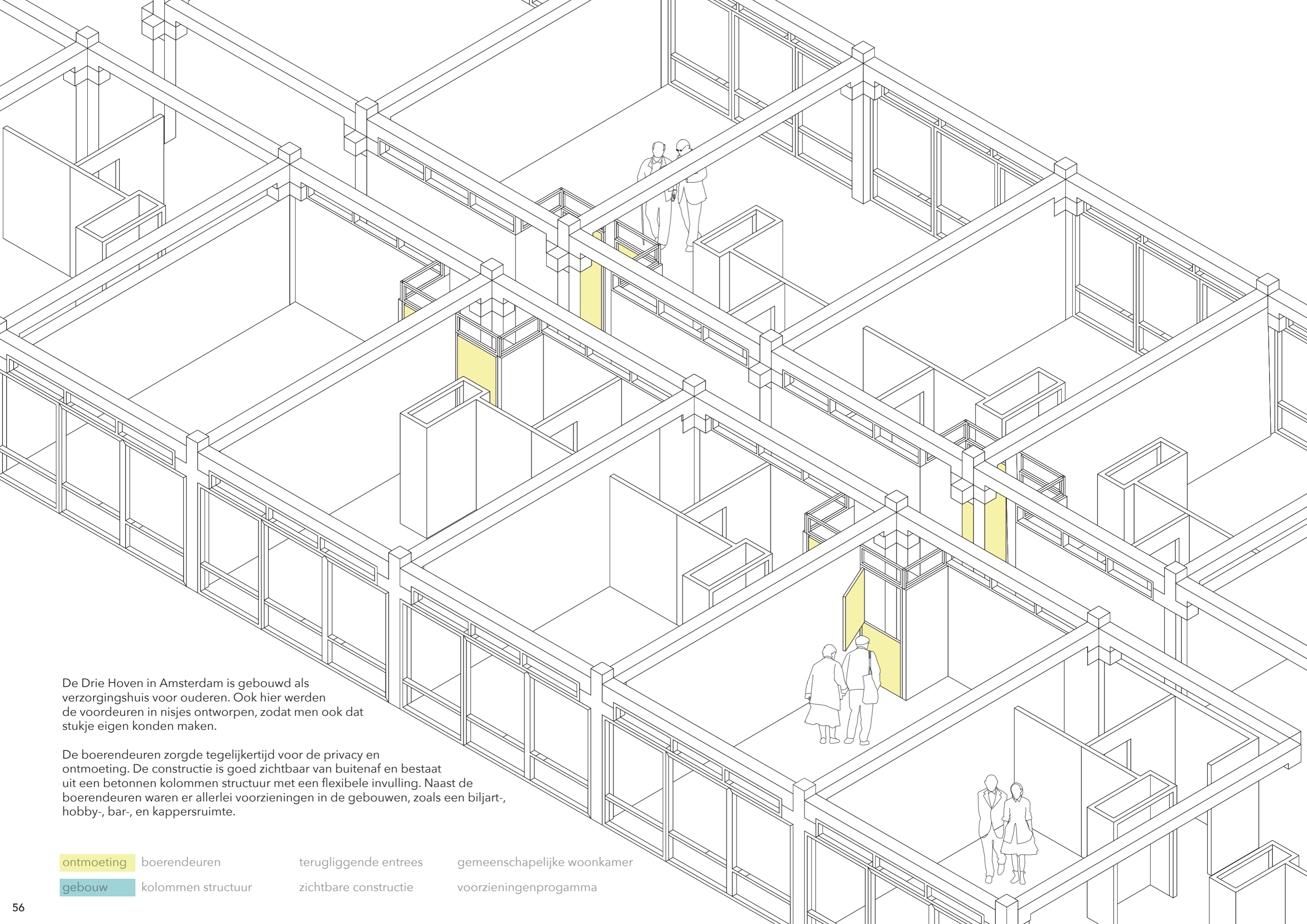
DE DRIE HOVEN, AMSTERDAM

De Drie Hoven, Hertzberger

Met aandacht ontworpen overgangen van de woning naar de galerij, van privé naar collectief.

De Drie Hoven in Amsterdam is gebouwd als verzorgingshuis voor ouderen. Ook hier werden de voordeuren in nisjes ontworpen, zodat men ook dat stukje eigen konden maken.

De boerendeuren zorgde tegelijkertijd voor de privacy en ontmoeting. De constructie is goed zichtbaar van buitenaf en bestaat uit een betonnen kolommen structuur met een flexibele invulling. Naast de boerendeuren waren er allerlei voorzieningen in de gebouwen, zoals een biljart-, hobby-, bar-, en kappersruimte.

ontmoeting boerendeuren

gebouw kolommen structuur

terugliggende entrees

zichtbare constructie

gemeenschappelijke woonkamer

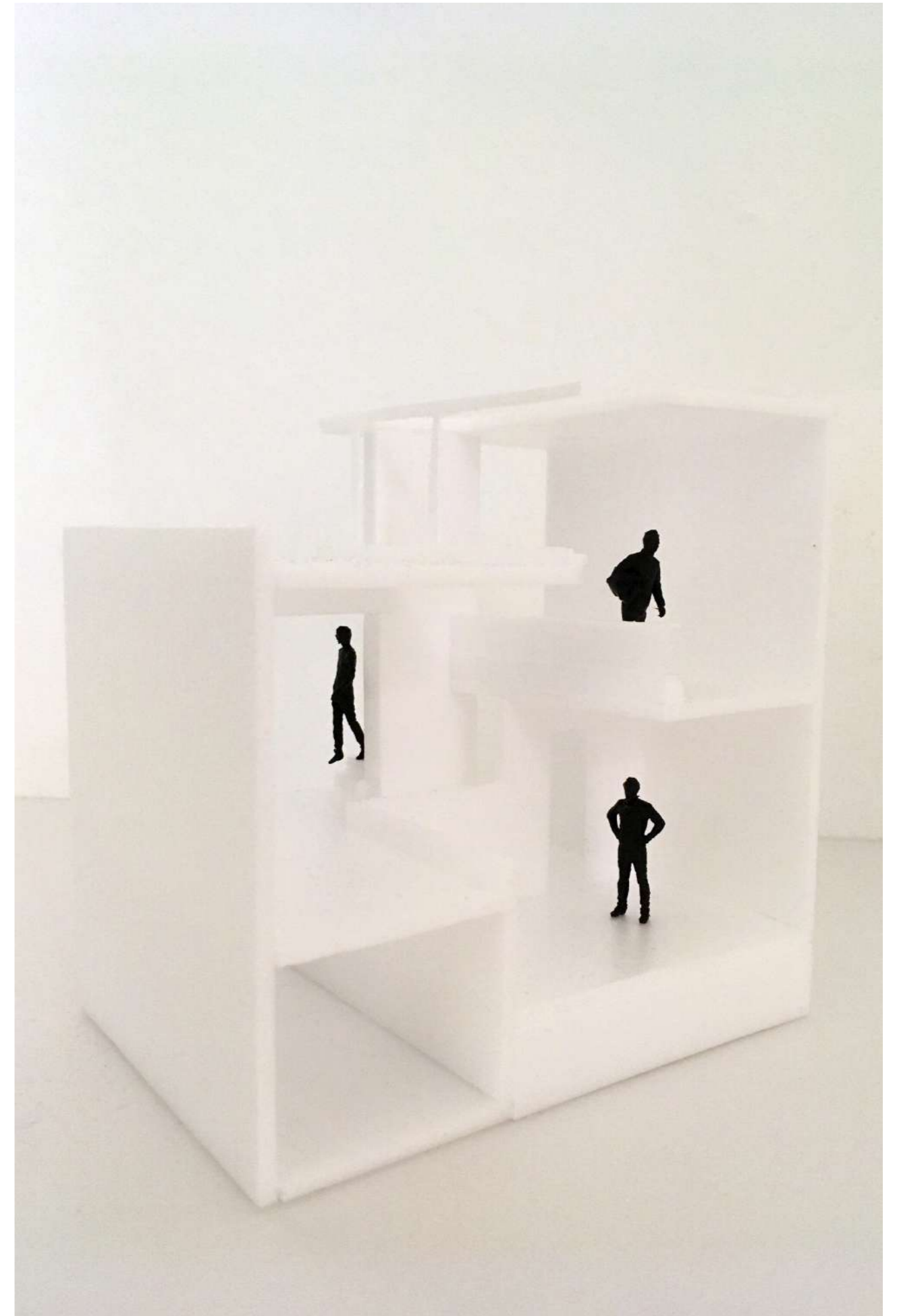
voorzieningsprogramma

4.1 ONTMOETING REFERENTIEONDERZOEK

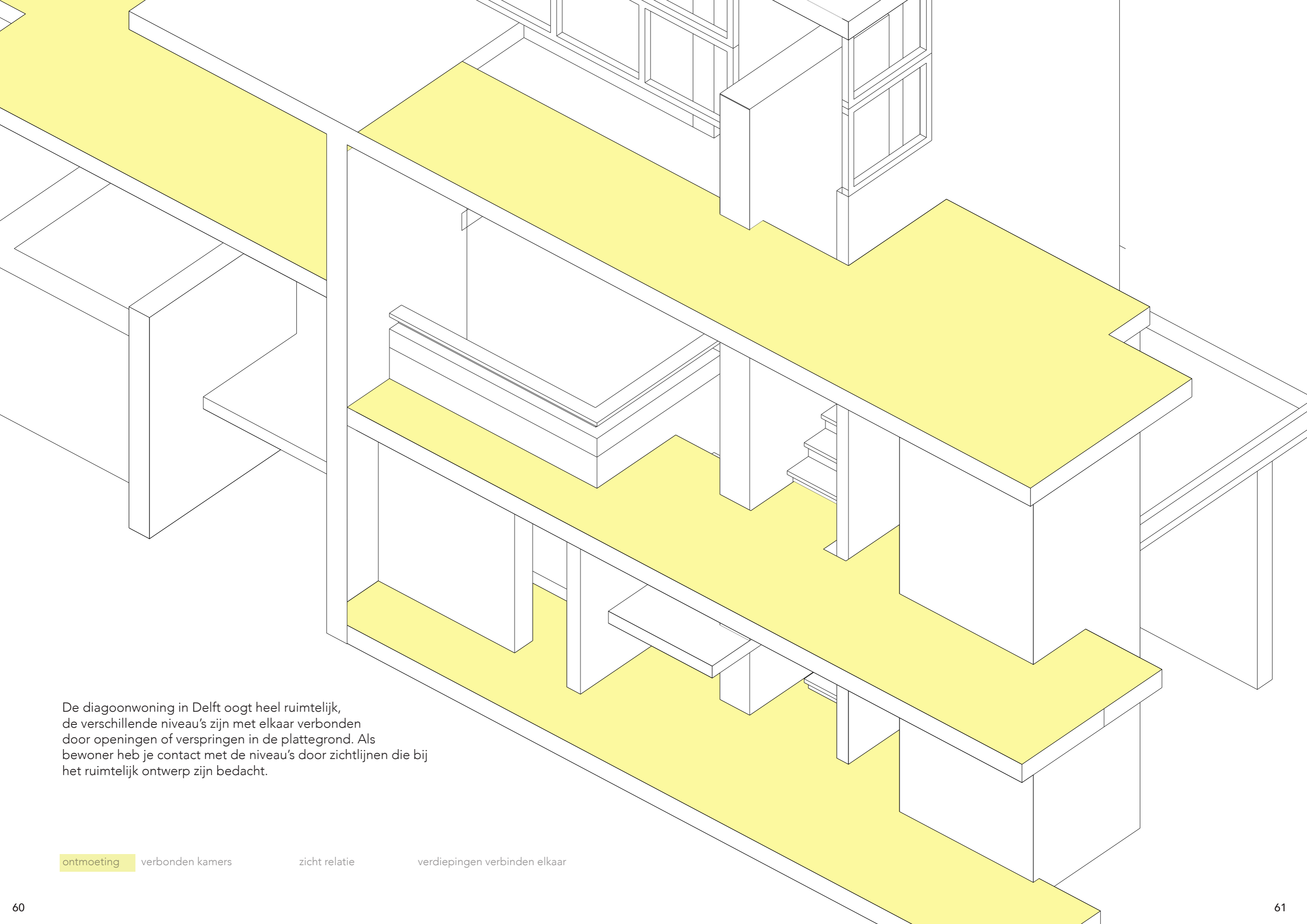
DIAGOONWONING, DELFT

Diagonwoning, Herman Hertzberger

Verbondenheid van verschillende niveaus. Contact & zichtlijnen.

De diagoonwoning in Delft oogt heel ruimtelijk, de verschillende niveau's zijn met elkaar verbonden door openingen of verspringen in de plattegrond. Als bewoner heb je contact met de niveau's door zichtlijnen die bij het ruimtelijk ontwerp zijn bedacht.

ontmoeting verbonden kamers

zicht relatie

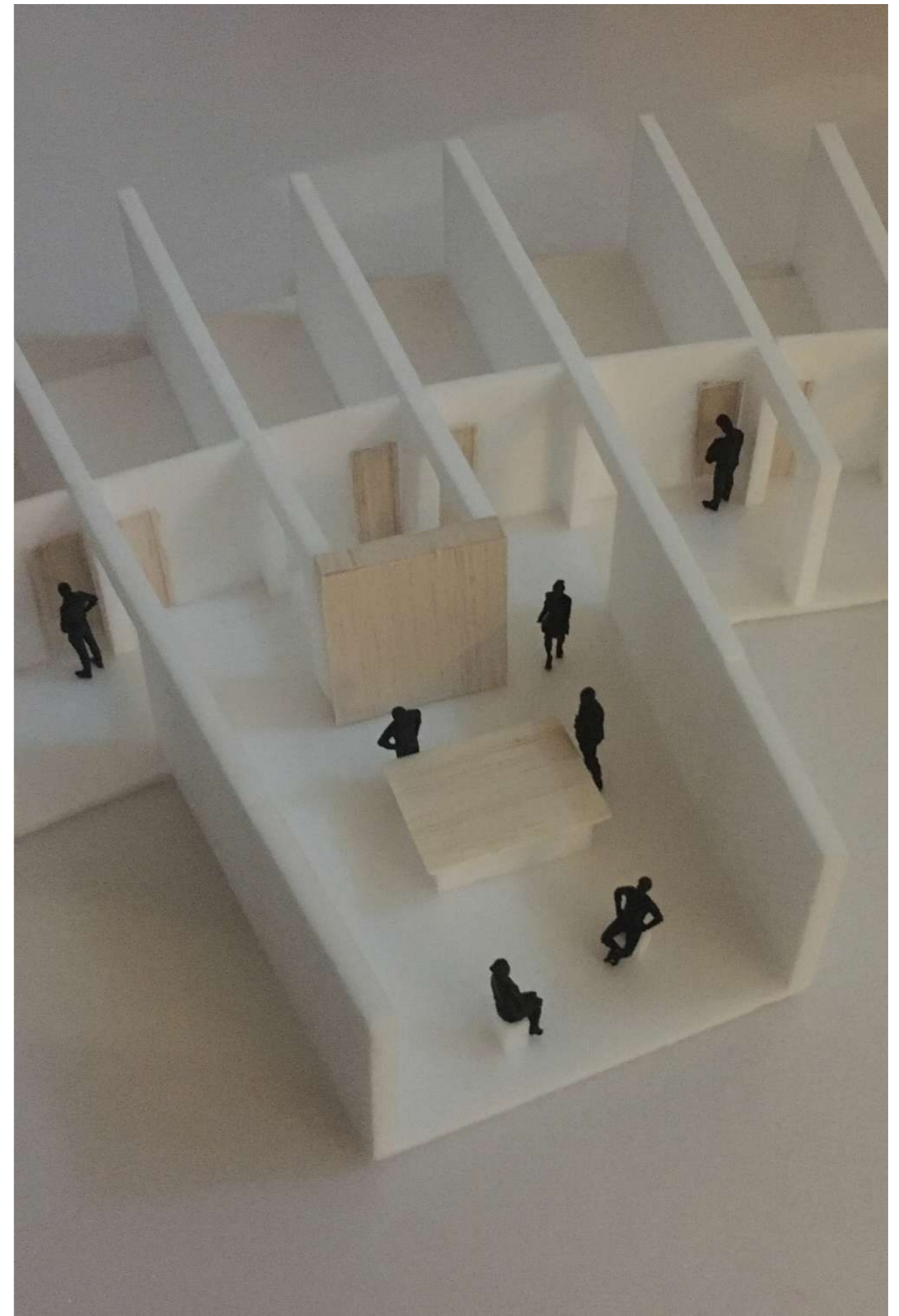
verdiepingen verbinden elkaar

4.1 ONTMOETING REFERENTIEONDERZOEK

TIETGENKOLLEGIET, KOPENHAGEN

Tietgenkollektiet, Lundgaard & Tranberg

De collectieve keukens en wasruimte zijn een belangrijk onderdeel van het concept van Tietgenkollegiet. Het gebouw huist 300 studenten die per deel een keuken en wasruimte delen.

ontmoeting collectieve keuken/wasruimte

gebouw kolommen structuur

in pandige galerij

appartementen taartpunt

fietsenberging

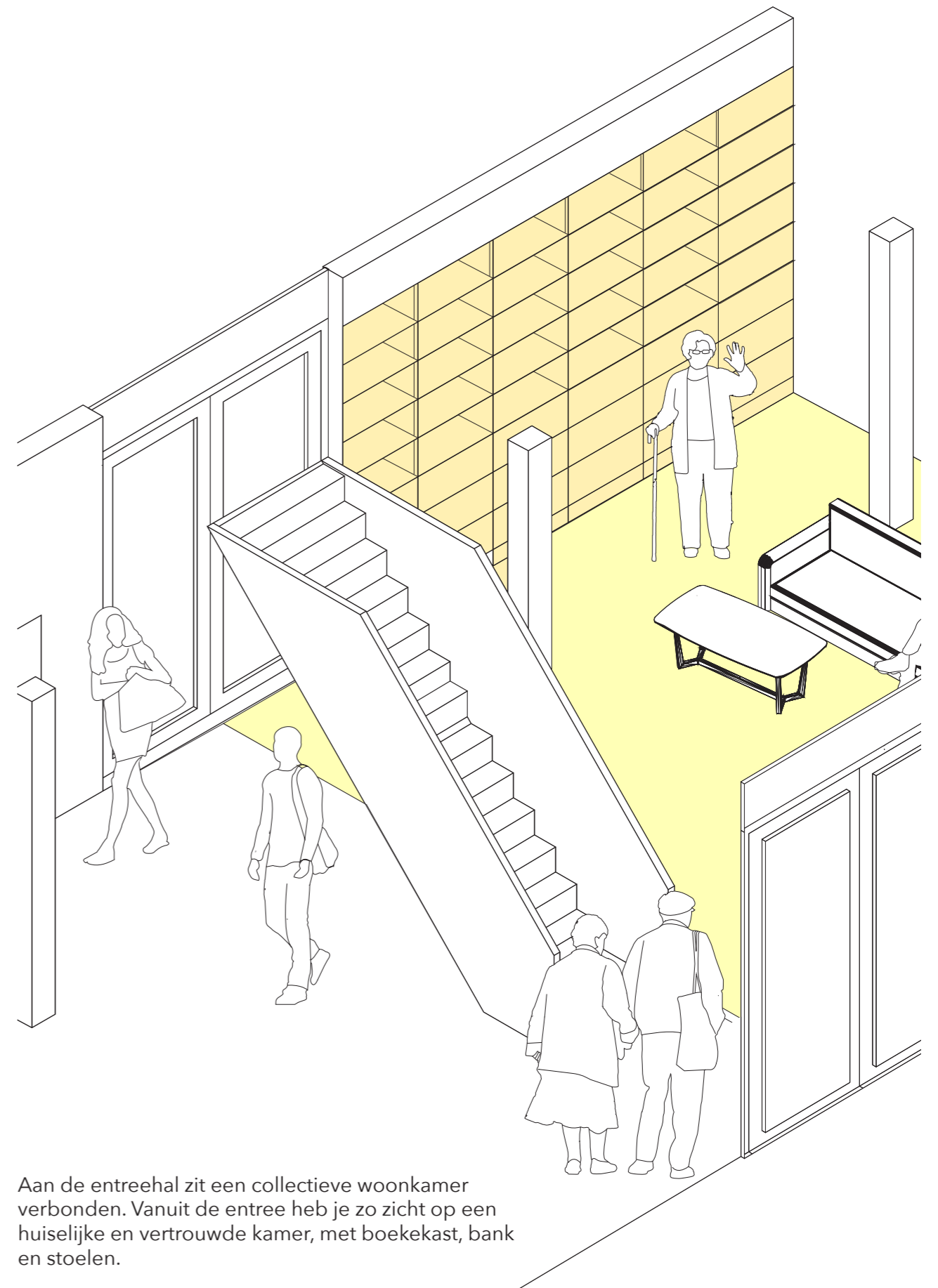
materialisatie

4.1 ONTMOETING REFERENTIEONDERZOEK

KALKBREITE, ZÜRICH

Kalkbreite Zürich - Müller Sigrist Architekten

Aan de entreehal zit een collectieve woonkamer verbonden. Vanuit de entree heb je zo zicht op een huiselijke en vertrouwde kamer, met boekekast, bank en stoelen.

ontmoeting collectieve woonkamer
gebouw hoogwaardige afwerking

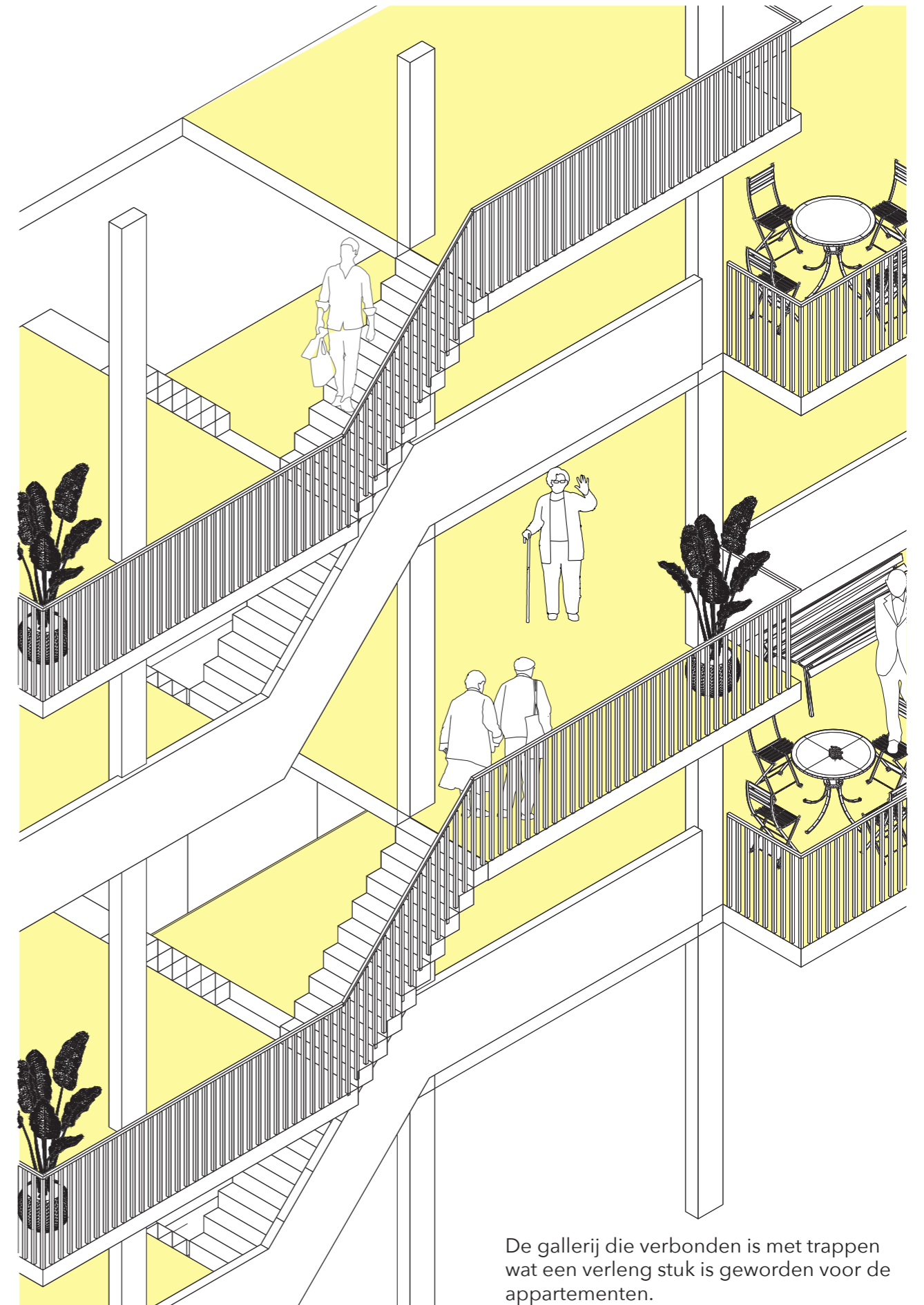
daktuin
interieur o.a. entreehal

4.1 ONTMOETING REFERENTIEONDERZOEK

KRAFTWERK 2.0, ZÜRICH

Kraftwerk 2.0, Adrian Streich Architekten

De galerij die verbonden is met trappen wat een verleng stuk is geworden voor de appartementen.

ontmoeting

horizontale straat

brede galerij

gebouw

kolommen structuur

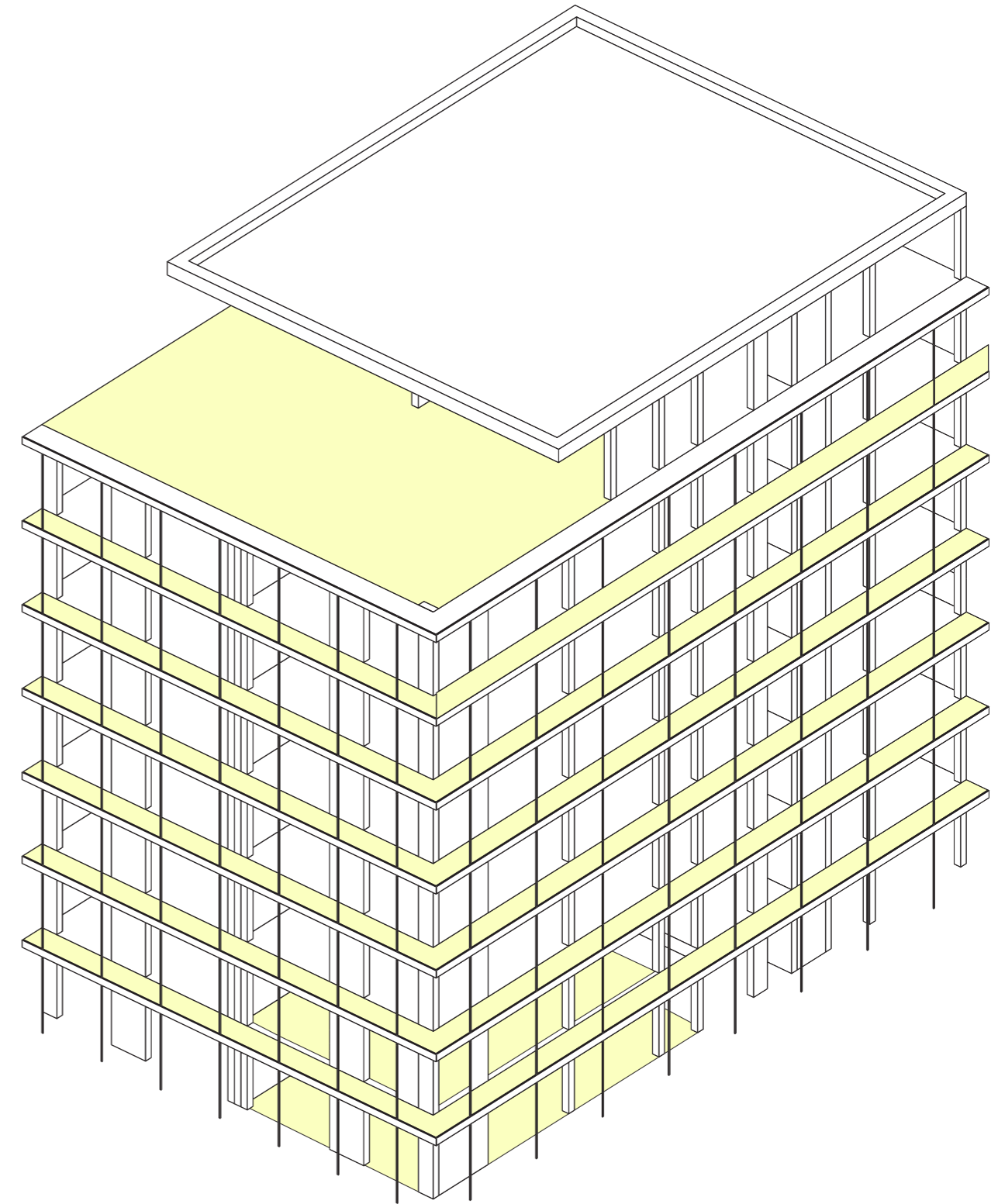
zichtbare constructie

4.1 ONTMOETING REFERENTIEONDERZOEK

R50, BERLIJN

R50, Berlijn, ifau und Jesko Fezer + Heide & Von Beckerath

De balkons zorgen voor het verbindende element voor het gebouw. De balkons lopen geheel rondom en zijn voor de bewoners per verdieping geheel toegankelijk. Naast het balkon is er op de begane grond een collectieve kamer.

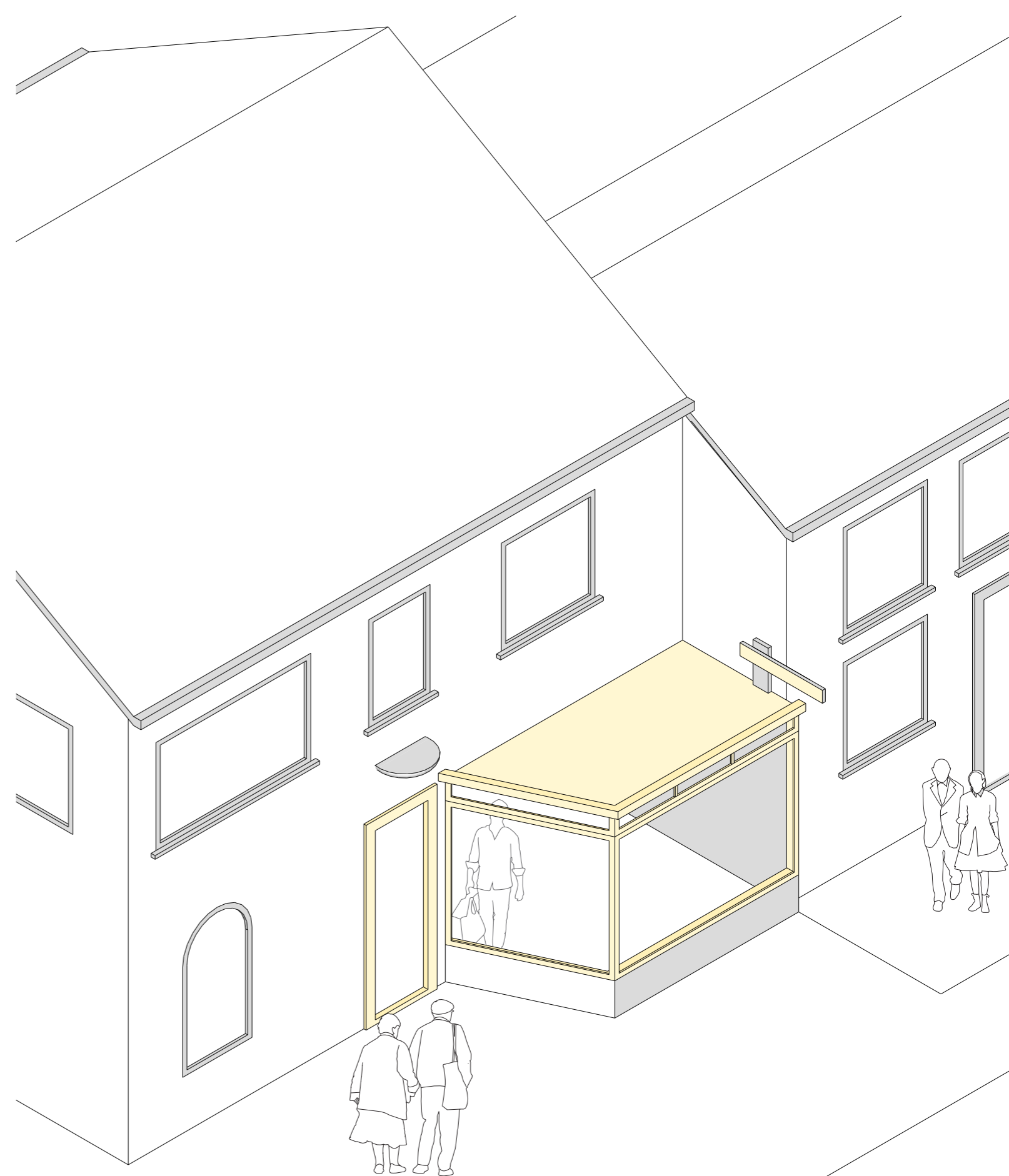
ontmoeting	collectieve woonkamer	doorlopend balkon	dakterras
gebouw	diverse gevelindeling	balkon los van gevel	

4.1 ONTMOETING REFERENTIEONDERZOEK

VREEWIJK

Historische foto van Vreewijk, uit het boek Toekomstvisie voor vernieuwing Vreewijk van De Nijl Architecten

Verschillende voorzieningen waren in het origineel ontwerp van Vreewijk bedacht. Daarbij had het gebouw waar de voorziening zat net een andere uiterlijk. Zoals hier te zien, een setback met een etalage. In 1920 hadden de woningen en winkels geen warm water. Juist bij deze woning kon men warm water halen.

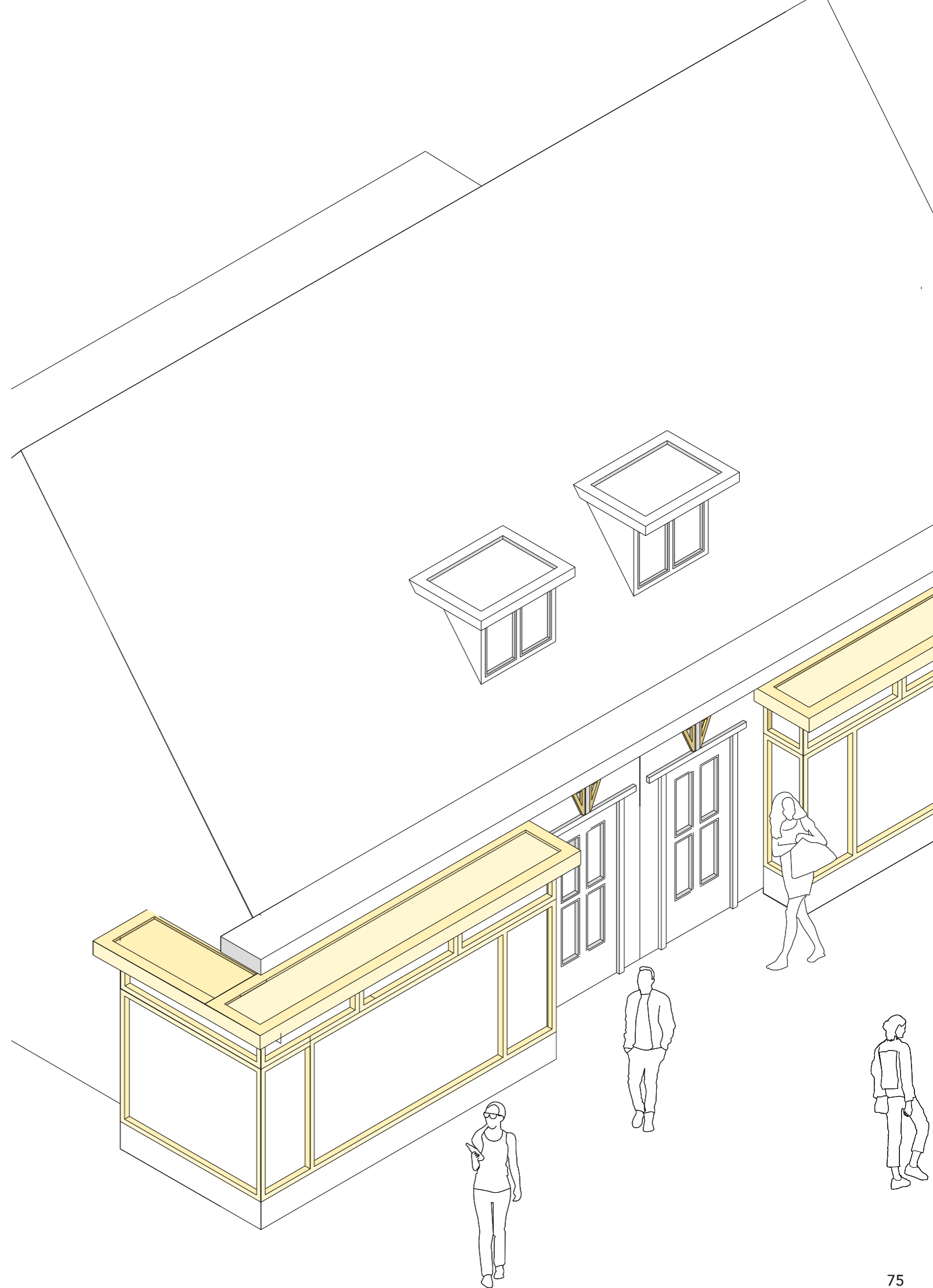
ontmoeting voorziening voor de wijk

gebouw setback

4.1 ONTMOETING REFERENTIEONDERZOEK VREEWIJK

Huidige situatie

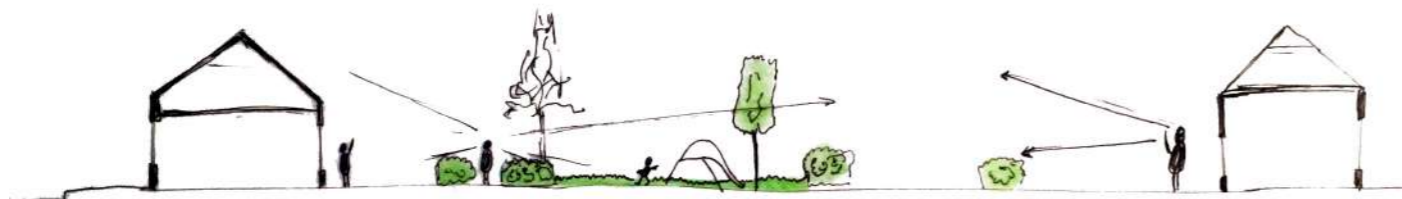

4.2 ONTMOETING VREEWIJK

Huidige situatie

In het huidige Vreewijk zijn de heggen hoog gegroeid, zijn er veel doe-het-zelf schuttingen gemaakt en is er weinig sociale cohesie met elkaar.

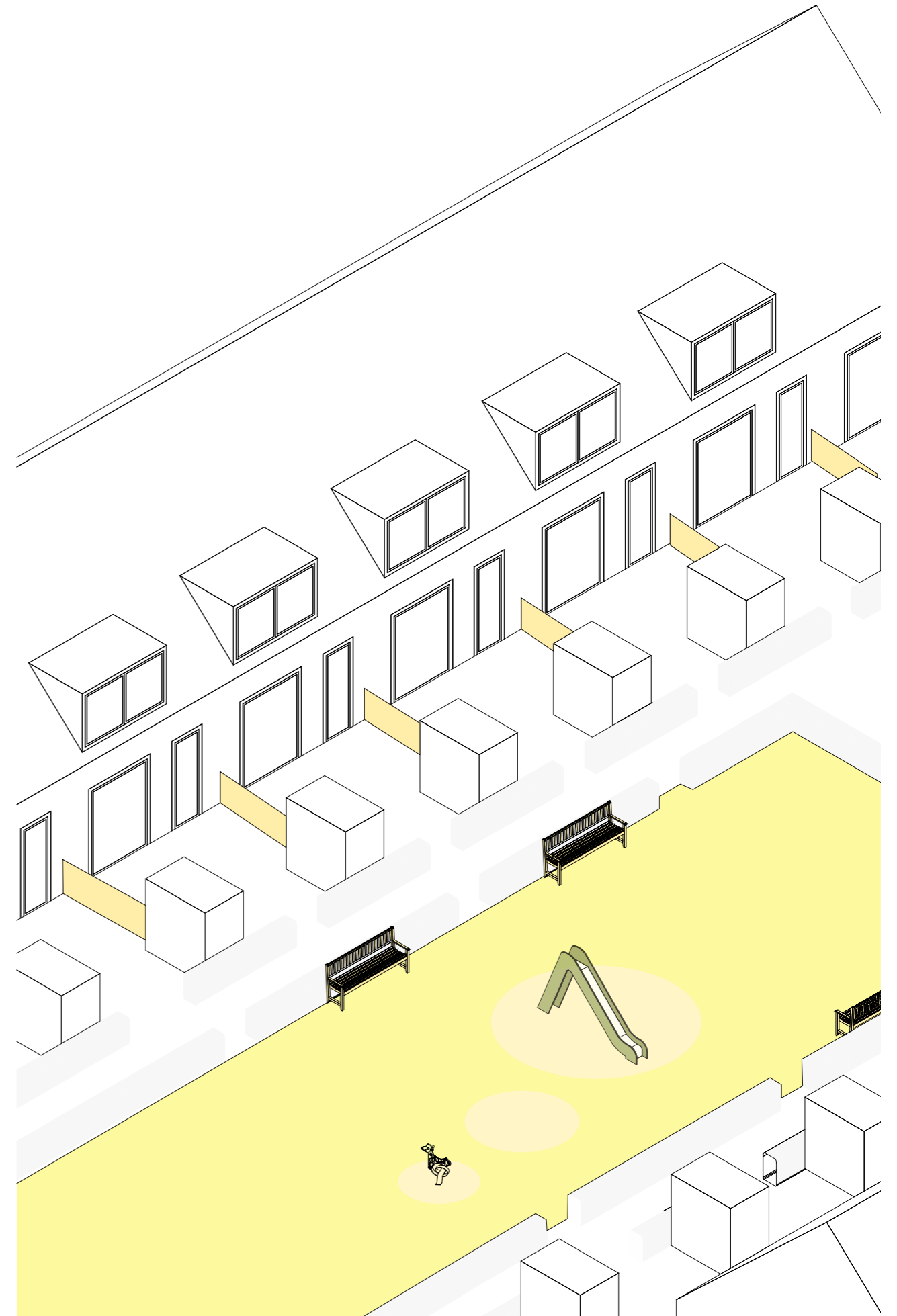

Schets zichtlijnen oorspronkelijk plan

Een van de uitgangspunten van het origineel plan van Vreewijk was een open en ruimtelijk ontwerp. Dat je juist contact had met je buren, overzicht over de tuinen en zicht op voorbijgangers. Groene heggen die de scheiding markeren tussen prive en openbaar.

ontmoeting collectieve tuin

scheiding woningen niet tot max. hoogte

4.3 ONTMOETING OPENBAAR/COLLECTIEF

Parckfarm, Brussel, België

Een collectief verzamelgebouw, grenzend aan de moestuinen voor de wijk. Bewoners en bezoekers kunnen gebruik maken van de cafeteriva, de enorme lange tafel voor feesten en eetavonden. Het is een plek die verschillende culturen samen brengt. De moestuinen volgen. De kleine struiken en het houten hek zorgen voor de scheiding tussen publiek en prive. Het is een natuurlijke en kleine scheiding die opgaat in het landschap.

ontmoeting

collectieve kas

wijktafel

kruidentuin

gebouw

lichte en transparante constructie

Parkspoor Noord, Antwerpen, België

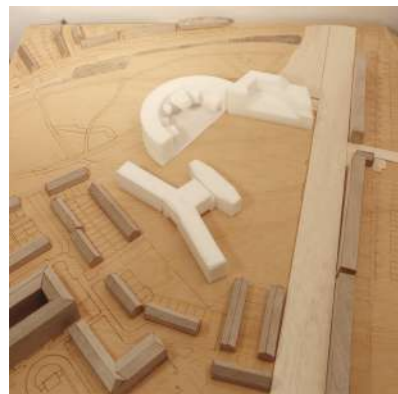
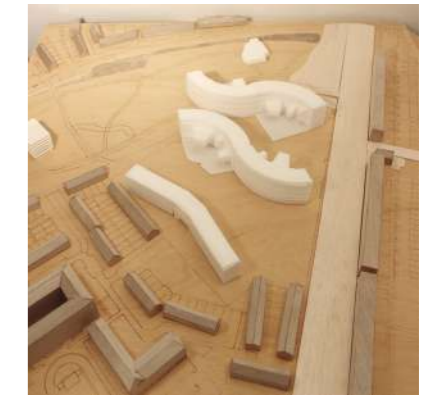
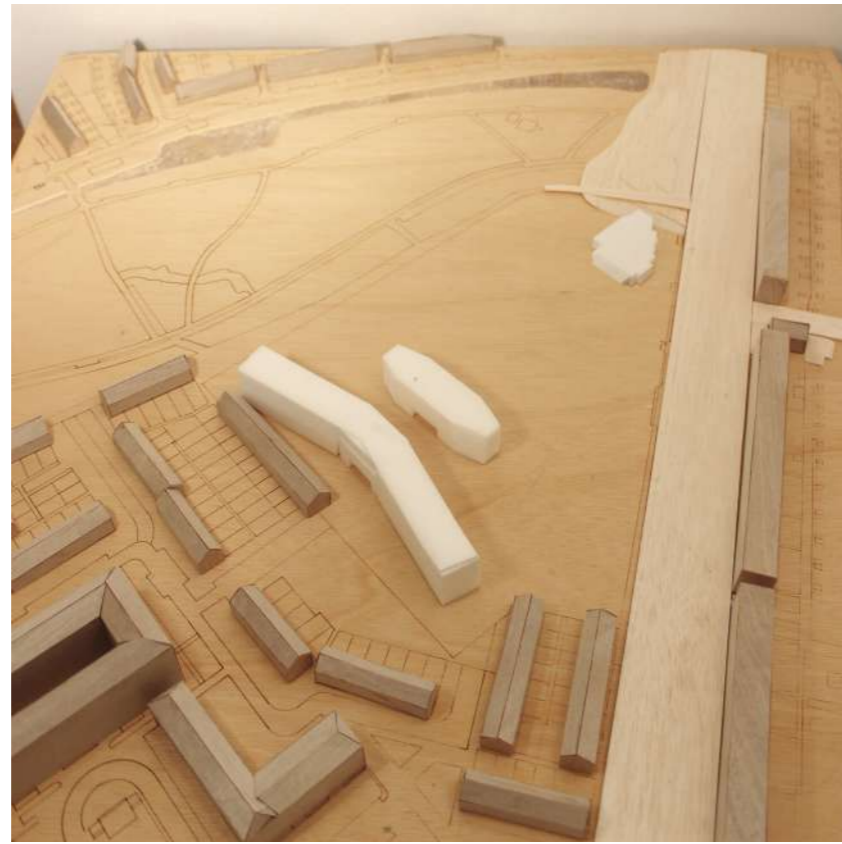
Het park is aangelegd op de 24 hectare spoorwegranger terrein. Het bestaat uit verschillende sociale en culture voorzieningen. Van skatepark, tot waterspeeltuinen, fiets-, wandelvoorzieningen en openbare barbeques.

In het plan voor het Daniel den Hoed terrein wordt gezocht naar een collectieve voorziening, die bewoners en de wijk bij elkaar brengt. Een ruimte waar ontmoeting plaats vindt, verhalen gedeeld worden en samen aan de wijk werken.

4.4 MASSASTUDIE NAAR ENSEMBLE

bestaande situatie

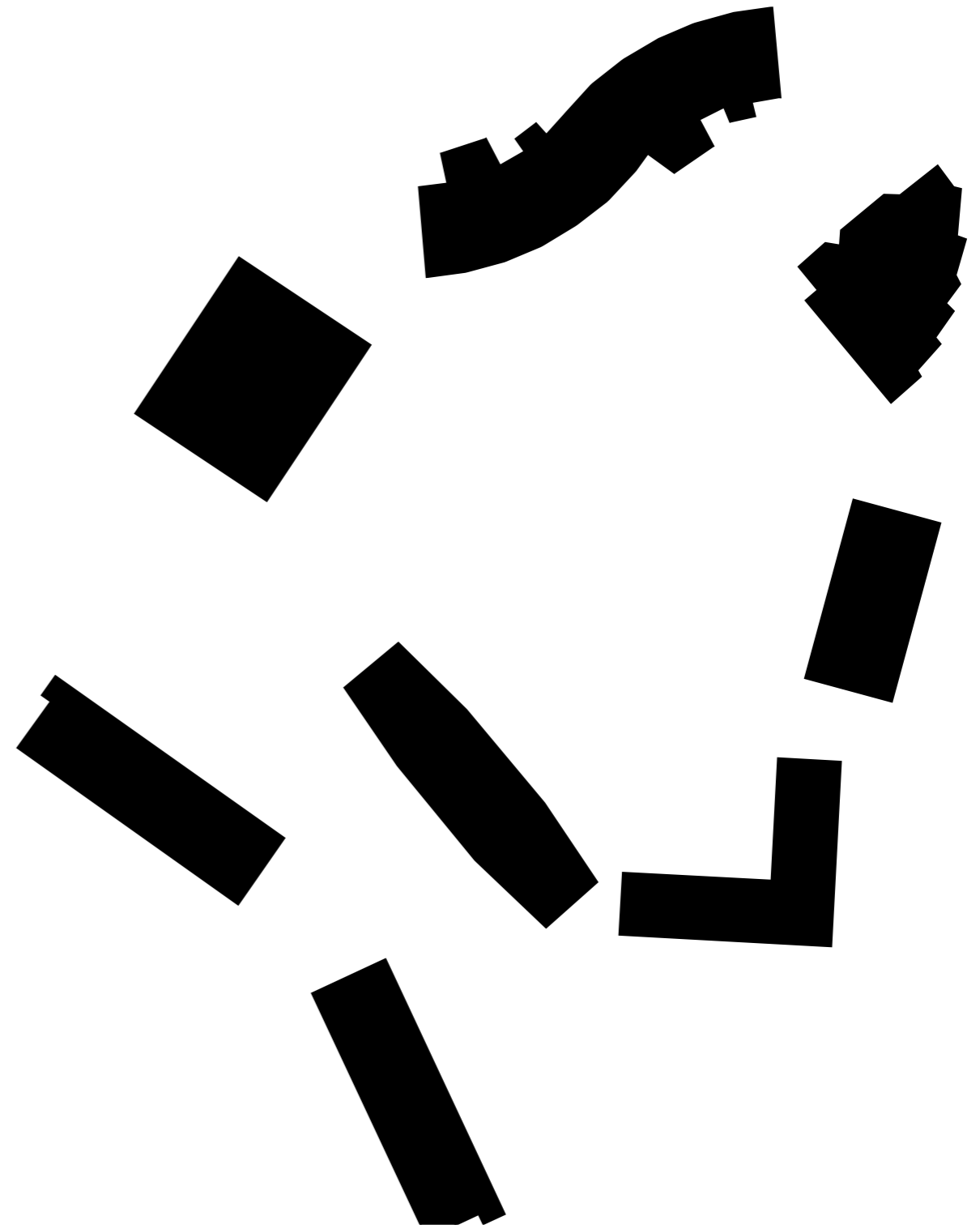
Voor de massastudie is gekeken naar verschillende vormen, routes, ensembles en verbindingen. Voor de bewoners en voor de wijk. Diversiteit in vorm, gebruiker en ontmoeting. Aan de hand van deze uitgangpunten is onderzocht welk scenario het best past bij het concept van ontmoeten, wonen en het collectiviteit.

Fotoserie modellenstudie

4.4 MASSASTUDIE NAAR ENSEMBLE

Model massa 1:500

Schematische weergave ensemble gebouwen

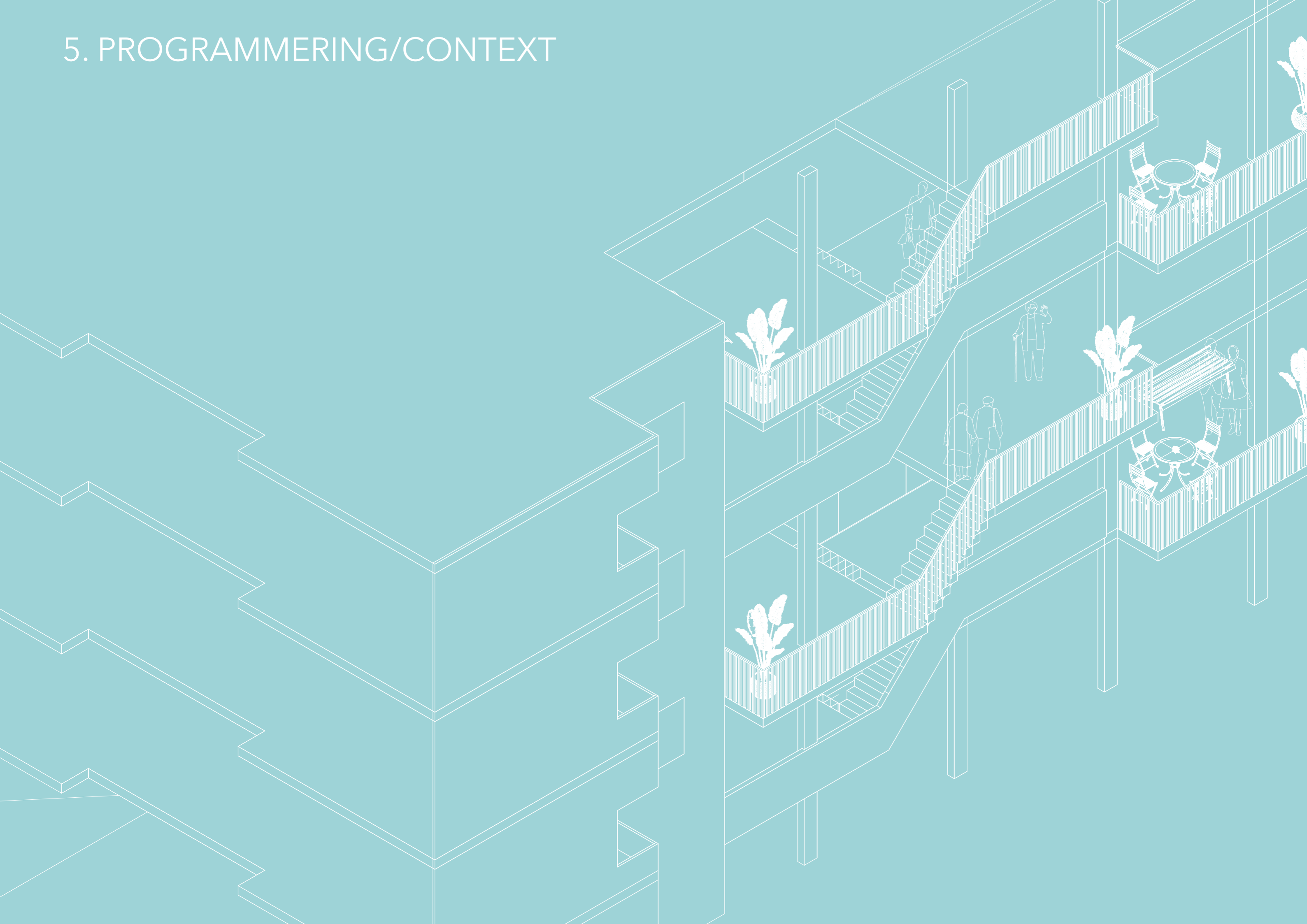
Het ensemble Den Hoed bestaat uit een reeks diverse gebouwen, gesitueerd rond een groot middengebied. Er ontstaan door de positionering van de gebouwen nieuwe tussenruimtes waar nieuwe functies en verkeersdoorgangen elkaar verbinden.

4.5 OVERZICHT ELEMENTEN

ONTMOETING	west	oost	centraal	next	weesper	hoed	kopenhagen	berlijn	den hoed park
GEBOUW									
collectieve kamers									
horizontale straat									
plantenbakken/bankjes									
gallerij									
collectieve woonkamer									
moestuin									
kweektuin									
groene gevel									
verspringende balkons									
vensterbank zitjes									
horizontale stoep									
doorlopend balkon									
bibliotheek									
cafe									
grondgebonden woning									
collectieve keuken									
collectieve wasruimte									
dakterras									
podium									
park									
wijk-bbq									
parkeergarage									
deelauto									
fietsenberging									
boerendeuren									
vensterbank zitelement									
overhoekse ramen									

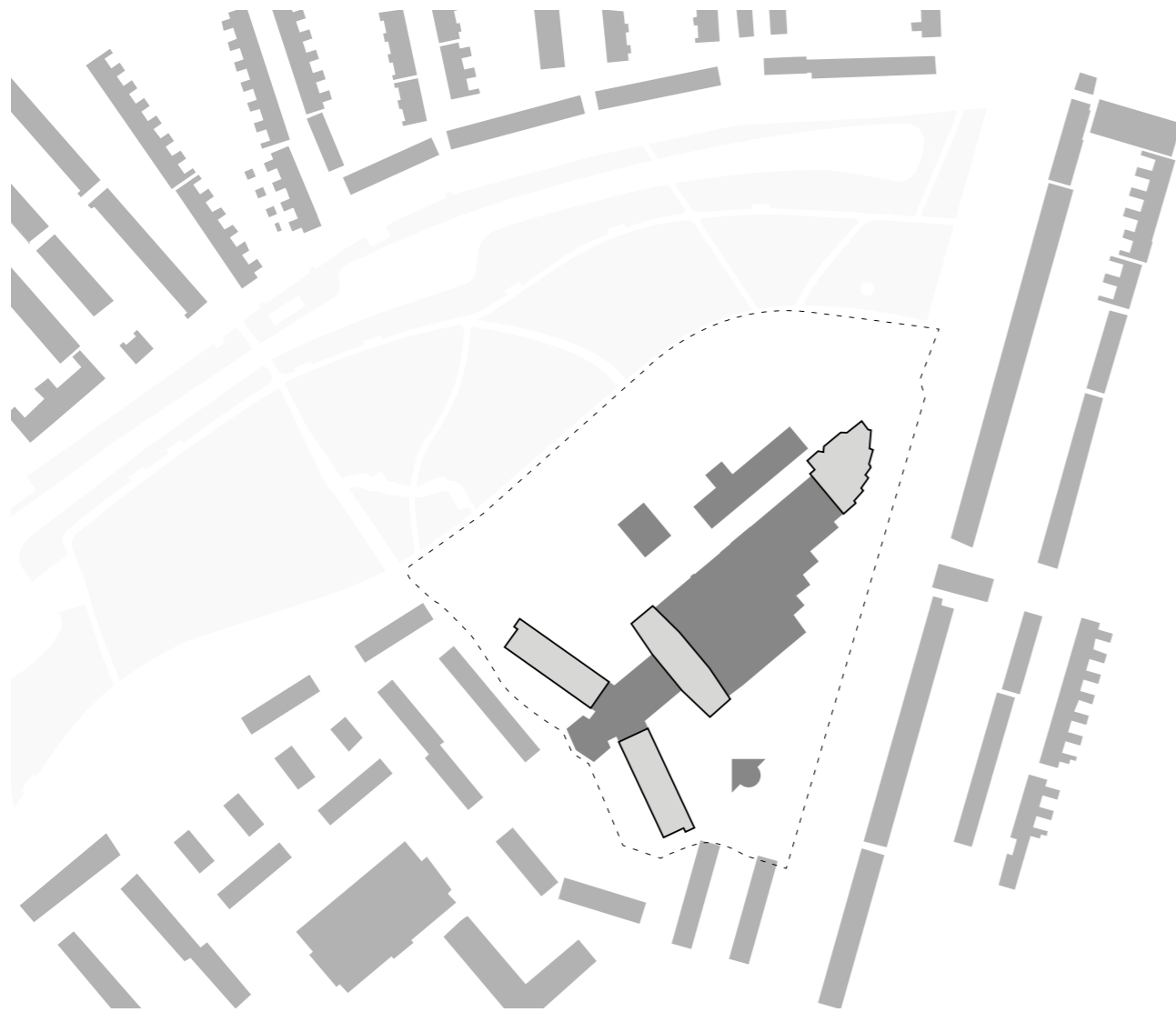
Matrix, samengesteld naar aanleiding van het referentieonderzoek en gesprekken met de klankbordgroep. Deze matrix helpt toekomstige bewoners te kiezen waar zij kunnen willen wonen, en maakt inzichtelijk welke instrumenten in welk gebouw zijn ingezet.

5. PROGRAMMING/CONTEXT

5.1 PRINCIPES EN CONTEXT

De verschillende ontmoetingselementen bieden een variatie aan keuze voor het plan. Nu zijn er ruimtelijke elementen en een ensemble. Onder de indeling van het ensemble liggen bepaalde principes die hiervoor zijn uitgedacht zoals, route, relatie en programma/voorzieningen.

Bestaande situatie

De Daniel den Hoed kliniek bestaat uit verschillende gebouwen. De beddenvleugels, een deel van het laboratorium en het deel van uitbreiding van 1997 worden gebruikt voor appartementen. De lengte van deze delen van het gebouwen zijn rond de 11-13 meter en een breedte van 5 m. Dit is een ideale maat voor een woning.

Ensemble van Den Hoed

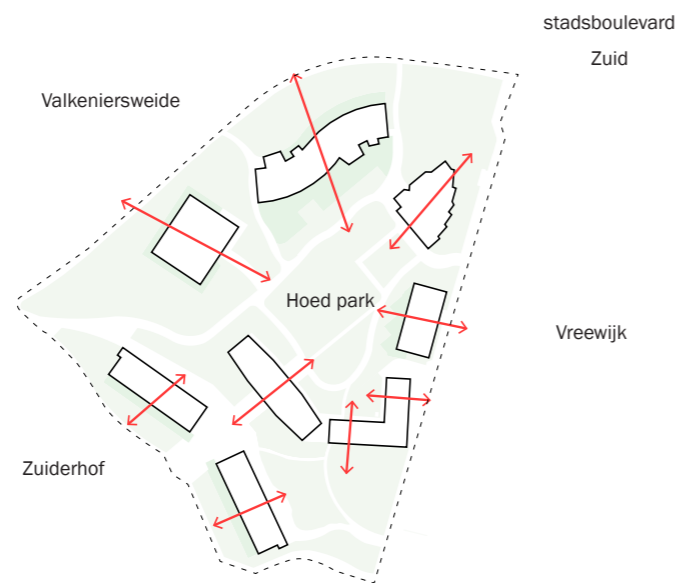
Het ensemble bestaat uit 8 gebouwen, die iets verdraaid ten opzichte van elkaar staan. Hierdoor ontstaan diverse zichtlijnen en diverse ruimten en gaan zij op indirecte wijze een relatie met elkaar aan.

5.1 PRINCIPES EN CONTEXT

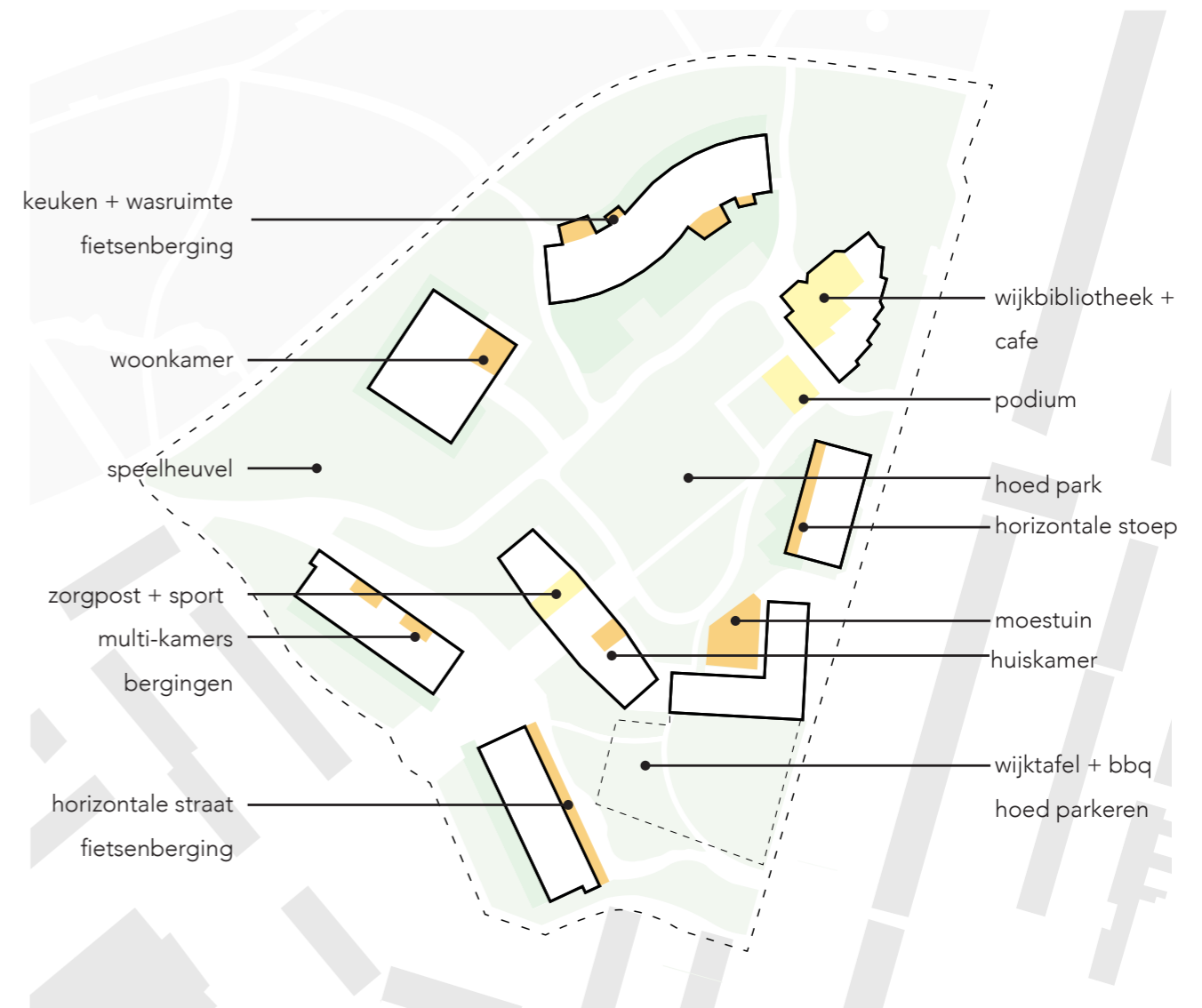
Route

De gebouwen van het ensemble zijn verbonden middels een hoofdroute, met vertakkingen. Vanuit Vreewijk is de route langs de Weesper en Hoed verbonden en langs Oost de oude voetgangers route naar Vreewijk.

Zichtrelaties

De gebouwen hebben een relatie met het Hoed park en de delen rondom de gebouwen, waarbij het ensemble van den Hoed weer de relatie met Vreewijk aangaat, het naast gelegen Zuiderhof en de Valkeniersweide. Door de positionering van de gebouwen heeft ieder gebouw een andere relatie.

Voorzieningen en programma

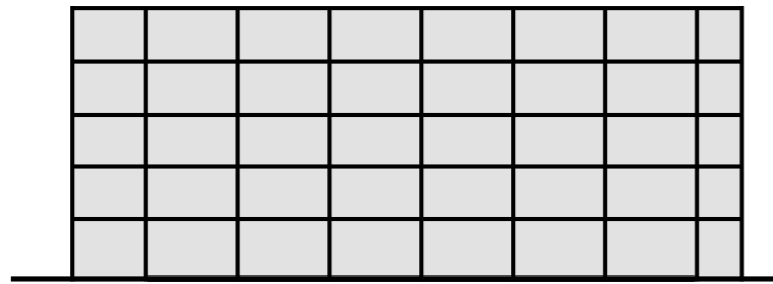
Het ensemble kent een schakering aan voorzieningen, op ensemble-, buurt- en wijkniveau. In ieder gebouw bevindt zich een voorziening.

5.2 UITGANGSPUNTEN ARCHITECTUUR

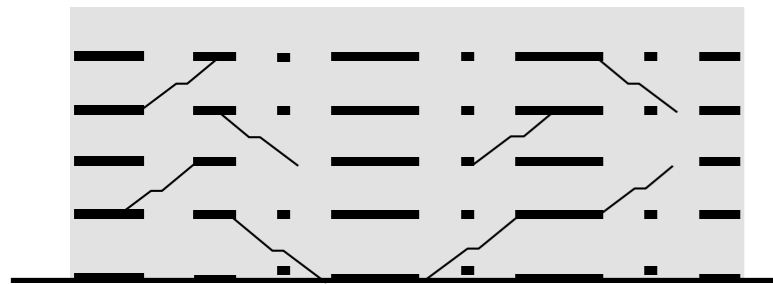
architectonische verschijningsvorm

Qua architectuur is gekozen voor een combinatie van bestaand en nieuw. Met het bestaande van de geschiedenis van de plek, en met het nieuwe de tijdlaag van het heden. De ruimtelijke ontmoetingen zijn ontworpen met het oog op de menselijke maat. In de materialisatie herken je de Scandinavische architectuur (natuurlijke materialen die een bepaalde zachtheid uitstralen en tactiliteit).

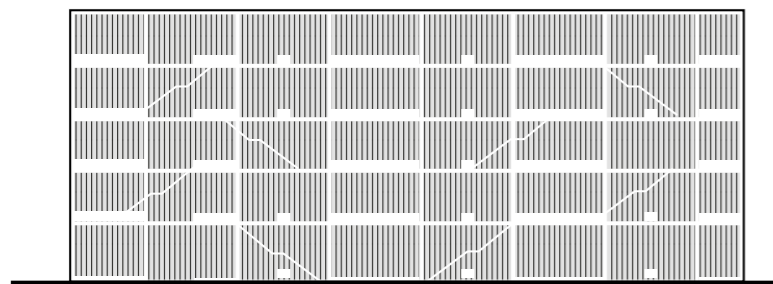
De architectuur moet begrijpbaar en interpreteerbaar zijn, open, transparant. Gebruik van verschillende texturen en materialen. Met zowel ruimten om terug te trekken, als elkaar te zien. Het gaat om het zien van elkaar in het alledaagse. Dit zie je bijvoorbeeld terug in de slanke balkonhekjes, die enerzijds haast transparant ogen, maar tegelijk een scheiding markeren tussen binnen en buiten. Hout wordt gebruikt vanwege zijn zachte en warme uitstraling, en zijn hoogwaardige uitstraling. De verschillende gebouwen in het ensemble zijn familie van elkaar. Ze tonen subtiele overeenkomsten maar zien er tegelijk uit als 8 verschillende gebouwen.

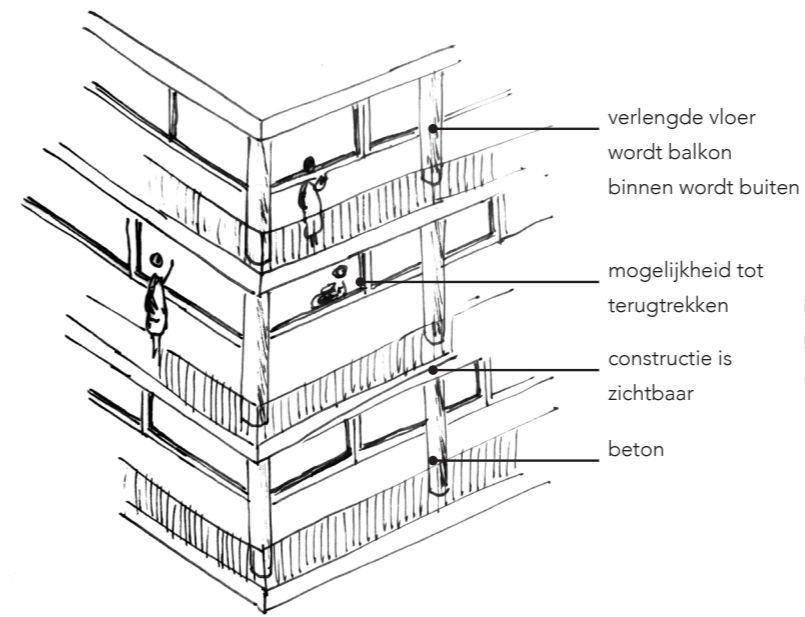
skelet
flexibel
beton, eerlijk en rauw

elementen
structuralisme
menselijke maat
aandacht voor ontmoeting en
cohesie
gebruiker centraal

materialisatie
scandinavische architectuur
combinatie van hoogwaardige
materialen met zachte en
natuurlijke uitstraling

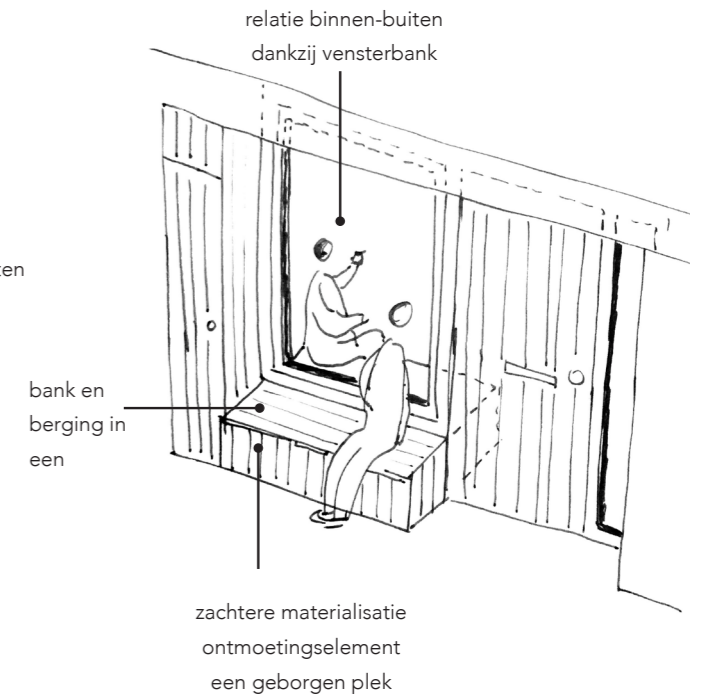

verlengde vloer
wordt balkon
binnen wordt buiten

mogelijkheid tot
terugtrekken

constructie is
zichtbaar

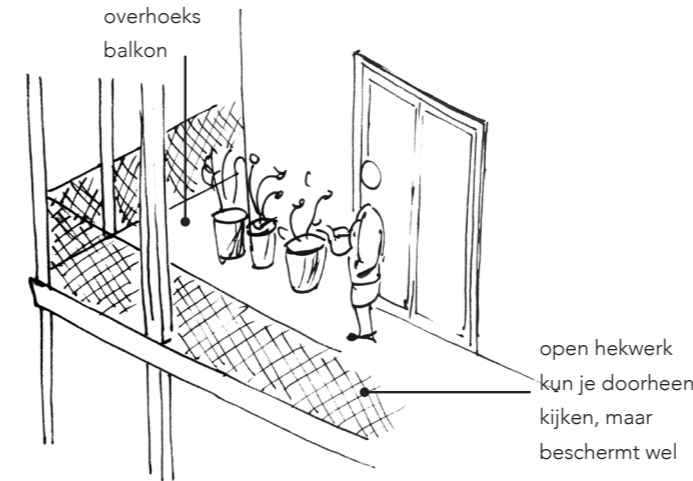
beton

relatie binnen-buiten
dankzij vensterbank

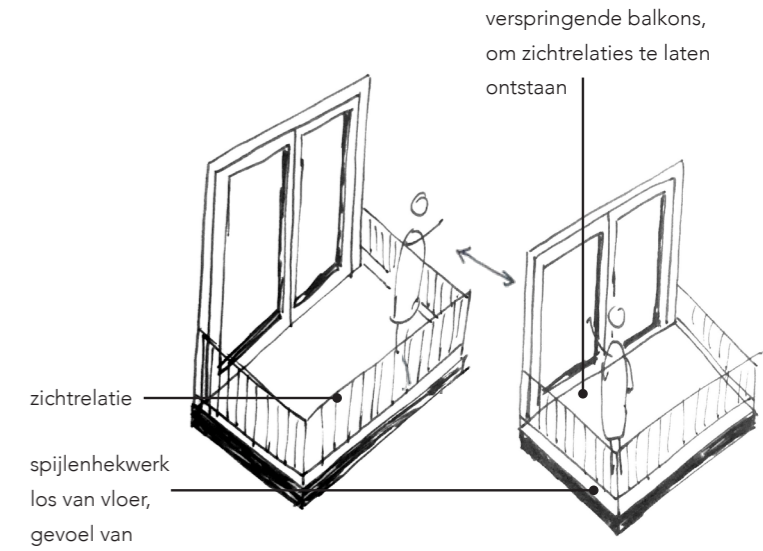
bank en
berging in
een

zachtere materialisatie
ontmoetings-element
een geborgen plek

overhoeks
balkon

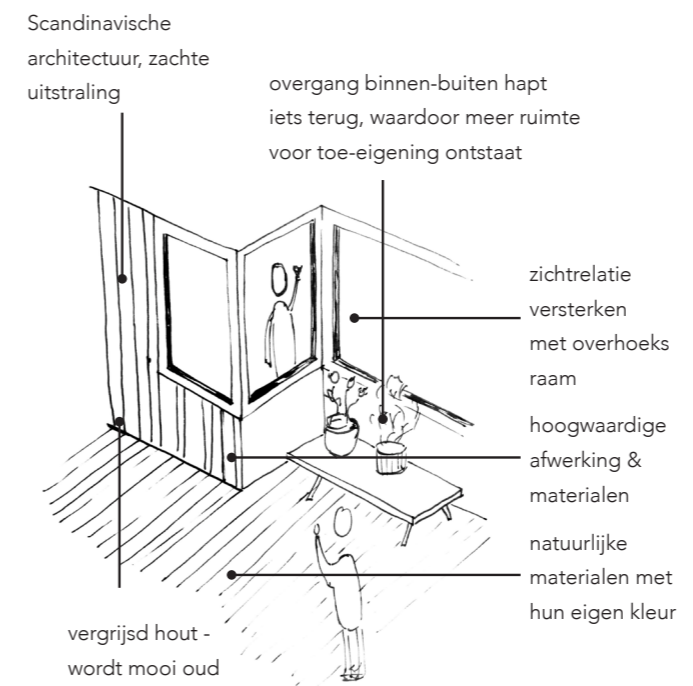
open hekwerk
kun je doorheen
kijken, maar
beschermt wel

verspringende balkons,
om zichtrelaties te laten
ontstaan

zichtrelatie

spijlenhekwerk
los van vloer,
gevoel van

Scandinavische
architectuur, zachte
uitstraling

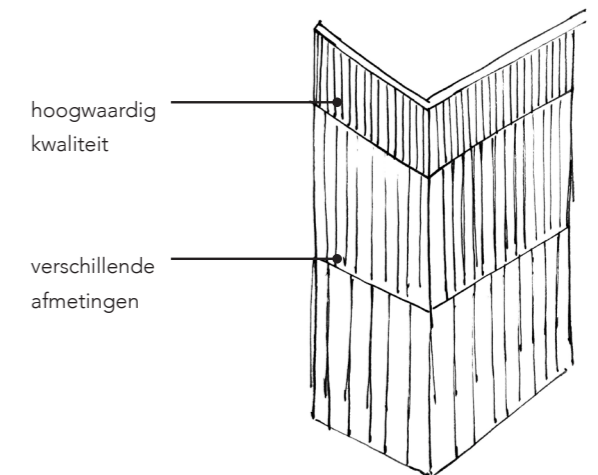
overgang binnen-buiten hapt
iets terug, waardoor meer ruimte
voor toe-eigening ontstaat

zichtrelatie
versterken
met overhoeks
raam

hoogwaardige
afwerking &
materialen

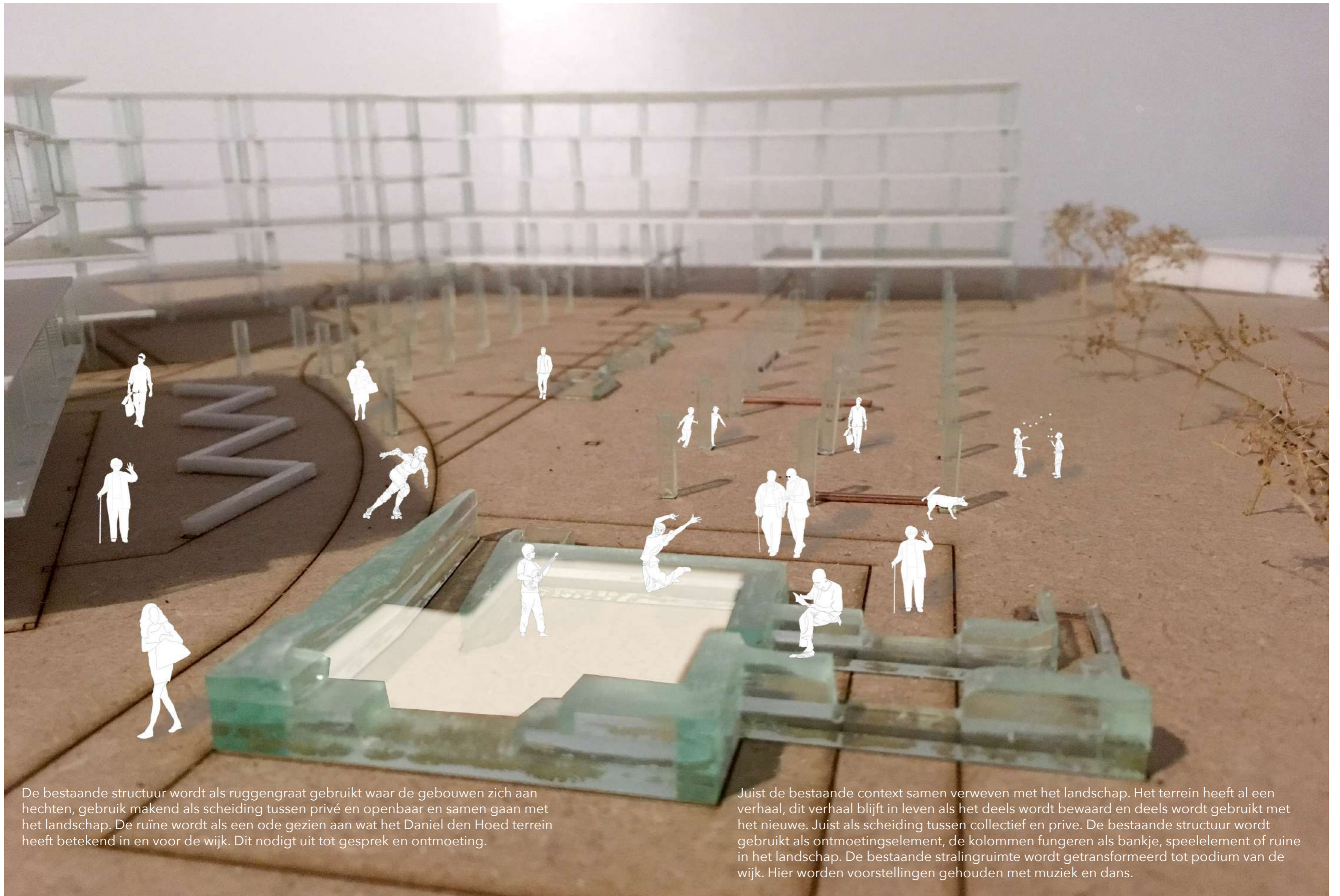
natuurlijke
materialen met
hun eigen kleur

vergrijsd hout -
wordt mooi oud

hoogwaardig
kwaliteit

verschillende
afmetingen

De bestaande structuur wordt als ruggengraat gebruikt waar de gebouwen zich aan hechten, gebruik makend als scheiding tussen privé en openbaar en samen gaan met het landschap. De ruïne wordt als een ode gezien aan wat het Daniel den Hoed terrein heeft betekend in en voor de wijk. Dit nodigt uit tot gesprek en ontmoeting.

Juist de bestaande context samen verweven met het landschap. Het terrein heeft al een verhaal, dit verhaal blijft in leven als het deels wordt bewaard en deels wordt gebruikt met het nieuwe. Juist als scheiding tussen collectief en prive. De bestaande structuur wordt gebruikt als ontmoetingselement, de kolommen fungeren als bankje, speelelement of ruïne in het landschap. De bestaande stralingruimte wordt getransformeerd tot podium van de wijk. Hier worden voorstellingen gehouden met muziek en dans.

Fotomontage behouden bestaande elementen - schets schaalmodel 1:200

5.4 KLANKBORDGROEP VREEWIJK

Bijeenkomst met Plusgroep

Via het huis van de wijk 'De brink' in Vreewijk is contact gelegd met de Plus-club. Dit is een groep enthousiaste 55-plussers die wekelijks bij elkaar komen om lekker een bakkie te doen of een activiteit. Zij hebben gefugeerd als klankbordgroep gedurende het afstudeertraject. Aan de hand van verschillende workshops is onderzocht welke behoeftes ontbraken en welk appartement, met collectieve ontmoeting, het beste past.

Aan de hand van verschillende onderwerpen waaronder de collectieve ontmoeting, oppervlakte van het appartement, programma van het gebouw, buitenruimte, mobiliteit en groen zijn keuzes van een van de gebouwen. Een appartement die het beste past bij de voorkeuren van de toekomstige bewoner.

Vier bijeenkomsten en een enquettering hebben bijgedragen aan het aanscherpen van instrumenten, inzicht in behoeften, kennis van context en het ontwerp.

collectieve ontmoeting	oppervlakte (m ²)	programma	buiten ruimte	groen	mobiliteit
huiskamer	45	dakterras	tuin	tuin	lift
woonkamer	60	fietenstalling	balkon	balkon	trap
keuken	70	berging	dakterras	dakterras	parkeren
verticale straat	85	fiets garage		groene	
verticale tuin	100	flexplekken		gevel	
wasruimte	120	bibliotheek			
buurt bibliotheek	140	cafe			
flex ruimte					

5.5 GEBRUIKERSKEUZE TOETSING

Door op bezoek te gaan in Vreewijk, de Plusgroep en verschillende mensen de vraag te stellen waar zij zouden willen wonen in het ensemble Den Hoed is getest of de gebouwen beantwoorden aan behoeften. Gevraagd is aan een divers publiek van alleenstaanden, van jong tot oud, wat belangrijk is voor haar of zijn woning. De een kan niet zonder een balkon, de ander wilt een tuin maar wilt weinig onderhoud doen of een ander die juist van delen houdt. Daarnaast is hen gevraagd wat hun voorkeur zou zijn om te wonen in het plan. Dit als toetsing van het ontwerp.

'Ik vind het fijn om een groot balkon te hebben, waar ik planten heb en koffie kan drinken in de ochtend. Privé wil ik bezoek kunnen ontvangen, maar ook mensen ontmoeten.'

Jantien v. W

Keuze gebouw: Oost
Ochtends mogelijkheid om koffie te drinken aan zuidzijde, middag terugtrekken naar noordkant.

'Juist samen voor een tuin zorgen vind ik leuker, het kost anders veel moeite. Samen leg je contact maar ook ruimte om jezelf terug te trekken.'

Wanda

Keuze gebouw: Next
Collectief voor een tuinzorgen en ruimte voor terugtrekken in appartement. Daarnaast lift en trap belangrijk.

'De woning waar ik nu in woon heeft ongeveer 80 m2, dat zoek ik ook in een nieuwe woning. Daarnaast wil ik een extra kamer voor logees.'

Frieda

Keuze gebouw: West

'Het gebruik van de stoep als overgang tussen prive en collectief vind ik goed als balans bij een woning'

Nicolet Langeveld

Keuze gebouw: Weesper
De stoep als verlenging van de woning en verbinder van de 'straat'.

'Belangrijk vind ik een balkon of dakterras, snelle verbinding met OV en ruimte voor mijn fiets. Daarnaast houd ik van sociale contact met mijn burens.'

Bjorn M

Keuze gebouw: Kopenhagen
De collectieve keuken en wasruimte biedt contact en dat gezamenlijke dakterras. In de zomer samen bbq-en, 's winters gezellig drinken en eten.

'Ik ben echt een mensen mens, sociale contact vind ik erg belangrijk. Ook het hebben van een tuin of balkon waar ik planten en kruiden kan verbouwen zoek ik.'

Buddy H.

Keuze gebouw: Next
Onderhouden van een tuin en daar planten en kruiden verbouwen staat bovenaan. Dat dit collectief wordt gedaan is dan ook een dikke plus.

'Een eigen tuin staat voorop. Het delen van functies zie ik niet voor mij. Via de tuin is de ontmoeting ook mogelijk, dat is voor mij ideaal.'

Cor van O.

Keuze gebouw: Weesper
Op de begane grond met tuin, waarbij de stoep de tuin en woning verbindt.

'Het dakterras zorgt voor de ontmoeting, ik vind het belangrijk dat ik een plek heb om ergens te kunnen uitrusten en ontmoeten.'

Stefan B.

'Veel daglicht en een balkon is wat ik zoek. Het delen van een gezamenlijke kamer vind ik niet erg, je ontmoet je burens en anders trek je je terug.'

Sarah van W.

Keuze gebouw: Berlijn
Een balkon die rondom loopt en een gezamenlijke woonkamer voor contact. Grote raampartijen en een balkon die de appartementen verbinden met elkaar.

5.6 CONCLUSIES ONDERZOEK

Ontmoetingselementen

Het referentieonderzoek naar ontmoetingselementen heeft geleid tot een set aan elementen die kan worden ingezet in het ontwerp. Deze elementen zijn verzameld uit projecten, waarbij gemeenschappelijkheid, sociale cohesie en ontmoeting succesvol en sterk naar voren komen in het ontwerp en zo ook hun dienst hebben bewezen en/of nog steeds bewijzen. In het ontwerp van het Ensemble van den Hoed worden de verschillende ontmoetingen ingezet, deze zijn per gebouw verschillend. Er zijn verschillende ontmoetingen verzameld en vanuit daar wordt het gebouw voorgegeven. Dit begint met wat de ontmoetingselementen moeten gaan bereiken. Van daaruit vormt dit het karakter van het gebouw, met zijn uitstraling en ontmoetig. Zoals een verlenging van een appartement met een brede stoep op de begane grond en verdiepingen, waar plantenbakken en zitjes mee met de gevel zijn ontworpen. Overhoekse ramen die contact met de burens versterken, de 'straat' als verlenging van de woning en de trappen die verspringende wijs de straten met elkaar verbinden.

Planvorming

Naar aanleiding van het gesprek met dhr. Teunissen van Gemeente Rotterdam blijkt dat de Daniel Den Hoed kliniek gebouwen reeds verkocht zijn aan een ontwikkelaar. De plannen zijn nog niet bekend. Het ontwerp dat voortkomt uit dit onderzoek dient als inspiratie, als een alternatief. Om te laten zien wat mogelijk is.

Locatie

In Vreewijk hadden de architecten H.P. Berlage en Granpré Molière, Verhagen en Kok en De Roos & Overeynder een bepaalde visie voor de wijk. Door de huizen te verschuilen achter grote groene hagen en tussen bomen en struiken kreeg de wijk een groen karakter. Elke woning had minimaal aan een zijde van groen. Naast het vele groen, waren door de wijk verschillende publieke voorzieningen voorzien. De voorzieningen waren gelegen door heel de wijk, aan het einde of begin van een straat of juist aan een van de hoofdstraten.

In het nieuwe plan worden voorzieningen ook zodoende geplaatst dat die in de looproute of juist in een deel van het gebouw worden gevestigd. In de huidige situatie van Vreewijk zijn veel groene heggen vervangen door eigen gemaakte schuttingen, in het plan komen deze weer terug. De tuinen en het park zijn zichtbaar verbonden en worden gescheiden door half-hoge heggen of wilgen schuttingen.

Programma

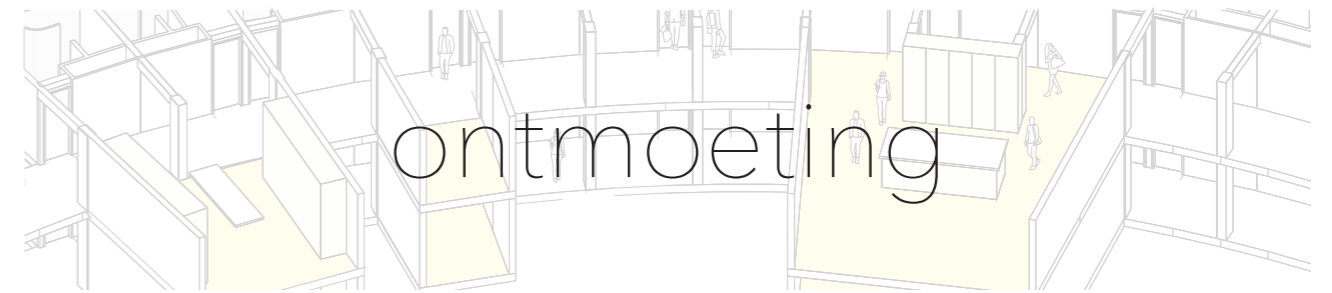
Het plangebied biedt ook de mogelijkheid tot een collectieve ontmoeting voor de wijk. Een ruimte waar ontmoeting plaats vindt, verhalen gedeeld worden en samen aan de wijk werken. Kijkend naar de huidige constructie biedt de oude stralingskamer de mogelijkheid om als podium te dienen. Een podium waar muziek, optredens en ontmoetingen plaats vinden.

Landschap

In combinatie met het landschap wordt de bestaande constructie en fundering samen verweven. De bestaande structuur als ruggengraat gebruiken waar de gebouwen zich aan hechten, gebruik maken als scheiding tussen privé en openbaar en samen gaan met het landschap. De ruïne wordt als een ode gezien aan wat het Daniel den Hoed terrein heeft betekend in en voor de wijk. Dit nodigt uit tot gesprek en ontmoeting.

Ensemble

Naast de ontmoetingen op gebouw, wijk en landschapsniveau biedt de stedenbouwkundige indeling (confriguatie) nieuwe verbindingen met de aansluitende delen van Vreewijk. Er worden nieuwe doorbraken gemaakt met het Zuiderhof, de Valkeniersweide en met tuindorp Vreewijk. Het huidige gebouw op het Daniel den Hoed terrein staat als een harde muur, in de nieuwe situatie is het poreuzer en ontstaan er kleine doorgangen, worden er nieuwe routes geactiveerd en komen er nieuwe functies die bewoners en bezoekers verbinden met elkaar. Het ensemble den Hoed is een verzameling van verschillende ontmoetingen, programma's en bewoners die in een samenleving willen wonen waar men sociaal betrokken is maar toch ook ruimte is om terug te trekken.

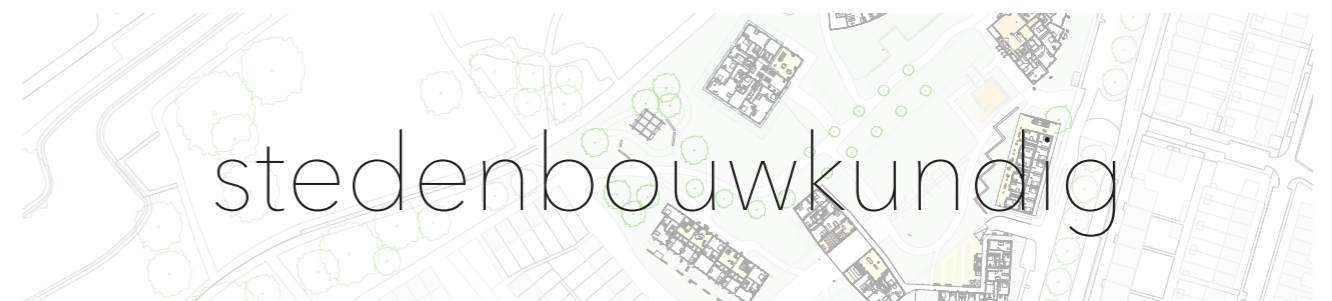
+

+

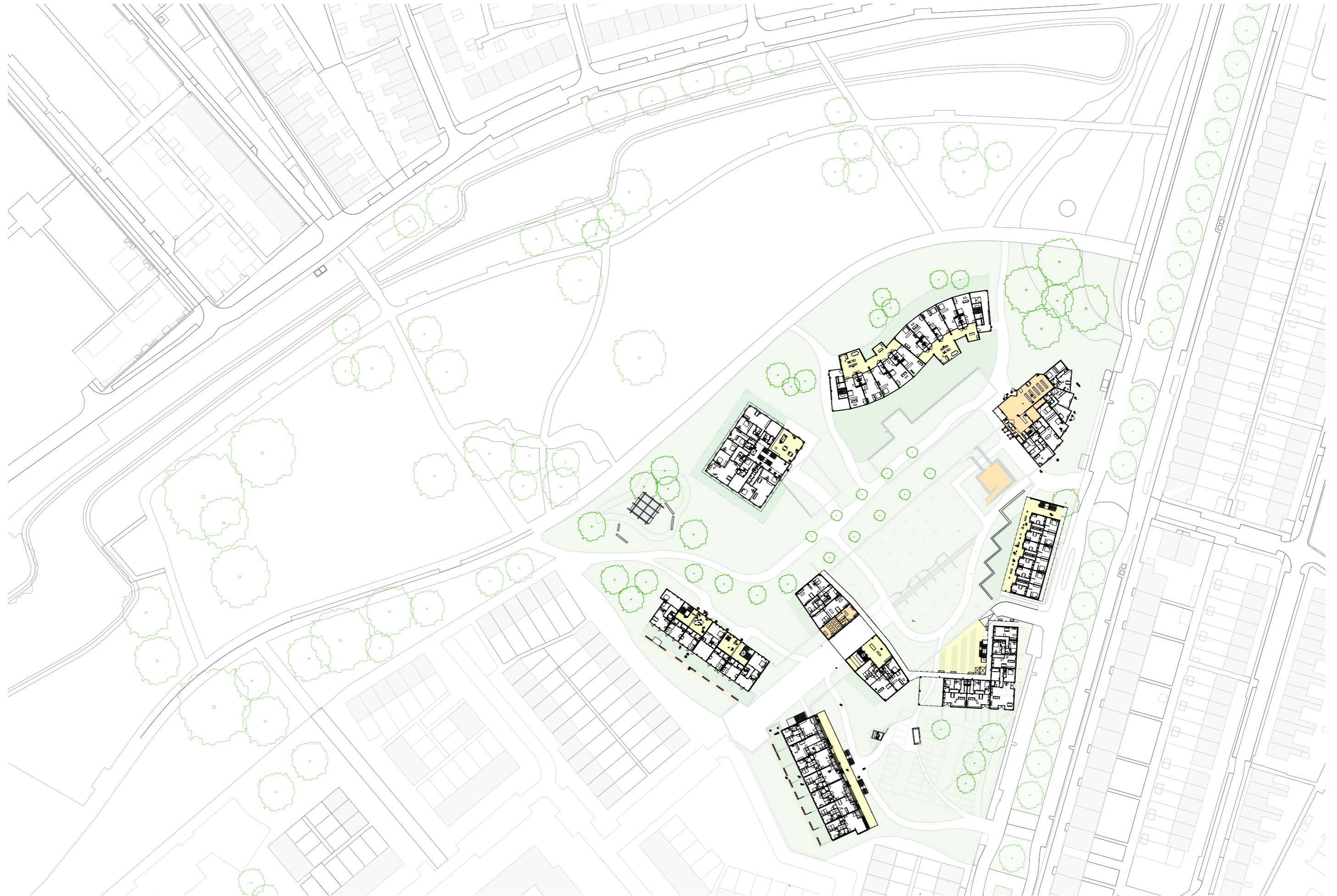
+

=

6. MASTERPLAN DEN HOED

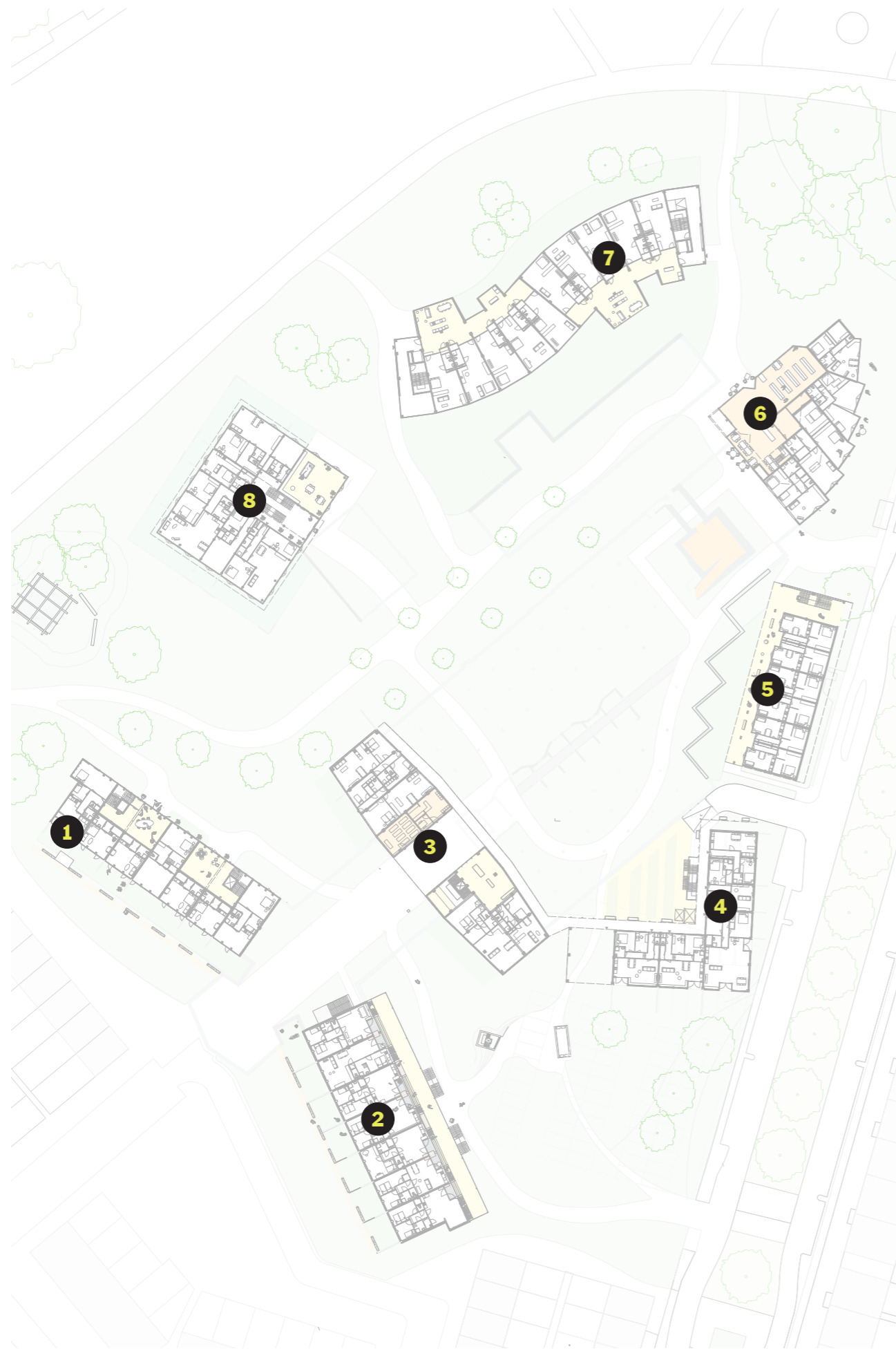
NIEUWE STEDENBOUWKUNDIG SITUATIE

Situatietekening 1:500

6. ENSEMBLE DEN HOED

GEBOUWEN UITLEG

GEBOUW	ONTMOETING	OPPERVLAKTE
1. West	clusters met collectieve kamers per niveau	40 - 80 - 90 m ²
2. Oost	horizontale straat	80 m ²
3. Centraal	collectieve kamers, wijkpost en sport	60 - 100 m ²
4. NEXT	groene wereld, collectieve tuin en kweektuin	70 - 90 m ²
5. Weesper	verticale stoep	70 m ²
6. Den Hoed	bibliotheek en cafe	60 - 90 m ²
7. Kopenhagen	collectieve keuken en wasruimte	70 m ²
8. Berlijn	collectieve woonkamer en 360 ° balkon toegang	40 - 60 - 90 - 120 m ²

Aantal woningen per gebouw

1. West vleugel	20
2. Oost vleugel	35
3. Centraal	30
4. NEXT	35
5. Weesper	20
6. Den Hoed	5
7. Tietgen	46
8. Berlijn	30
Totaal	230

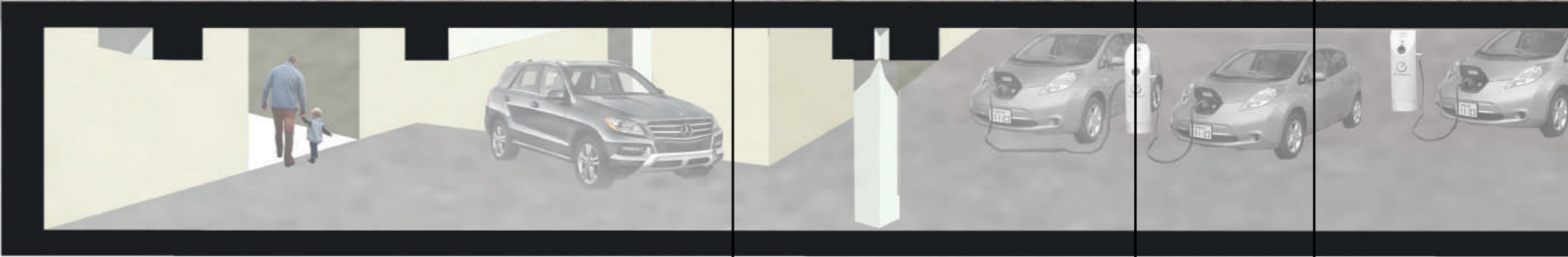
groen met fruitbomen

fietsenberging

GEBOUW OOST
verschillende indeling appartementen
keuken grenzend aan gevel of haaks op
woonkamer

ontmoeting vindt plaats op de 'straat',
waar de appartementen voor de
woningen plantenbakken en zitelementen
hebben.

publieke wijktafel met barbecue

doorgang naar Hoedpark

kweektuin

nieuwe constructie
lichte kleurverschil, verschil oud
en nieuw goed te zien

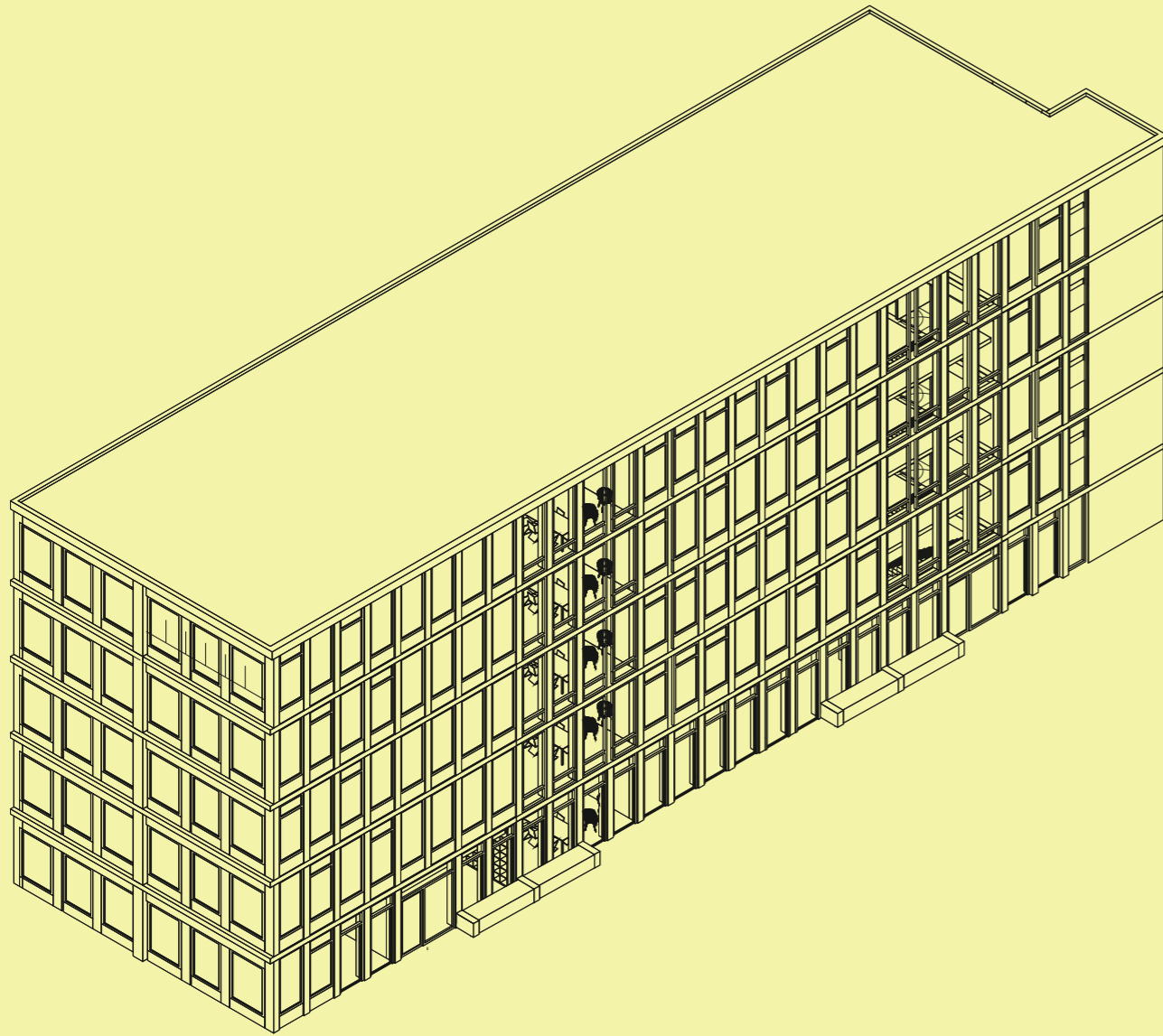
verschillende indelingen zodat
er keuze is voor meerdere
doelgroepen

groene voortuin verbindt het den
Hoed ensemble met Vreewijk

openbaar vervoer verbinding
naar centrum en zuid

begin van tuindorp Vreewijk,
de dijk ligt $\pm 2,5$ m hoger

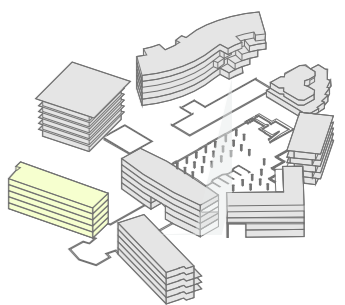
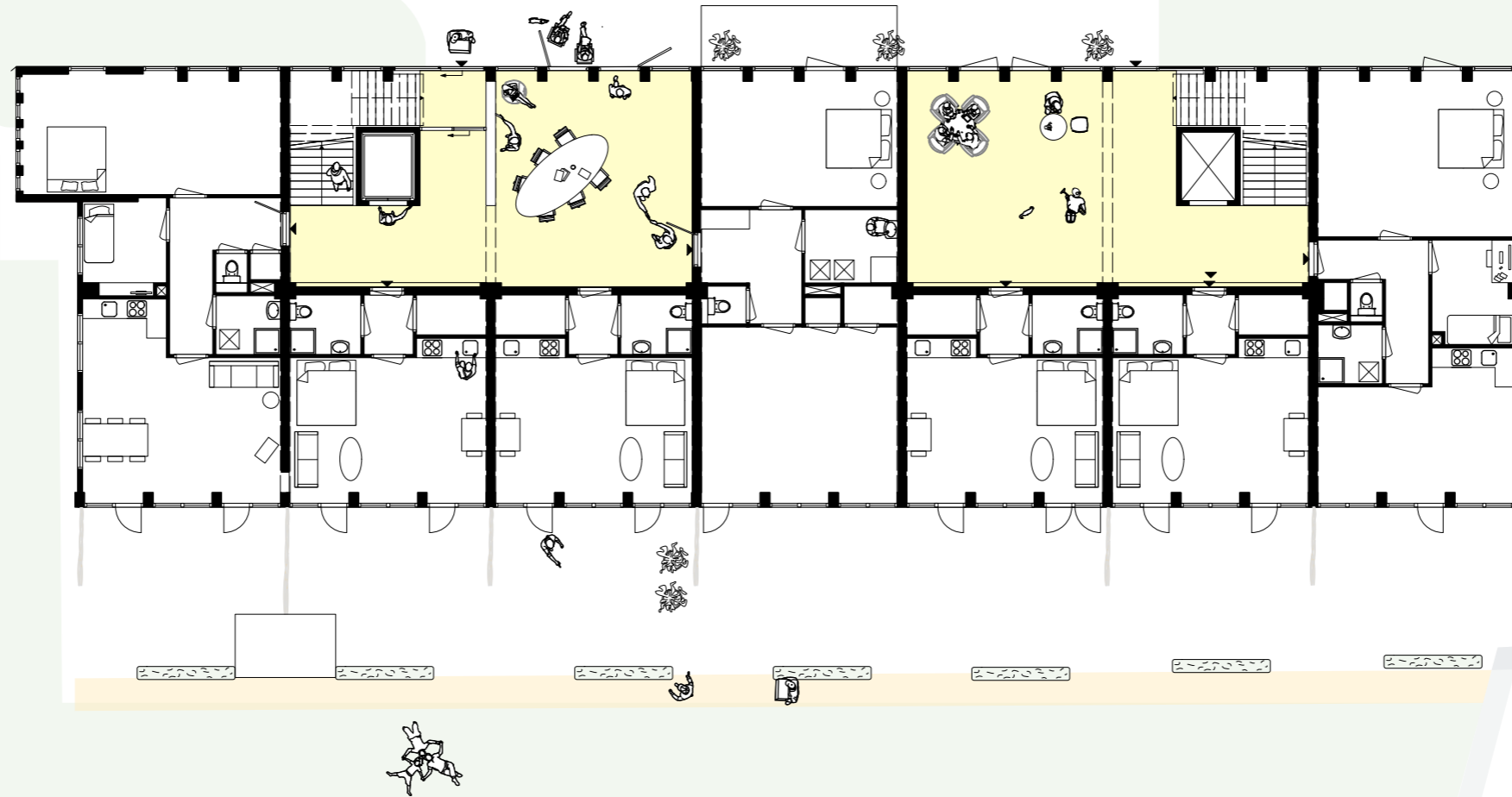
WEST

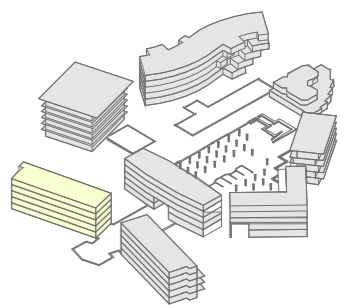
bestaand

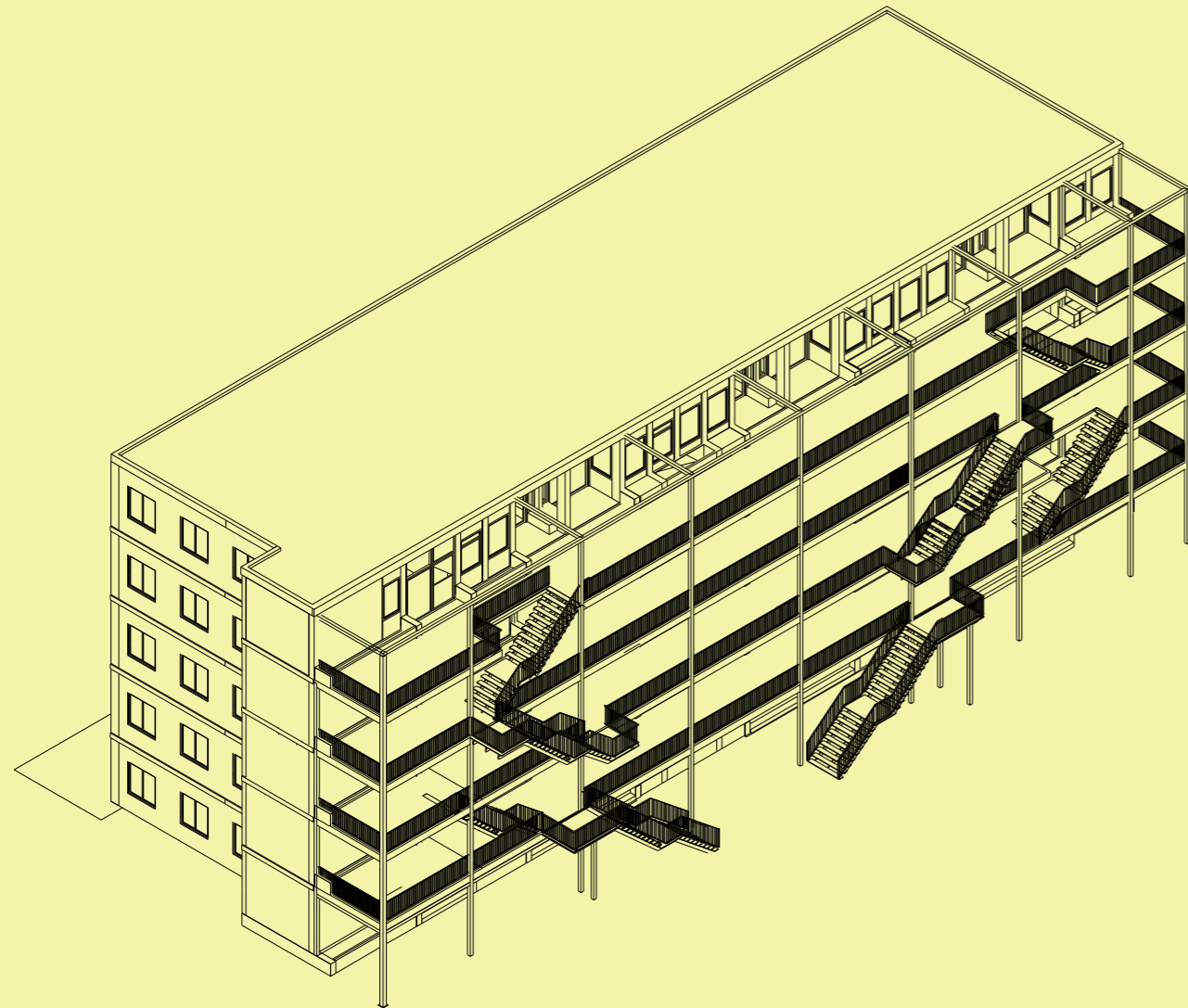
ONTMOETING	collectieve kamers (woon-, speel-, studeer- werk- en leeskamer)
APPARTEMENT m2	80 m2
KAMERS	2 tot 3 kamer appartementen
PROGRAMMA	fietskelder
BUITENRUIMTE	loggia
GESCHIKT VOOR	ouderen, gezinnen, starters, singels en studenten
LIGGING	uitkijkend op het Zuiderhof, Centraal en Valkeniersweide
MOBILITEIT	lift en trap
MATERIALISATIE	bestaande beton structuur houten geveldelen vensterbank als zitelement

Gebaseerd op wonen in clusters met op niveau een collectieve voorziening. Zoals een woonkamer of speelruimte

OOST

bestaand

ONTMOETING horizontale straat, voortuin

APPARTEMENT m2 80 tot 100 m2

KAMERS 2 tot 3 kamer appartementen

PROGRAMMA fietskelder

BUITENRUIMTE balkon

GESCHIKT VOOR gezinnen, starters, singels
en studenten

LIGGING uitkijkend op het Zuiderhof, Centraal
en groene hilledijk

MOBILITEIT trap

MATERIALISATIE bestaande beton structuur
gevel bestaat uit houten gevel delen

vanuit keuken zicht relatie
met de burens

doorlopend bankje van binnen
naar buiten

trap verspringt per niveau
zicht met verdiepingen

plantenbak

galerij is tegelijkertijd luifel,
waardoor subtiele markering privé-
collectief ontstaat, hoogwaardige
afwerking met hout.

teruggelegen entrees (per
2 woningen), waardoor
overhoekse ramen in
de keukens en geborgen
overgang binnen-buiten

brede galerij met ruimte
om te spelen, te lezen en te
ontmoeten

verticale stalen
spijlenhekwerk transparant
maar toch geborgen

ramen over de gehele
breedte van de woning, om
interactie binnen-buiten te
stimuleren, met borstwering
om wat meer privacy te
geven

bestaande constructie

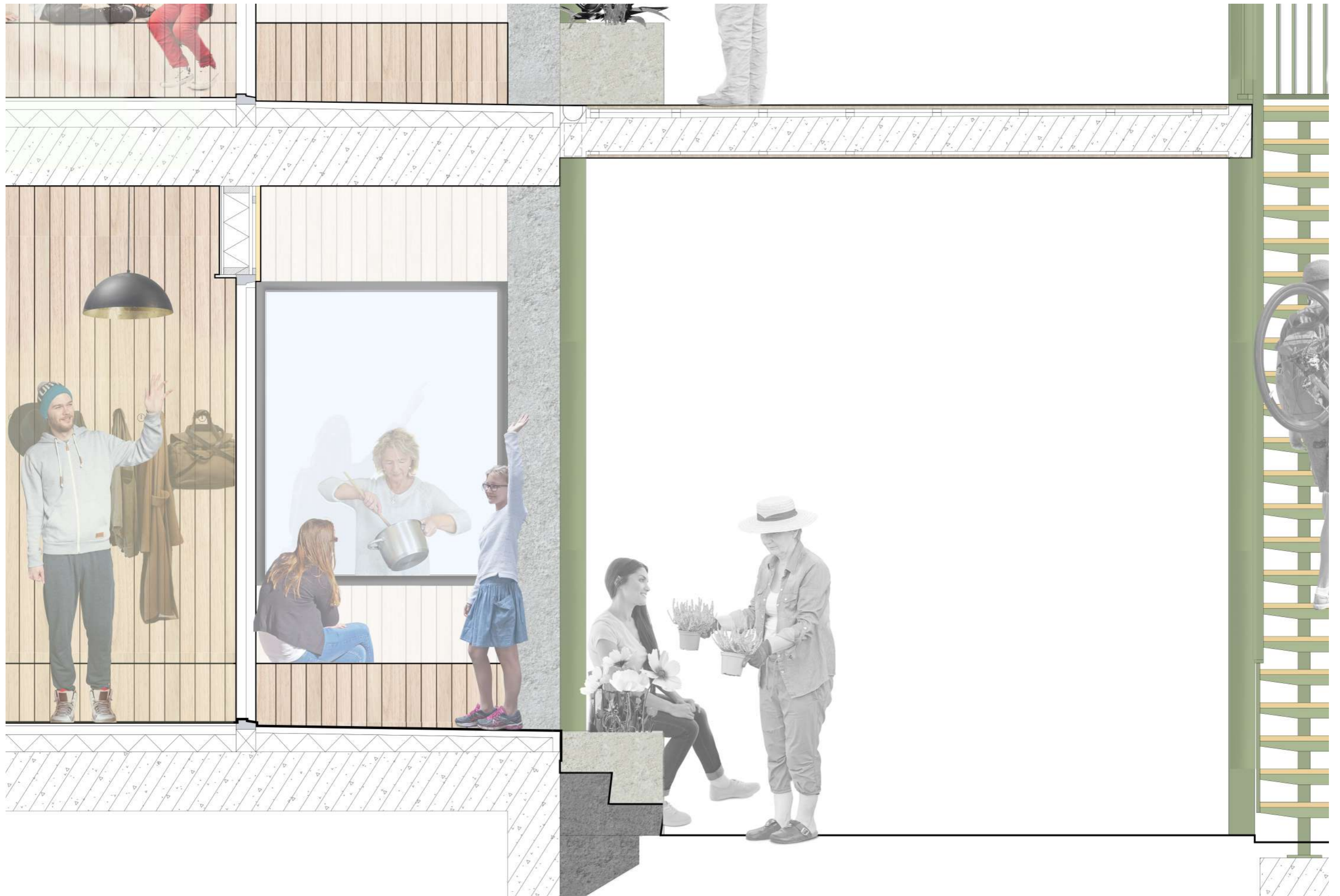
zitbank met berging

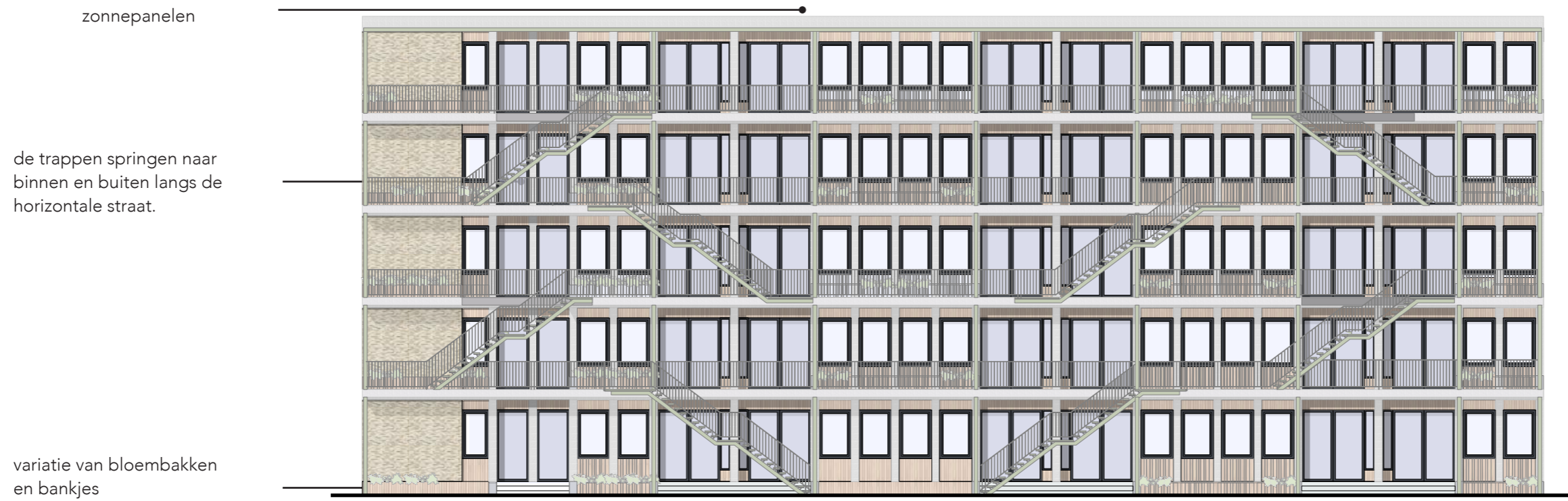
keukens gesitueerd aan de
collectieve binnentuin

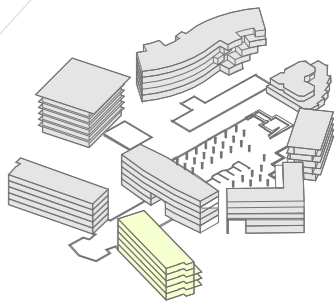
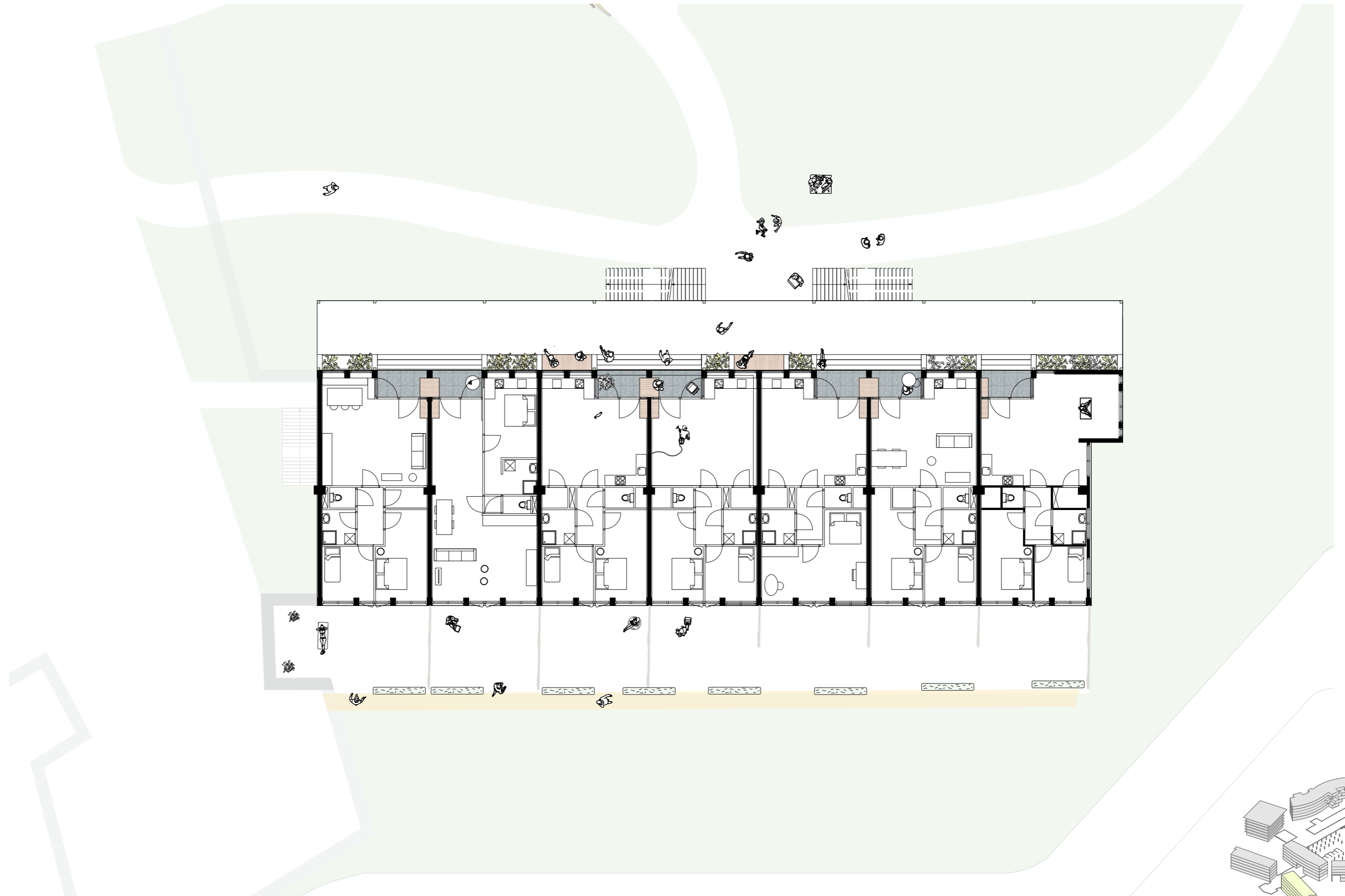
stoep, met andere
materialisering dan de paden
in de binnentuin

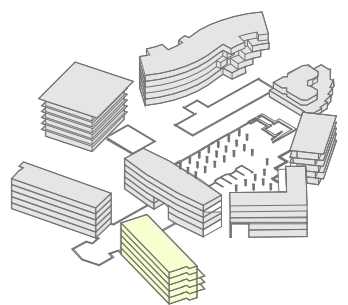
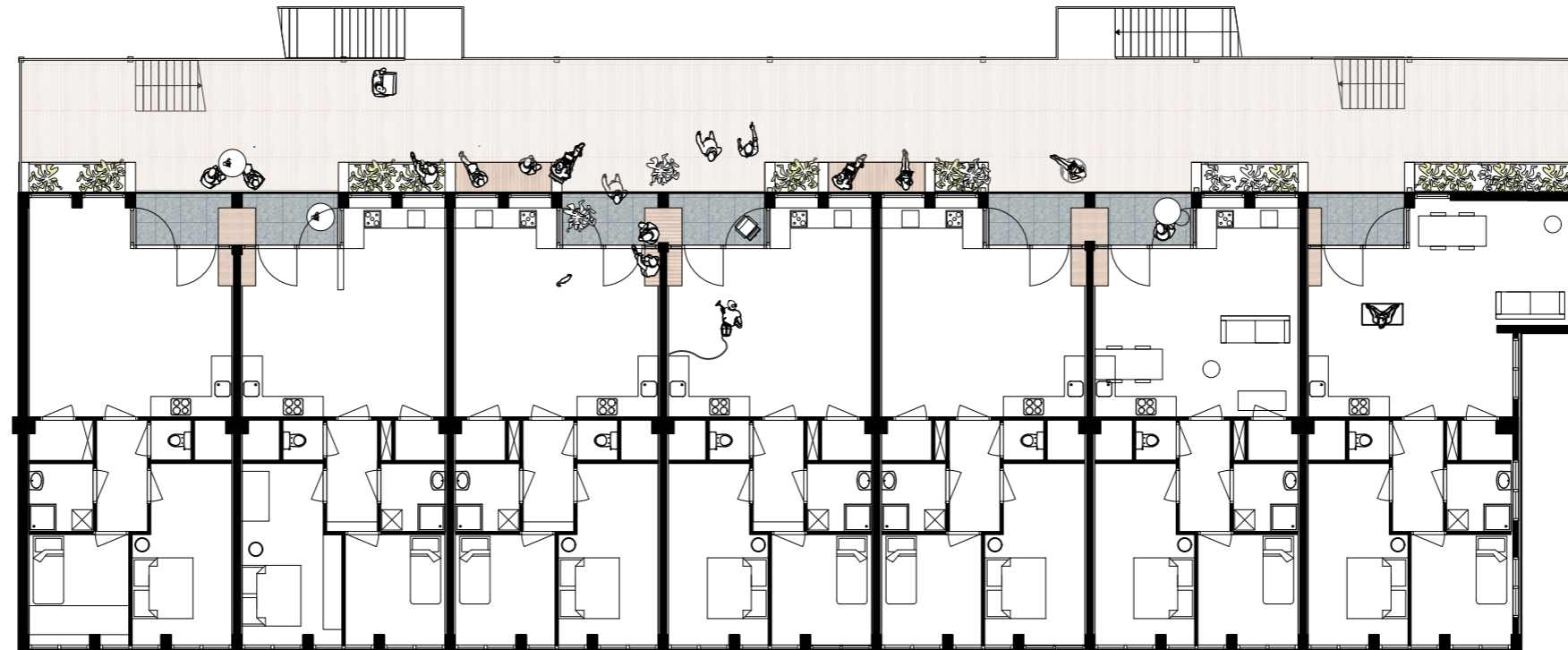
het pad langs Oost raakt
subtiel het gebouw, er is
ruimte voor ontmoeting of
doorloop naar Vreewijk

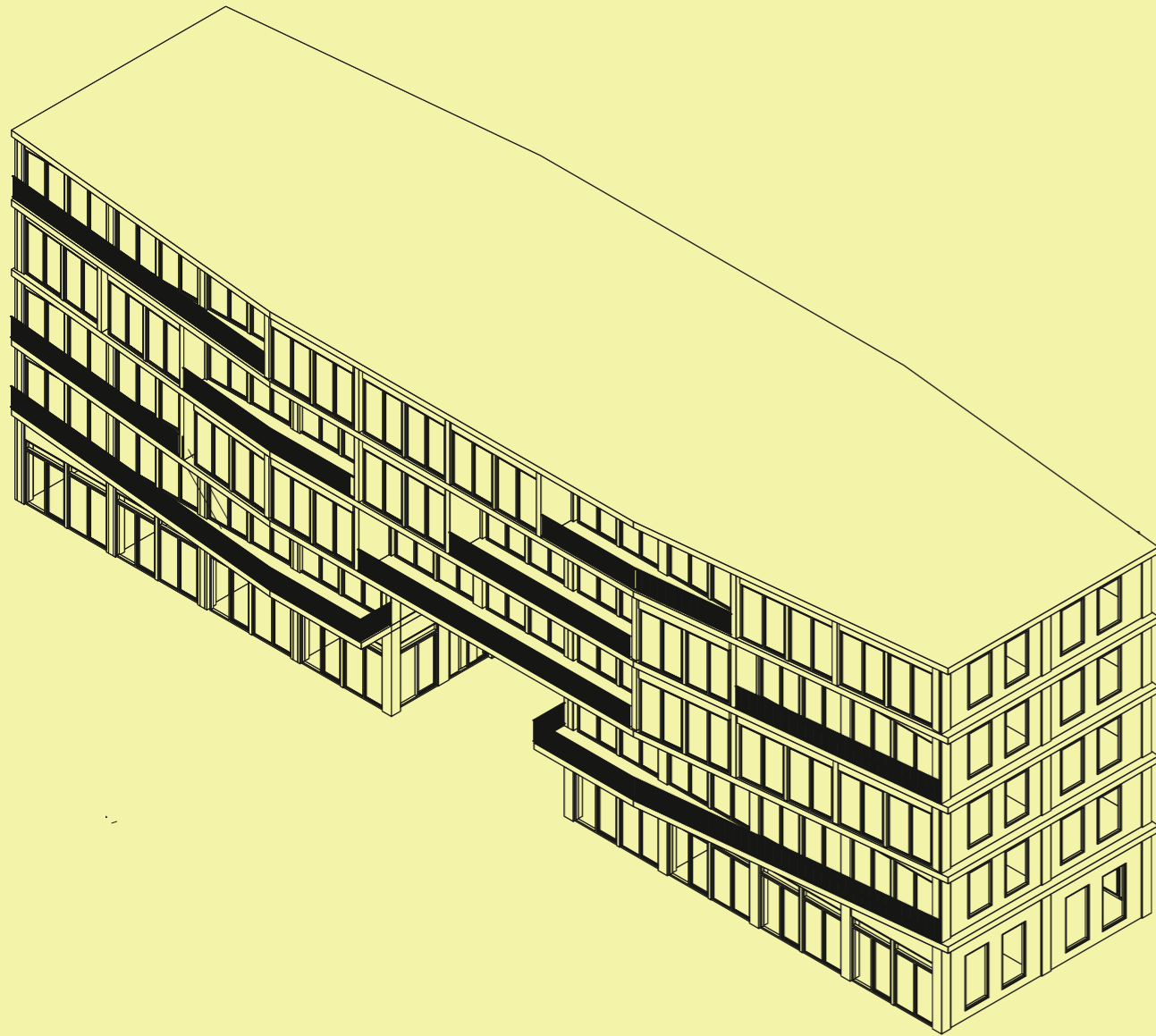
woningen liggen wat hoger
ten opzichte van het
maaiveld, om wat privacy te
creëren en overzicht vanuit
de woning

CENTRAAL

bestaand

ONTMOETING collectieve kamers

APPARTEMENT m2 65 tot 120 m2

KAMERS 2 tot 3 kamer appartementen

PROGRAMMA zorgpost en sportkamer

BUITENRUIMTE loggia

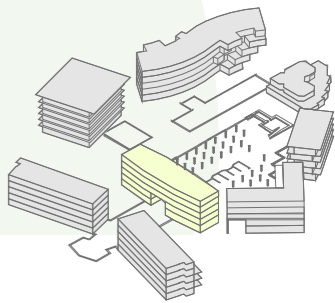
GESCHIKT VOOR ouderen, gezinnen, starters, singles en studenten

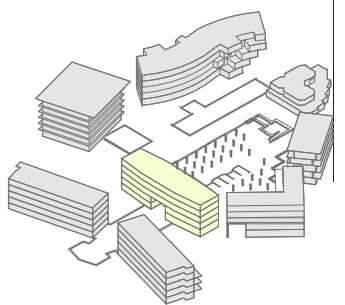
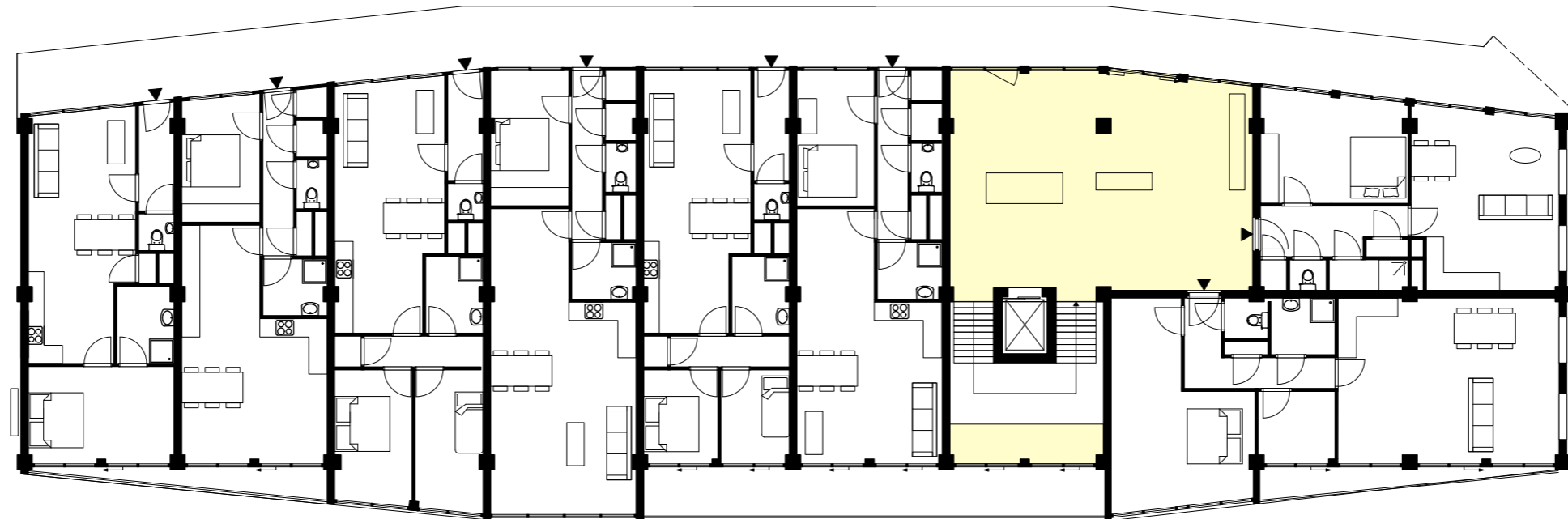
LIGGING uitkijkend op het Oost en West en Hoed park

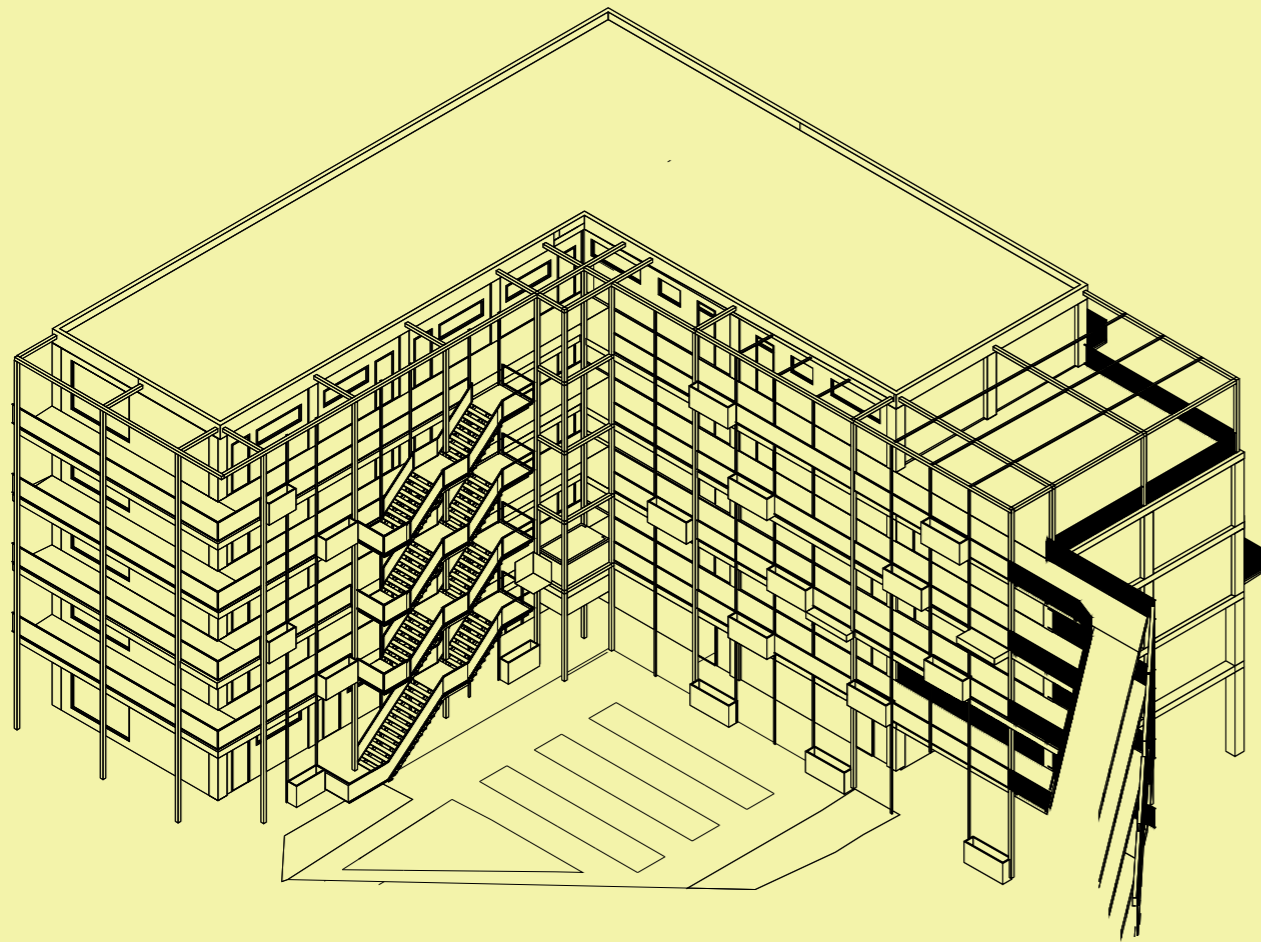
MOBILITEIT lift en trap

MATERIALISATIE bestaande beton structuur
houten gevelbekleding
loggia's stalen balustrade

NEXT nieuw

ONTMOETING	groene wereld, collectieve moestuin en kweektuin op het dak
APPARTEMENT m2	70, 85 en 120 m2
KAMERS	2 tot 3 kamer appartementen
PROGRAMMA	parkeergarage, kweektuin en moestuin
BUITENRUIMTE	balkons
GESCHIKT VOOR	ouderen, gezinnen, starters, singels en studenten
LIGGING	uitkijkend op het Hoed park en Groene hilledijk
MOBILITEIT	lift en trap
MATERIALISATIE	beton structuur met galerij, stalen structuur met plantenbakken voor klimplanten houten gevelbekleding

voorbijgangers kunnen niet
makkelijk naar binnen kijken,
bewoners wel

gaas hekwerk transparant
maar toch geborgen door
begroeiing

woningen zijn meer geborgen,
kozijn begint op oog-niveau
van binnen uit.

verlengd balkon om relatie met
verdiepingen en omgeving te
versterken

kruidentuin

ontsluiting trap en lift

constructie zichtbaar

wijk moestuin

platenbakken

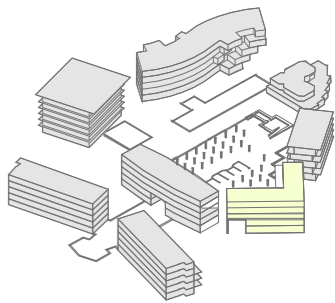
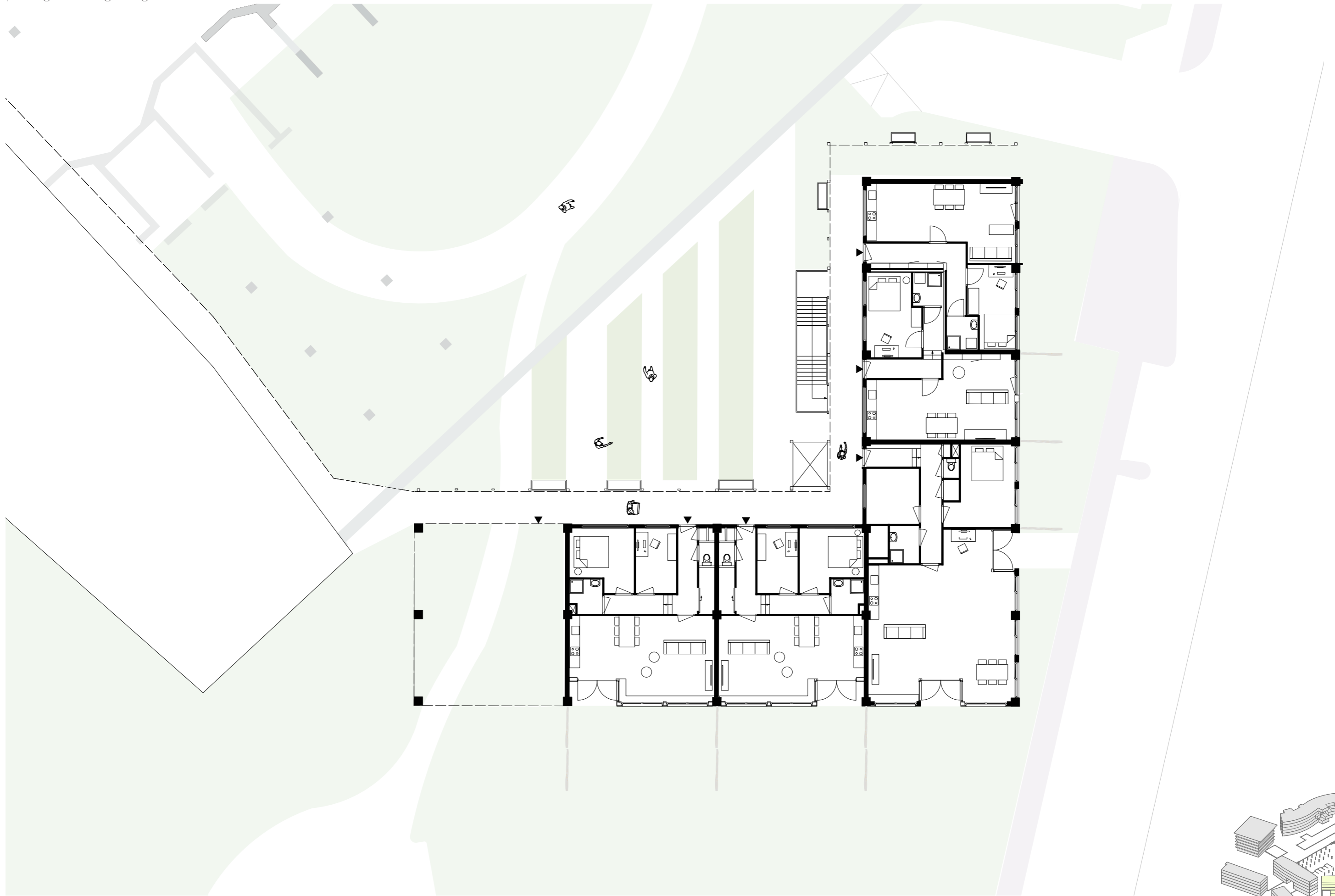
doorgang naar
Oost en OV

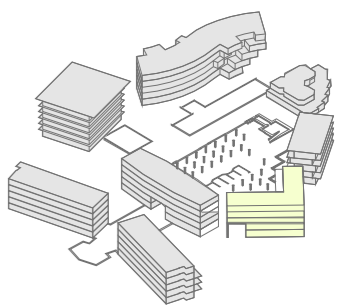
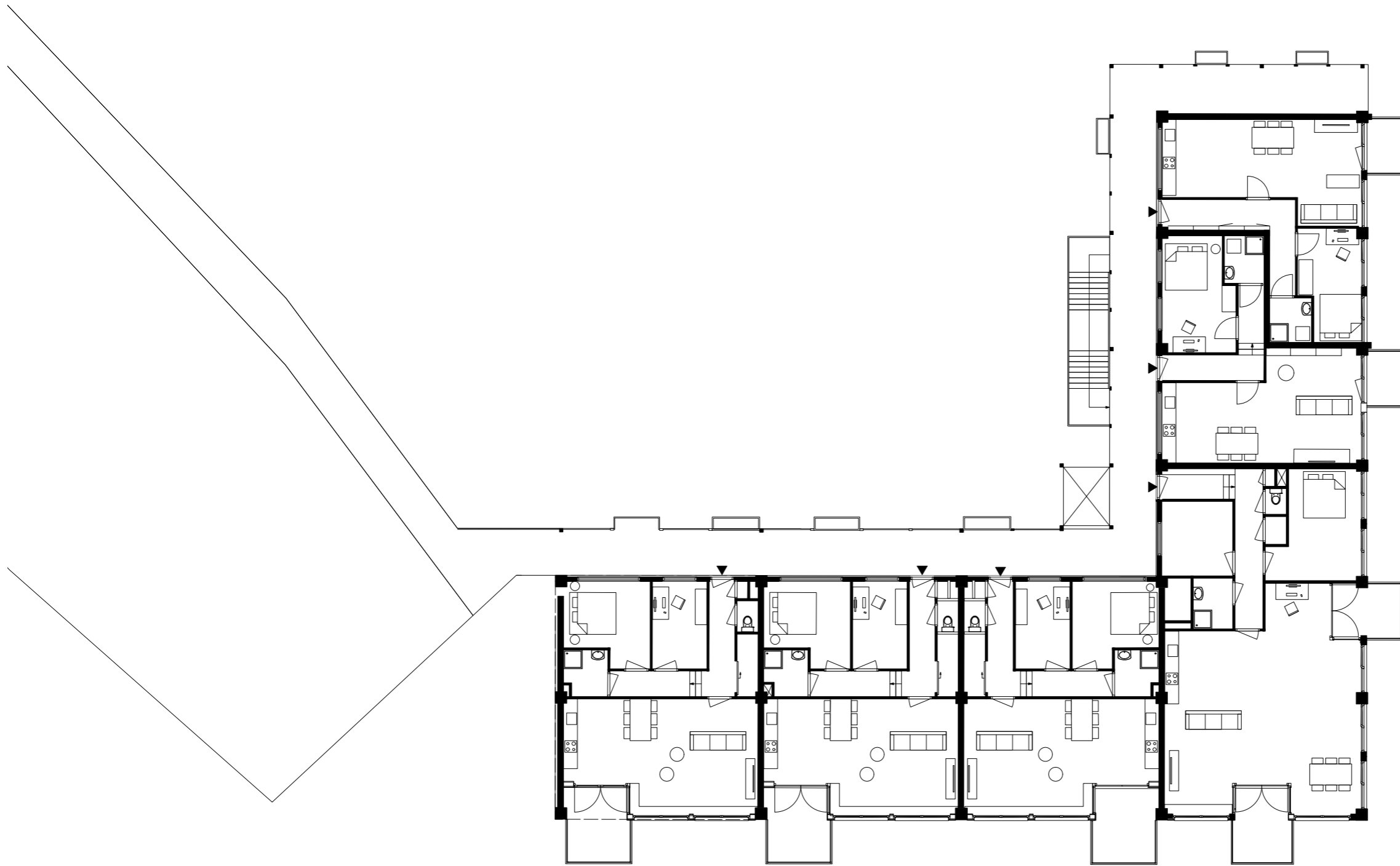
Hoed parking
en wijktafel

verbinding met gebouw
'Centraal'

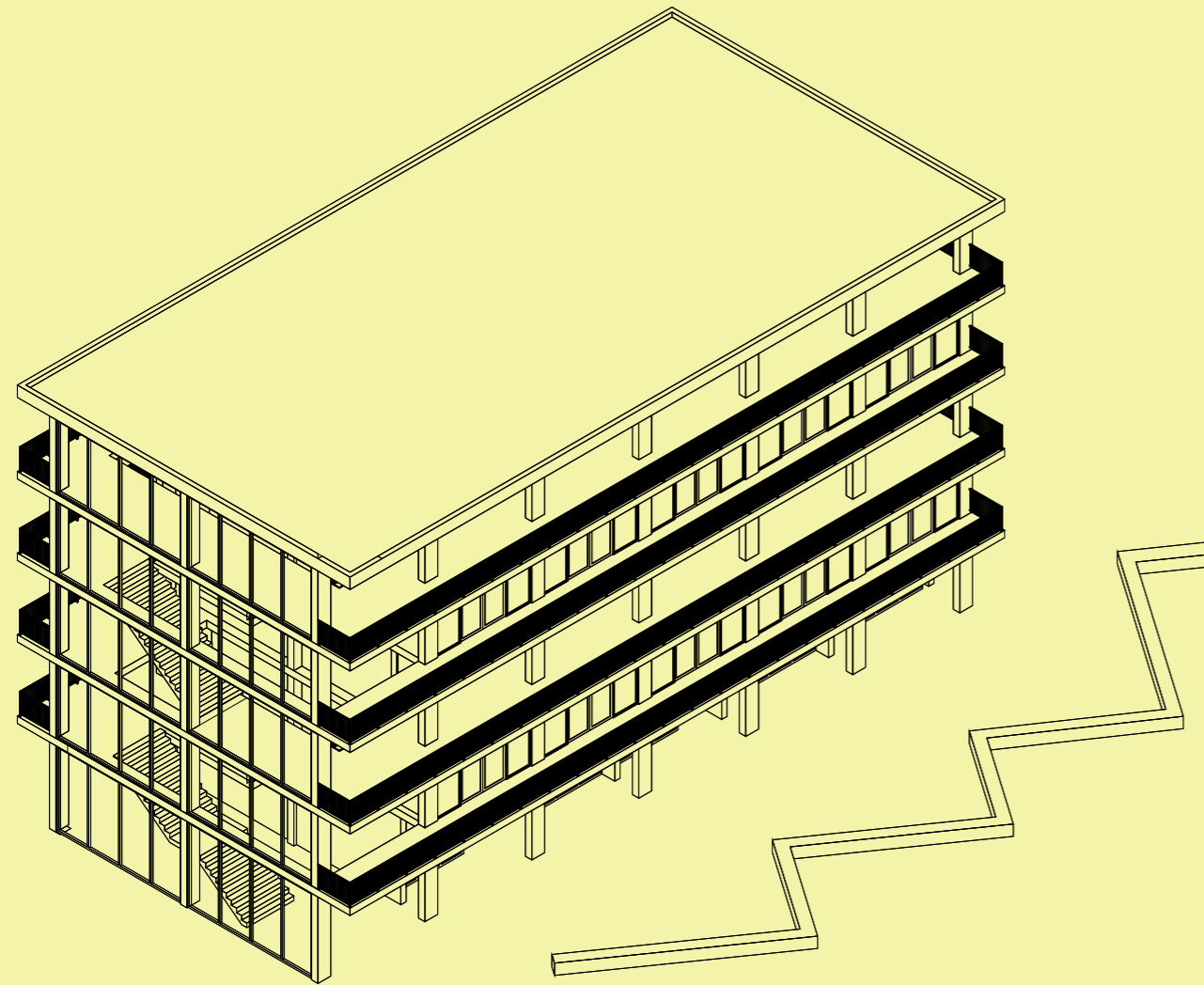

WEESPER

nieuw

ONTMOETING horizontale straat

APPARTEMENT m2 50 m2

KAMERS 1 tot 2 kamers appartementen

PROGRAMMA -

BUITENRUIMTE balkon

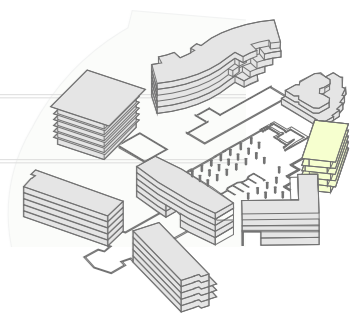
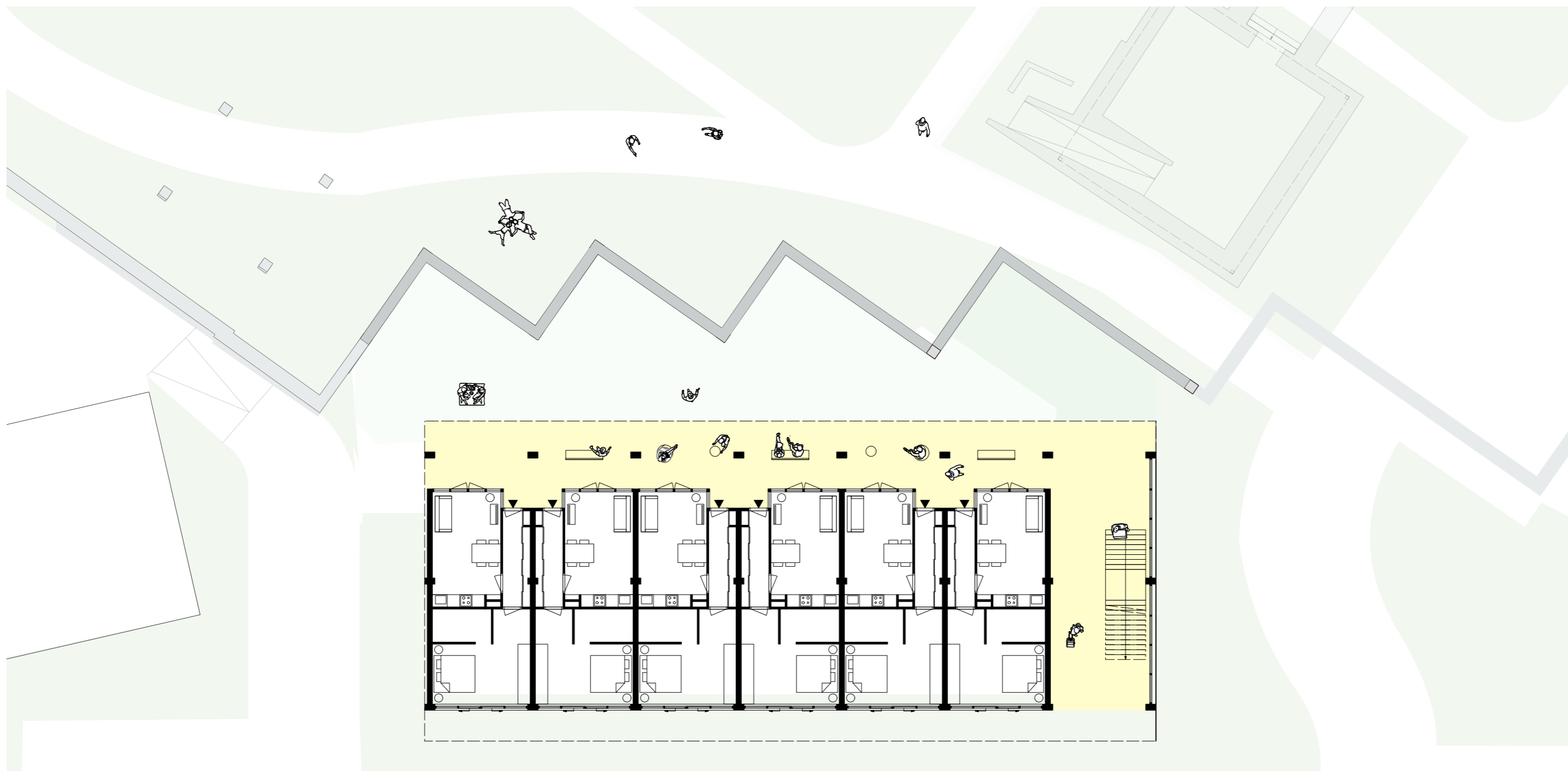
GESCHIKT VOOR starters, singels en studenten

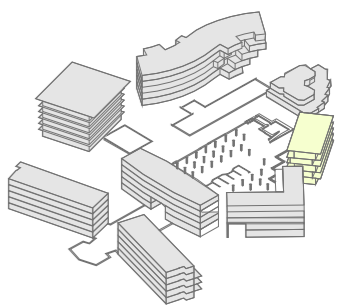
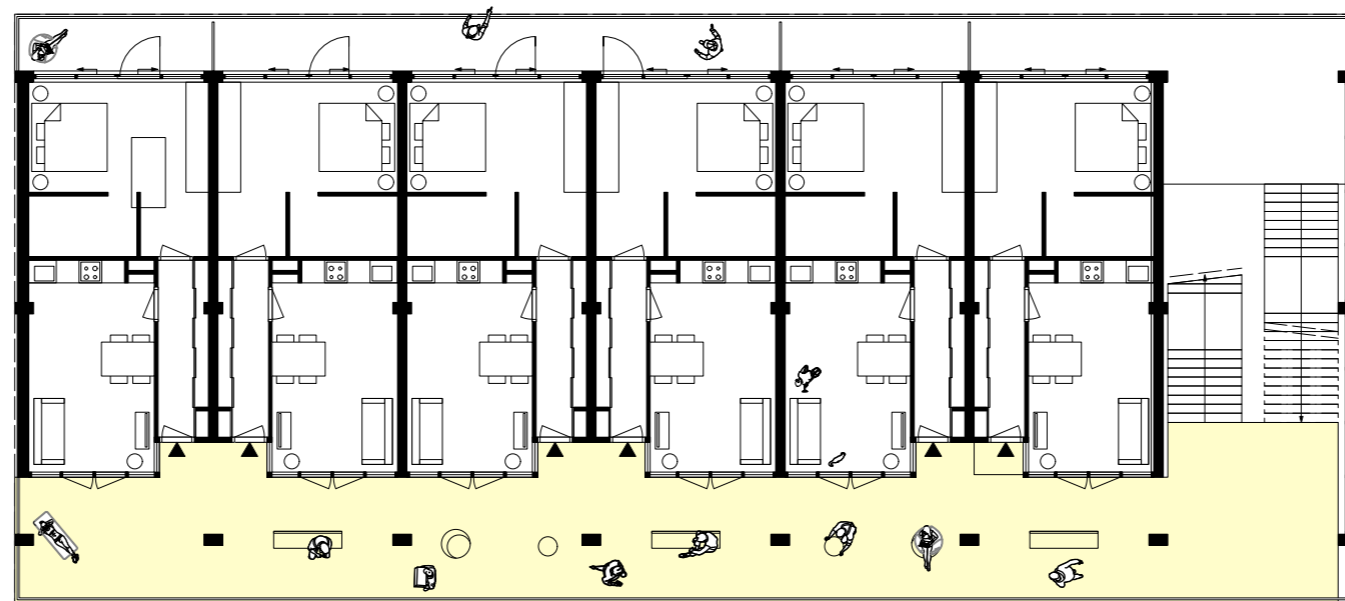
LIGGING uitkijkend op het Hoedpark en Groene Hilledijk

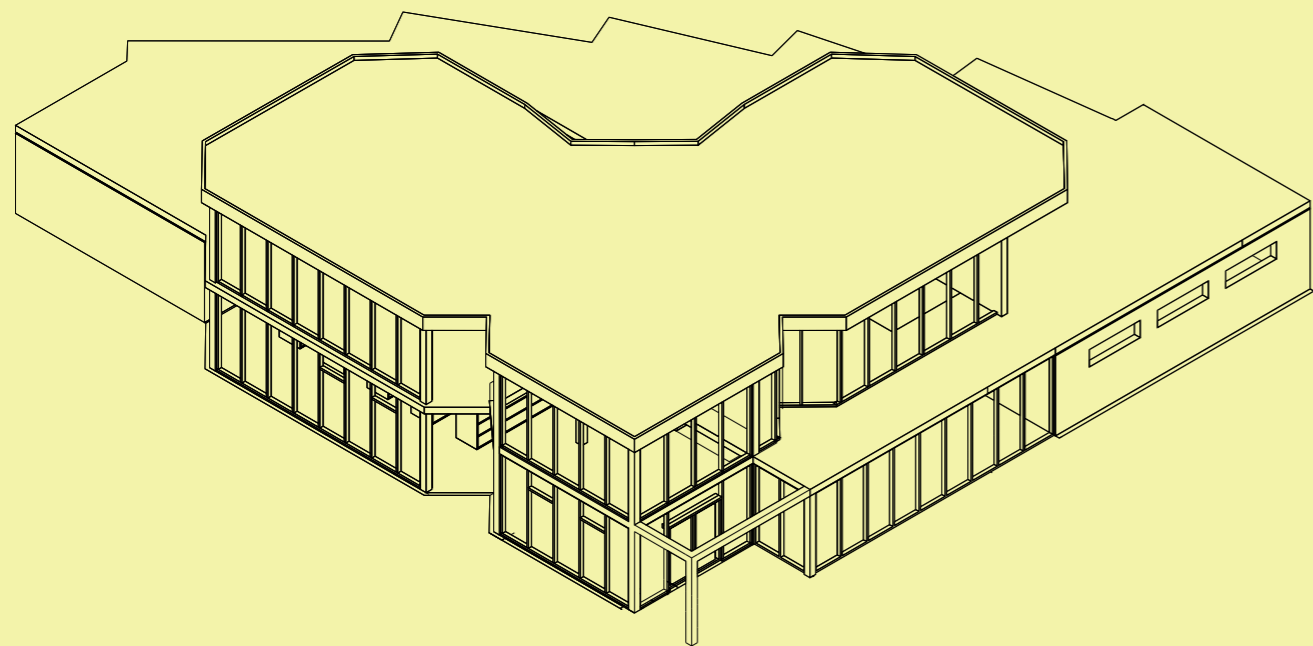
MOBILITEIT trap

MATERIALISATIE betonnen structuur
houten kozijnen, grote raampartijen

HOED

bestaand

ONTMOETING bibliotheek, cafe

APPARTEMENT m2 35 tot 80 m2

KAMERS 2 tot 3 kamer appartementen

PROGRAMMA bibliotheek en cafe

BUITENRUIMTE -

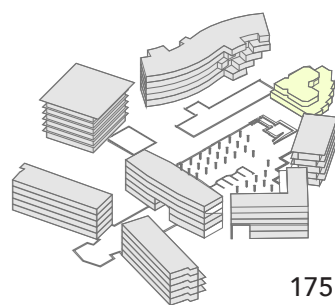
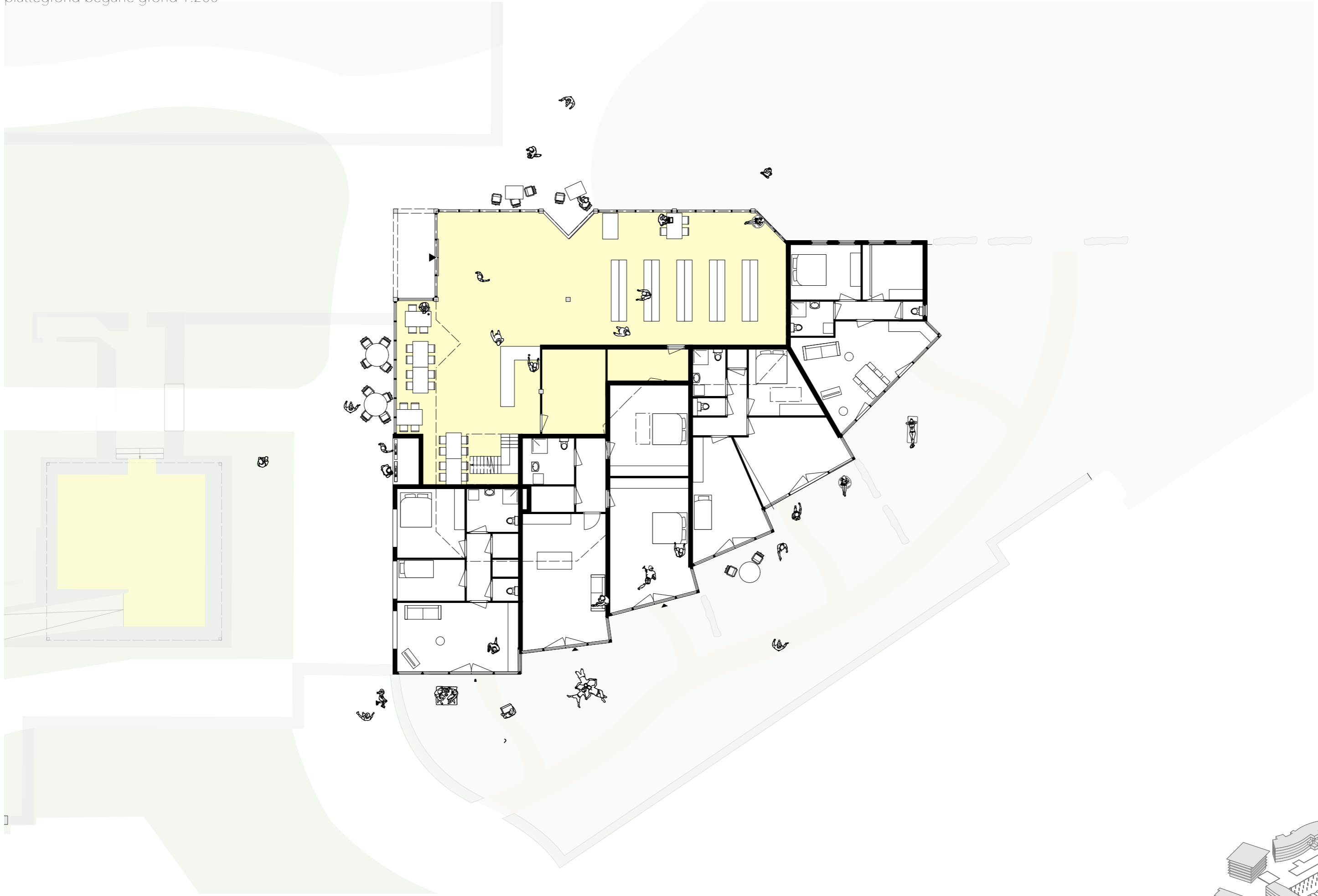
GESCHIKT VOOR ouderen, gezinnen, starters

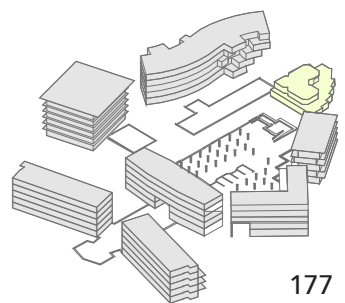
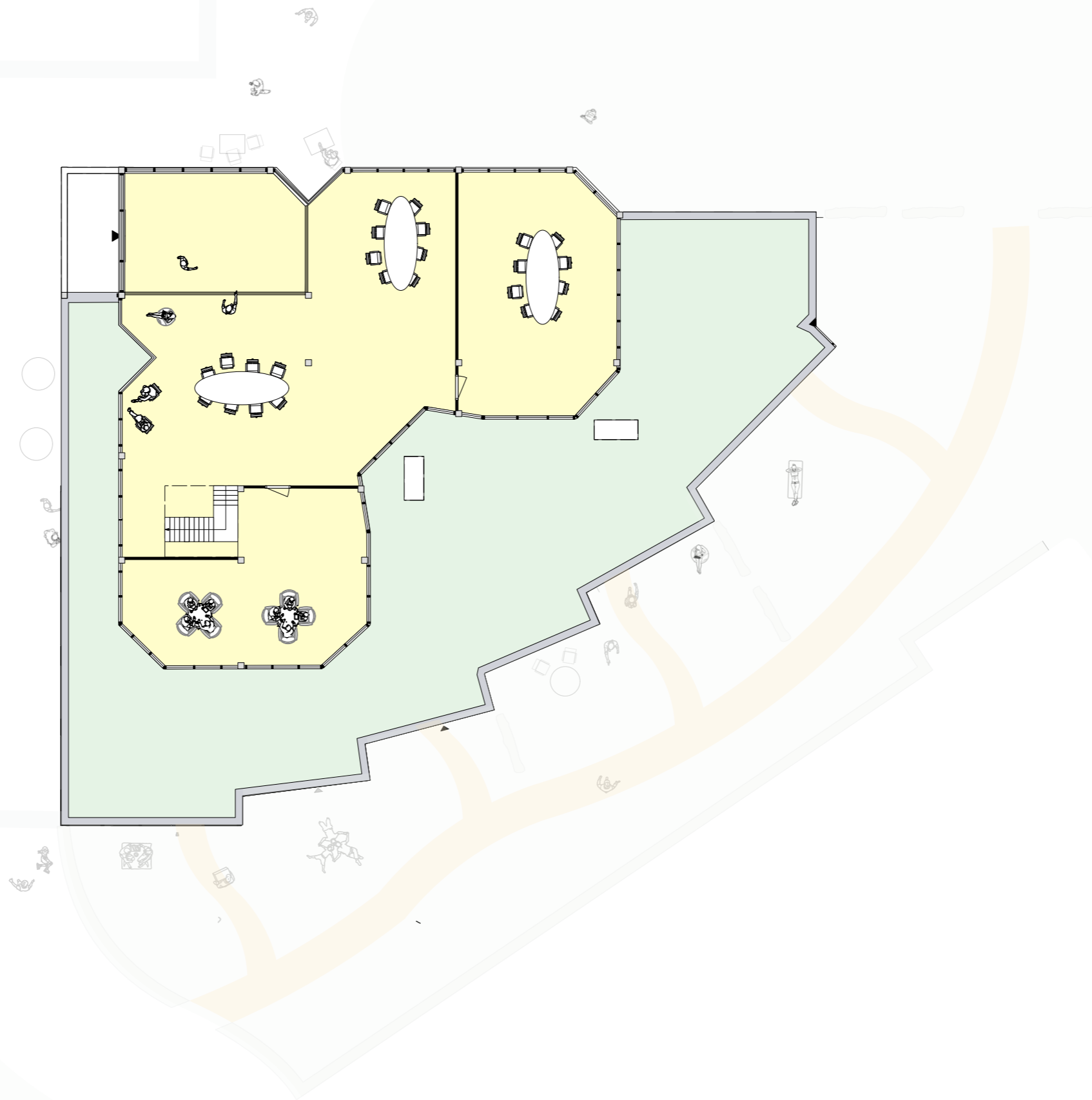
LIGGING uitkijkend op het Hoedpark en Valkeniersweide

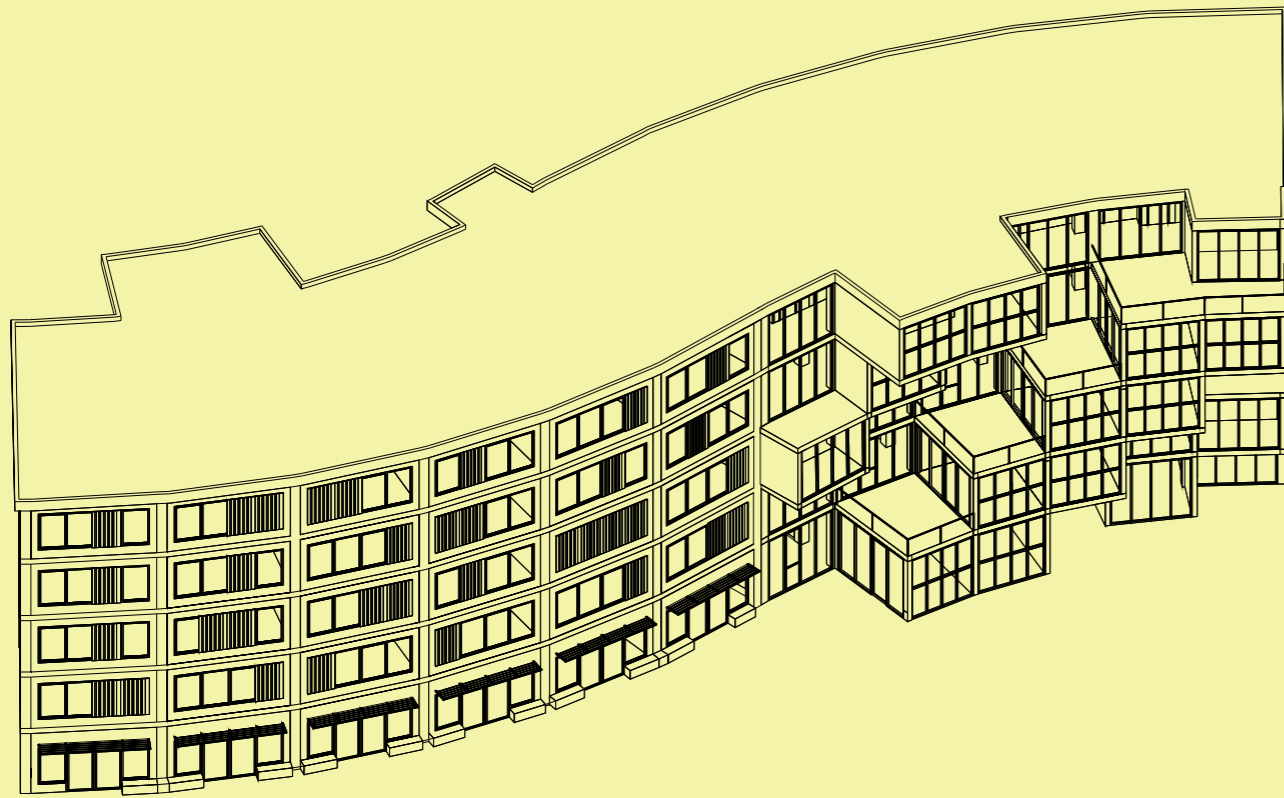
MOBILITEIT grondgebonden

MATERIALISATIE bestaande beton structuur
aluminium kozijnen

KOPENHAGEN

nieuw

ONTMOETING collectieve keuken en wasruimte

APPARTEMENT m2 80 tot 100 m2

KAMERS 1 tot 2 kamer appartementen

PROGRAMMA fietskelder

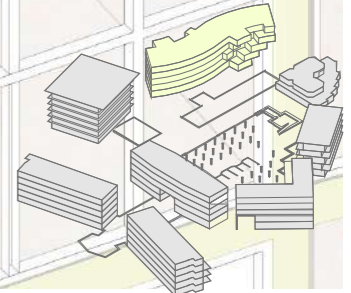
BUITEN RUIJTE collectieve dakterras

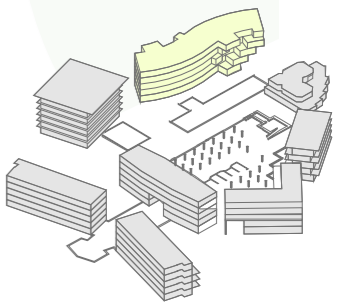
GESCHIKT VOOR ouderen, starters, singels en studenten

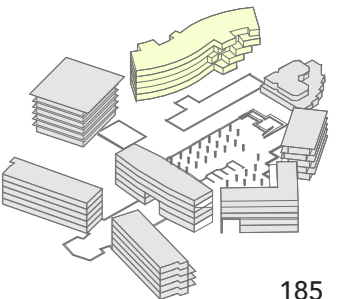
LIGGING uitkijkend op de Valkeniersweide en Den Hoed park

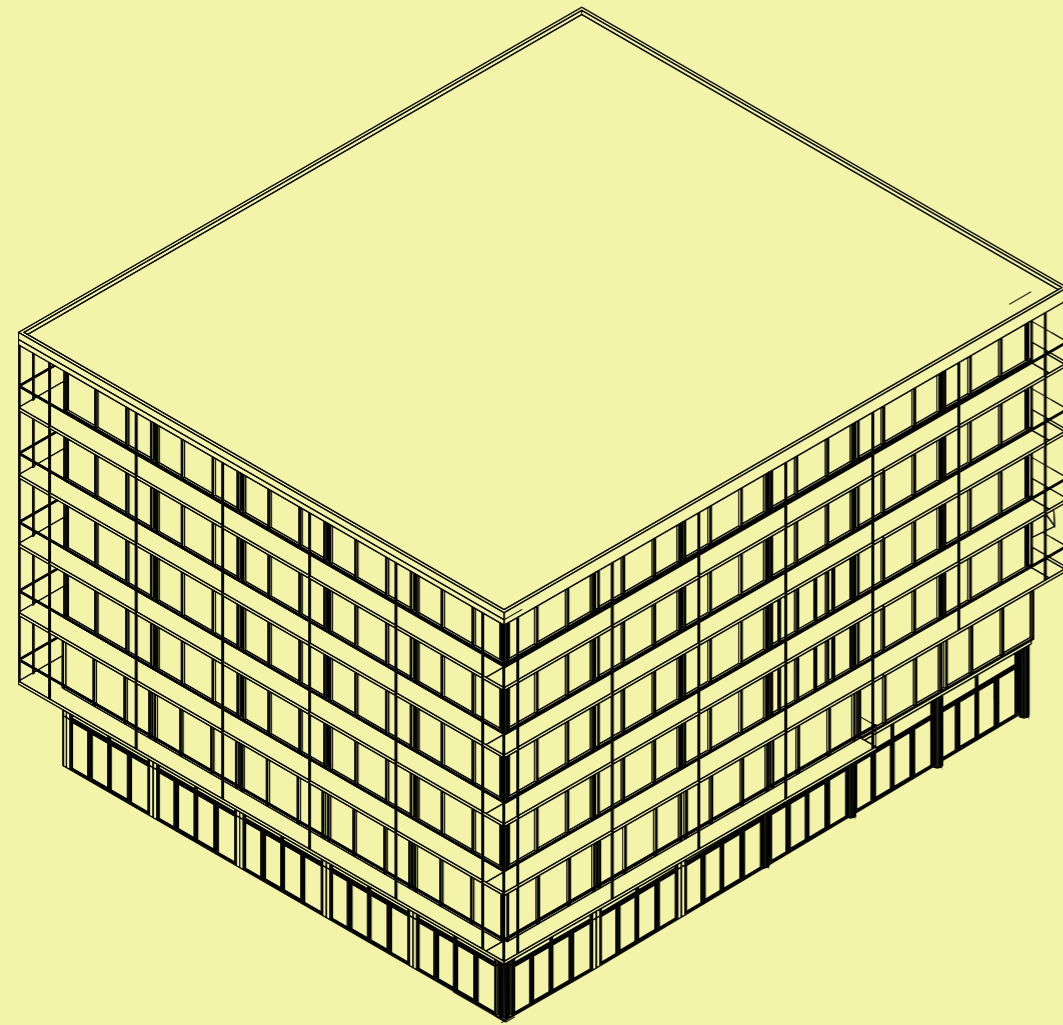
MOBILITEIT lift en trap

MATERIALISATIE zichtbare beton structuur
houten gevelbekleding met grote raam partijen

BERLIJN

nieuw

ONTMOETING collectieve woonkamer

APPARTEMENT m2 80 tot 100 m2

KAMERS 2 tot 4 kamer appartementen

PROGRAMMA -

BUITEN RUIMTE balkon

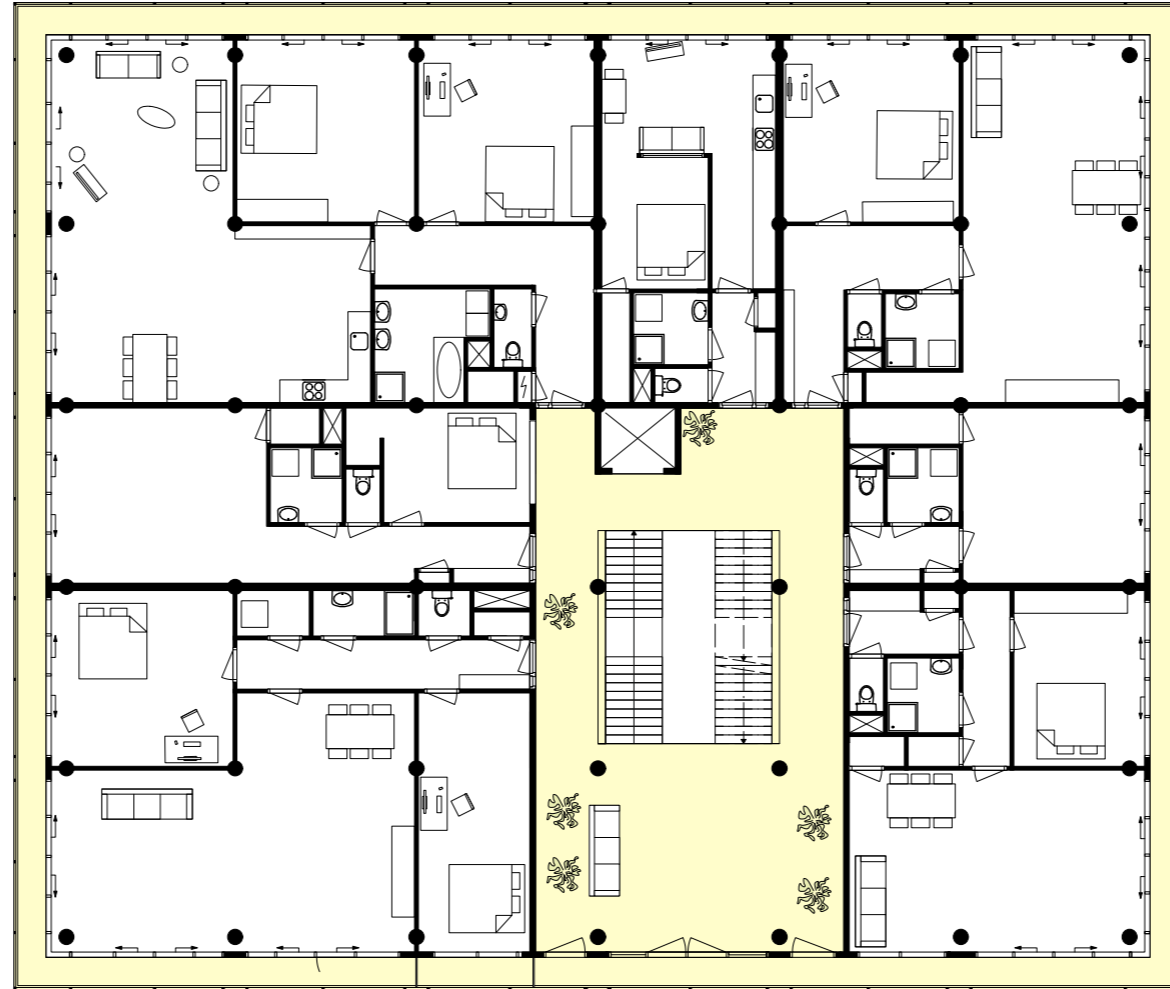
GESCHIKT VOOR ouderen, gezinnen, starters, singels en studenten

LIGGING uitkijkend op het Zuiderhof, Centraal en Valkeniersweide

MOBILITEIT lift en trap

MATERIALISATIE beton structuur
aluminum kozijnen, grote raam partijen

7. REFLECTIE

De instrumenten die in de architectuur kunnen worden ingezet om sociale interactie te stimuleren en eenzaamheid tegen te gaan, zijn in dit onderzoek verzameld. Gedurende het project is gekeken en onderzocht naar die interactie, en hoe je dit ruimtelijk kunt maken. Het ontwerp van het Ensemble van den Hoed geeft handvatten om deze verschillende ruimtelijke elementen toe te passen en om sociale interactie te stimuleren tegen eenzaamheid. Daarbij zijn verschillende ontmoetingen ontdekt en vertaald naar eigen wijze ruimtelijke verbeelding.

De verschillende ontmoetingen die door het plan heen zijn verspreid bieden voor een toekomstige bewoner een keuze aan verschillende interacties, interesses en sferen. Het Ensemble van den Hoed is niet voor een bepaalde doelgroep ontworpen, maar juist voor de gezamenlijke behoefte aan ontmoeting. Het plan zoekt naar verschillende prikkels die bij mensen loskomen om aan de hand daarvan het juiste appartement te vinden.

Het antwoord op de onderzoeksvraag *'Hoe kun je met architectuur sociale interactie stimuleren door toevoeging van elementen, ruimtelijke opzet en programmering, om eenzaamheid tegen te gaan?'*, is gepresenteerd middels de ruimtelijke elementen, programma en de opzet van het plan. Deze onderdelen komen samen in het ontwerp van het Ensemble van den Hoed. Gedurende het proces zijn er steeds meer puzzelstukken bij gekomen. Het begon met de ruimtelijke elementen, de architectuur, hierop volgde de overgang naar het maaiveld en de context, het landschap en als laatste de positionering van het ensemble en aansluiting aan de wijk en zijn omgeving, de stedenbouw. Verschillende lagen komen bijeen en zijn zichtbaar geworden in het plan.

Als ontwerper kijk je niet alleen naar wat je maakt, maar ook naar wat de mogelijke gevolgen van het ruimtelijke is. Daarbij is de impact van wat je bouwt, lastig te bepalen, maar kun je wel mogelijkheden bieden. Ook is gekeken naar de impact op verschillende schaalniveau's. De architectuur heeft invloed op het landschap, stedenbouw en vice versa. Door juist het plan vanuit verschillende schalen te visualiseren en daarbij in- en uit te zoomen begrijp je meer de samenhang tussen de schalen.

De toolkit met de verschillende ontmoetingselementen is generiek, deze kunnen in andere plannen gebruikt en ruimtelijk vertaald worden. De programmering en de ruimtelijke opzet zijn plangebonden, aan het Daniel den Hoed-terrein en Vreewijk.

Belangrijk voor het project was het contact met de Plusgroep in Vreewijk. Want wie weet nu meer, dan de bewoner. Deze ontmoeting met de groep gaf inzicht in het programma van de plek. Welke functies en/of voorzieningen ontbraken in het gebied. De toetsing aan het einde, en de waardering voor het ontwerp, zijn waardevol.

Als architect ben ik mij gaan realiseren dat wij als ontwerper wel een verschil kunnen maken om juist de ontmoeting te stimuleren in een ruimtelijk ontwerp. Dat neem ik ook mee in mijn verdere loopbaan als architect. Het sociale aspect combineren met het ruimtelijke, ontwerpen voor de gebruiker en daarin een bepaalde balans te vinden. Als architect kun je dit ruimtelijk maken.

DANKWOORD

Dit was het dan.

Graag wil ik Laurens Boodt bedanken voor zijn begeleiding gedurende dit afstudeeronderzoek. Ik heb veel van je geleerd en ben dankbaar voor de uitleg, gesprekken en energie die je in de begeleiding hebt gestoken.

Mijn commissie Willemijn Lofvers, Femke Feenstra en Marieke Kums waren zeer waardevol en hebben mij enorm geholpen. Kenners van mijn onderzoeksvraagstuk, inspirerende architecten en fijne critici.

Natuurlijk dank ik de Plusgroep, waarmee ik in verschillende sessies ontzettend veel heb verkend en geleerd. Geweldig hoeveel tijd jullie hiervoor wilden maken, mij hebben verteld over de problematiek en gemotiveerd hebben voor dit onderzoek. Bedankt ook Els van Looy, voor de adviesrol voor het landschapsonwerp. Dank ook Paul Teunissen van Gemeente Rotterdam, Stadsontwikkeling, voor jouw input. Het testpanel heeft mij geholpen bij de toetsing en reflectie, maar ook vertrouwen gegeven dat mensen ook daadwerkelijk in het plan zouden willen wonen.

De afgelopen jaren heb ik enorm veel geleerd op de RAVB, de staf was altijd stimulerend en behulpzaam. Dit was een waardevolle plek om te groeien, te leren en te ontmoeten.

In 2004 begon ik op het Grafisch Lyceum, daarna ben ik via het HBO Bouwkunde aan de RAVB begonnen. Dit stapelen van opleidingen had ik niet kunnen doen zonder mijn sociale omgeving.

Bedankt hiervoor Lisa, mom & dad, JAM, Elton, MJ, oma, Thevanderslots en natuurlijk Harvey. Dank voor de motivatie, bieden van een luisterend oor, de aanmoediging, motivatie en het begrip dat ik weinig tijd had om met jullie te zijn. Dat maak ik goed.

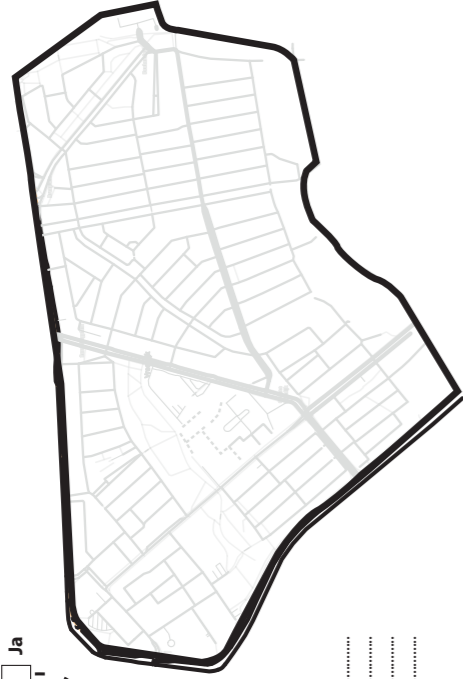
Dankbaar ben ik ook voor het leren kennen van mijn opa, dankzij hem kwam ik in aanraking met dit vak en hij leerde me van kinds af aan te bouwen.

Oude & nieuwe vrienden, collega's, familie: bedankt voor het lachen en jullie geduld. Tijdens de academietijd heb ik waardevolle vriendschappen opgebouwd, zij waren gedurende dit afstudeertraject een fijn klankbord.

Maxim Ross
augustus 2020

**EEN NIEUWE
WOONTYPOLOGIE
TEGEN EENZAAMHEID**
afstudeer onderzoek door Maxim Ross *

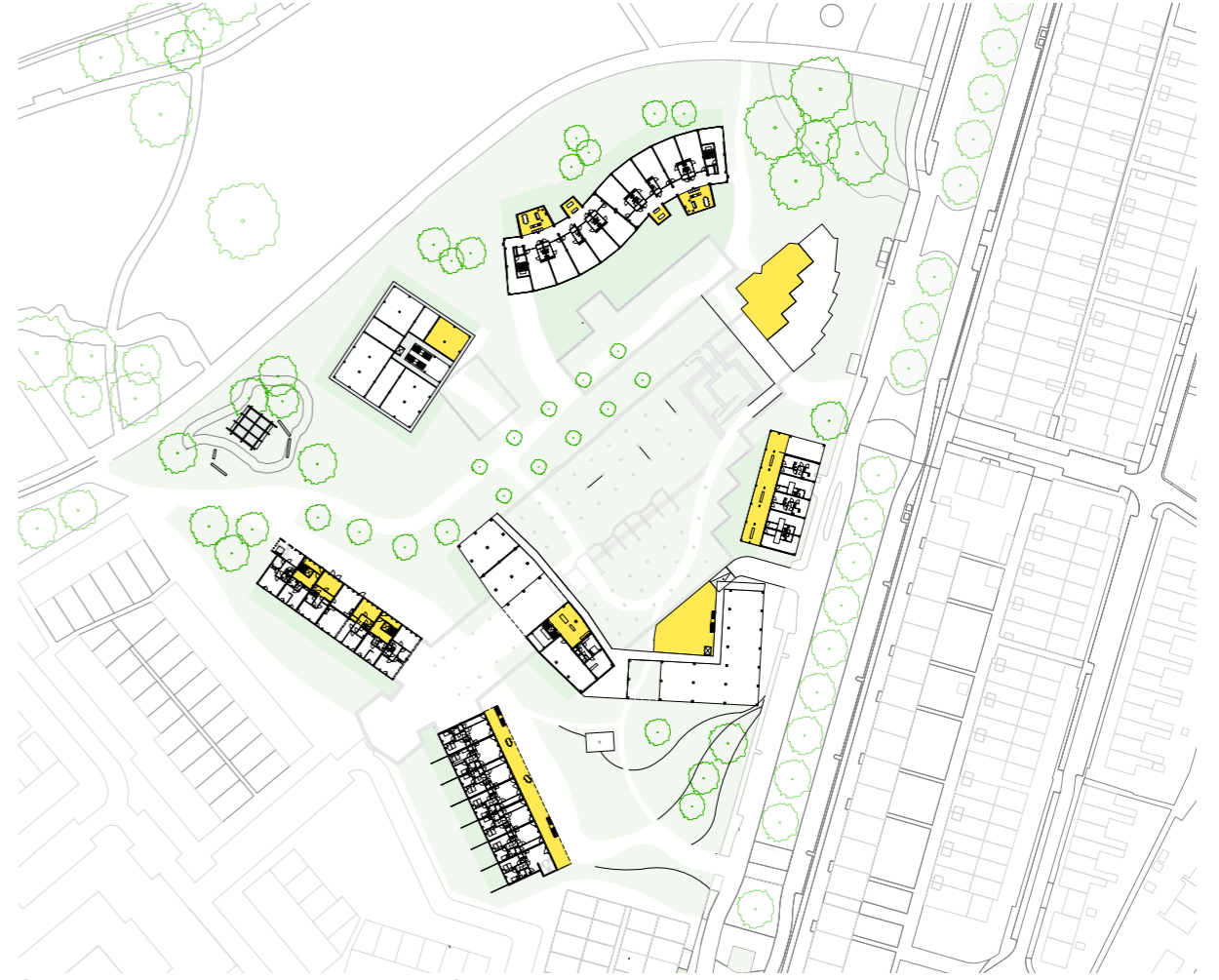
-- Ga naar vraag 3

- Ja Nee
- 1** Bent u geboren in Vreewijk?
- 2** Hoe lang woont u in Vreewijk?
- 3** Wat is de grootste verandering in Vreewijk
- 4** Wat is de grootste verandering in Vreewijk
- 5** naam of anoniem
leeftijd
man/vrouw
gezinsgrootte
getrouwd/ongetrouwd
- 6a** Wat vind u prettig aan de wijk?
- 6b** Wat vind u minder prettig aan de wijk?
- 7** Ontbreken voor u bepaalde voorzieningen/activiteiten in Vreewijk?
Ja Nee
Zo ja, welke zijn dat voor u?
- 8a** Hoe vaak doet u een activiteit in de Vreewijk?
 1x per week elke dag elke maand
 anders, namelijk
- 8b** Zouden er vaker activiteiten georganiseerd moeten worden in de Vreewijk?
Ja Nee
Zo ja, welke
- 9** Voelt u zich eens wel eens eenzaam?
 Ja Nee
- 10** Hoe vaak heeft u contact met familie/buren?
Familie
 Dagelijks Wekenlijks Maandelijks
Buren
 Dagelijks Wekenlijks Maandelijks
- 11** Hoe woont u nu?
 Alleen Samen Ik deel mijn woning Anders;
- 12** Bent u tevreden met uw woning?
Ja nee
Indien nee, waarom niet?
 te groot en te veel onderhoud te klein anders namelijk;
- 13** Zou u overwegen om voorzieningen te delen, zoals een keuken of een gezamenlijke woonkamer?
 Ja Nee
- 14** Staat u open om met andere doelgroepen te wonen. Bijv. met studenten die kluisjes kunnen doen etc?
 Ja Nee
- 15** Heeft u nog andere wensen of behoeftes die u mist en waarom?
.....
.....
- 16** Woont uw graag met gezinnen, zo ja wat zou u willen delen?
.....
.....
- 17** Woont u familie in de buurt?
 Binnen 5 km Binnen 10 km Meer dan 15 km
- 18** Blijft u in Vreewijk wonen tot uw dood?
Ja nee
Indien niet, waarom niet?
.....
.....
- 19** Hoe vaak komt u in het huis van de wijk De Brink?
 1x per week 2x per week 5x per week anders;

* Uitkomsten worden gebruikt als input voor het afstudeerontwerp

Den Hoed, het begint bij ontmoeten.
Wie woont waar?

Collectieve ontmoeting	Woning type	Oppervlakte (m2)	Programma	Buiten ruimte	Groen	Mobiliteit
Huiskamer	Grondgebonden	35	daktoegang	tuin	tuin	lift
Woonkamer	Appartement	60	fietenstalling	balkon	balkon	trap
Keuken		60	berging	dakterras	dakterras	parkeren
Verticale straat		85	fiets garage		groene gevel	
Verticale tuin		85	flexplekken			
Wasruimte		100	bibliotheek			
Buurt bibliotheek		100	cafe			
Flex ruimte		120	zicht op park			

+

DOELGROEP

Oostvleugel Westvleugel Centraal Next Weesper Centraal Koppenhagen Berlijn

ALONE, TOGETHER

Dit onderzoek be vraagt wat instrumenten zijn in de architectuur om ontmoeting en interactie te stimuleren en te versterken. Het resultaat is een reeks aan ruimtelijke elementen in zowel landschap, ruimtelijke opzet, programmering en architectuur die ontmoetingen moeten stimuleren en sociale cohesie bevorderen.

